

Intellectual Archive

Volume 7

Number 3 (s)

May/June
2018

Editorial Board

Editor in Chief

Mark Zilberman, MSc, Shiny World Corporation, Toronto, Canada

Scientific Editorial Board

Viktor Andrushhenko, PhD, Professor, Academician of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, President of the Association of Rectors of pedagogical universities in Europe

John Hodge, MSc, retired, USA

Petr Makuhin, PhD, Associate Professor, Philosophy and Social Communications faculty of Omsk State Technical University, Russia

Miroslav Pardy, PhD, Associate Professor, Department of Physical Electronics, Masaryk University, Brno, Czech Republic

Lyudmila Pet'ko, Executive Editor, PhD, Associate Professor, National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, Ukraine

IntellectualArchive, Volume 7, Number 3 (s)

Publisher : Shiny World Corp.
Address : 9200 Dufferin Street
P.O. Box 20097
Concord, Ontario
L4K 0C0
Canada

E-mail : support@IntellectualArchive.com
Web Site : www.IntellectualArchive.com
Series : Journal
Frequency : Bimonthly
Month : May/June 2018
ISSN : 1929-4700
Trademark : **IntellectualArchive™**

© 2018 Shiny World Corp. All Rights Reserved. No reproduction allowed without permission. Copyright and moral rights of all articles belong to the individual authors.

Intellectual Archive

Volume 7

Number 3 (s)

May/June 2018

Table of Contents

Physics

J. Hodge	Magnetostatics Relation to Gravity with Experiment that Rejects Biot-Savart Law	1
-----------------	---	---

Mathematics

Y. Adoniev, V. Vereshchaga, A. Naidysh	Compositional Method of Geometric Modeling: Basic Principles	9
---	--	---

Social Sciences

M. Bafayev	The Factors Influencing Formation of Tolerance Among Young People	16
N. Djurayev	Impact of Economic Culture on Economic Behavior	21

Religious Studies

G. Jegede	An Examination of the Reactions of the Anglican Church Province in Nigeria to the Controversies About Homosexuality, 2003-2017	25
------------------	--	----

Education

Chen Jianying	The Forming of Communicative Skills of Ukrainian and Chinese Students in Vocal Ensemble: Subject and Multicultural Approach	37
Zhou Lianglian	Pedagogical Principles of Forming a Creative Personality of the Future Music Teacher in the Conditions of Piano Learning	47
Chen Kai, O. Shcholokova	Methodological Basis of the Future Musicians-Educators' Performance-Educational Activity	58
T. Humeniuk	Genesis Knowledge and Possibilities of Realization the Dual System of Education in Ukraine: View an Example of Germany	69
O. Buslenko	The Forming Professional Competence in Future Designer by the Means of Layout Design	81
N. Maiatina, O. Matviienko	Criteria, Key Indicators and Preparedness Levels in Future Food Technicians for Professional Self-Realization	93
	Manuscript Guidelines	103

Toronto, May/June 2018

Magnetostatics relation to gravity with experiment that rejects Biot-Savart Law

J.C. Hodge^{1*}

¹Retired, 477 Mincey Rd., Franklin, NC, 28734

Abstract

Relating the concept of gravity to electromagnetics has been a goal of physics. The Scalar Theory of Everything (STOE) posits the components of the universe emerge to cause gravity and electromagnetic effects. The STOE is reviewed to show the gravity action and is extended to model magnetic effects. A fundamental change in the model of the action of magnetism is suggested. An experiment rejects the traditional magnetostatics Biot-Savart Law and does not reject the STOE.

keywords: STOE, Theory of Everything, magnetostatics, Biot-Savart Law

1 Introduction

The Scalar Theory of Everything (STOE) posits the components of the universe are introduced through Sources at the center of spiral galaxies (1). The components are removed from the universe through Sinks at the center of elliptical galaxies. That is, the spiral galaxies form around the Sources and elliptical galaxies form around the Sinks. This thermodynamic model calculates a theoretical average temperature of the universe of 2.718 K (2). Also, the ratio of the luminosity of Source galaxies to the luminosity of Sink galaxies approaches 2.7 ± 0.1 K (3). The present and past deviations are also explained as a Source and Sink hunting the average. The nearness of the ratio to the universe temperature suggest the B-band luminosity is an indicator of galaxy strength. This explains the differences between spiral and elliptical galaxies, cooling flows, and the intergalactic medium.

A fundamental characteristic of the STOE is that entities of our universe occur in pairs — discrete, continuous; algebra, geometry; positive, negative; gravitational mass, inertial mass; and electric (E), magnetic (M). The STOE suggests there are two and only two fundamental components of the universe. They are “hods” and “plenum” reflecting the fundamental pair. These terms and their fundamental status are unique to the STOE. All other structures of our universe emerge from the properties of these two components. So, the

*E-mail: jchodge@frontier.com

procedure to develop the STOE was to identify physics problem observations and conceive of the properties of the two agents that could emerge to yield the general observations of accepted models and that could explain the problem observations.

The hods are discrete and cause the plenum to warp plenum density ρ .

The force $\mathbf{F}_s$ of the ρ field that acts on matter is

$$\mathbf{F}_s = G_s m_s \nabla \rho, \quad (1)$$

where the G_s is a proportionality constant which is the surface area of the hods that the $\nabla \rho$ acts; m_s is the property of particles on which $\mathbf{F}_s$ acts; $\rho = \rho_{\text{static}} + \rho_{\text{dynamic}}$; ρ_{dynamic} is caused by waves in the plenum, and ρ_{static} is the sum of the effects of all galaxies and masses:

$$\rho_{\text{static}} = K_\epsilon \sum_{i=1}^{N_{\text{source}}} \frac{\epsilon_i}{r_i} + K_\eta \sum_{l=1}^{N_{\text{sink}}} \frac{\eta_l}{r_l} + K_M \sum_{j=1}^{N_M} \frac{M_j}{r_j}, \quad (2)$$

where the subscript, lower case, italic, roman letters are indices; ϵ_i and η_l are numbers representing the strength of the ith Source and l^{th} Sink, respectively; M_j is the gravitational mass of the jth object; K_ϵ , K_η , and K_M are proportionality constants; r_ϵ , r_η , and r_j are the distance from a Source, a Sink, and mass, respectively, to the point at which ρ_{static} is calculated; $\epsilon > 0$, $\eta < 0$, and $K_M < 0$; and N_{source} , N_{sink} , N_M are the number of Sources, Sinks, and matter, respectively, used in the calculation (4; 5).

Hodge (2016) (4) suggested the m_s property of matter is the cross section of the particle; the $\epsilon \propto M_{t\epsilon}$, where $M_{t\epsilon}$ is the effective mass of the Source galaxy; and the $\eta \propto M_{t\eta}$, where $M_{t\eta}$ is the effective mass of the Sink galaxy.

If the $\nabla \rho$ effect of the galaxies Sources and Sinks is small, the $\mathbf{F}_s$ is the Newtonian gravitational force.

Hods travel through the plenum at the fastest speed of matter. The plenum is continuous and causes the hods to move by a $\nabla \rho$. The plenum waves travel at many times the speed of light and have the property of inertia (6). Matter consists of hods and plenum and, therefore, has both gravitational attraction mass of the hods and inertial mass of the captive plenum. The Equivalence principle derives from the constant amount of plenum held by each hod. This model corresponds to both General Relativity and quantum mechanics (5). Further, the STOE explains many problematical cosmological observations:

1. Galaxy redshift was explained using 32 spiral galaxies of the Key Project (correlation coefficient 0.80) with a higher correlation coefficient of 0.88 (3). This model of photons losing energy recovered the Hubble Law as a linear equation where the constant accounts for the blueshift of nearby galaxies. The decline of energy is by the release of hods and a reduction of plenum (inertia) held by the photon.
2. The redshift model also explains the observed discrete redshift.

3. The Pioneer Anomaly (PA) was explained using the same equation [Eq. 1] and concept as the galaxy redshift with solar system masses warping ρ along the signal path (7). The PA is an unexplained signal frequency shift from the spacecraft [P(10) and P(11)] expressed as an unexplained acceleration $\mathbf{a}_P$. The STOE is consistent with the general value of $\mathbf{a}_P$; with the annual and diurnal periodicity; with the differing a_P between the spacecraft; with the discrepancy between *Sigma* and CHASMP programs at P10 (I) and their closer agreement at P10 (III); with the slowly declining a_P ; with the low value of $\mathbf{a}_P$ immediately before the P11's Saturn encounter; with the high uncertainty in the value of $\mathbf{a}_P$ obtained during and after the P11's Saturn encounter; with the $\mathbf{a}_P$ being Earth directed rather than Sun directed; and with the cosmological connection suggested by $a_P \approx cH_o$ (c is the speed of light and H_o is the Hubble constant). No other model explains all the observed anomalies.
4. The 2006 STOE PA predictions that no other model predicted were found in 2009 and 2011 (8).
5. The rotation curves (RC) of the 105 galaxy sample included a wide range of characteristics including rising, falling and flat RCs (4). The equations used in the analysis considered the $\nabla\rho$ from mass (gravity) and from the Source. Astronomers have tracked the behavior of the plenum from Sources as "dark matter".
6. Asymmetric RCs effect was calculated, with a term $|\mathbf{K} \bullet \mathbf{a}_o| \mathbf{R}_{\text{major}}$, where $\mathbf{K}$ is a constant, $\mathbf{a}_o$ is the acceleration (force) exerted by the neighbor galaxies, and $\mathbf{R}_{\text{major}}$ is the radial distance to the maximum asymmetry along the major axis of the target galaxy (4). The uncertainty change from $\pm 21\%$ for RC only to $\pm 10\%$ when asymmetry was included.
7. Several outer galaxy parameters have been found to correlate with galaxy central mass M_c and central velocity dispersion σ_c (9, and references therein). This is difficult to model in spiral galaxies using infall models. The STOE model suggests an outflow from the center followed by a return flow in spiral galaxies. The σ_c was found to correlate to host galaxy's B band luminosity for a sample of 82 galaxies. The M_c was found to correlate to host galaxy's B band luminosity for a sample of 29 galaxies. The sample included seven galaxies other studies excluded.

The STOE was extended into the world of the small by using the characteristics of the two components of the universe to model light.

1. The redshift model suggested photons were columns of hods. Each hod column causes waves in the plenum. These waves cause other photons to change relative position as they travel. This causes the coherence of photons over long distances (10).
2. Extending the photon model to single photon diffraction and interference (11) suggested an experiment that rejected wave models of light (12). A

2 MODEL

further extension of the experiment suggested another experiment (13). Both these experiments predicted their result that rejected wave models of light and suggested a different approach to Quantum Mechanics (14).

3. The model simulation of diffraction suggested characteristics of hods and photons. One is that the hod is a magnet. The photon is a bar magnet. This allows assembles of disc magnets to construct models of particles (15). This explained the observation of the Stern-Gerlach Experiment in terms of alignment of magnetic poles. This is usually called “spin”, but it is not physical spin of particles (16). These structures are magnetic with North and South poles as shown in the diagrams in (15).
4. The other is the cause of the waves in the plenum which direct the photons.
5. A model of how the Stern-Gerlach Experiment produces the “spin 1/2” observation of electrons was based upon the structure (16).

The observations of E and M fields that combine to form Maxwell’s Equations are macroscopic concepts. The (simplified) magnetostatics Biot-Savart Law to compute a magnetic field $\mathbf{B}$ caused by a steady current I in a element of a wire $d\mathbf{l}$ at a point $\mathbf{r}$ relative $d\mathbf{l}$ is (SI units):

$$\mathbf{B}(\mathbf{r}) = \frac{\mu}{4\pi} \int \frac{I d\mathbf{l} \times \mathbf{r}}{|\mathbf{r}|^3}, \quad (3)$$

for an infinitely long wire. Therefore, the $d\mathbf{l}$ with an angle θ to $\mathbf{r}$ has some contribution to $\mathbf{B}(\mathbf{r})$.

The STOE’s goal is to describe the magnetostatics experiments in terms of emergent hod and plenum effects. Thus, the magnetostatics effects can be related to the cosmological observation enumerated above. The coulomb field has been explained as vortices of the plenum caused by movement of hods because of the speed of waves in the coulomb field (17; 18).

This paper suggest the M is the emergent effect of clouds of unbound hods.

2 Model

The E has been attributed to the plenum vortices. The pair fundamental observation of the universe suggests the M is a hod emergent effect. The hod is a magnet analogous to a disc magnet (15). The electron structure (15, figure 9) of photons accumulates hods as it moves unbound through the plenum which has clouds of unbound hods as suggested in the galaxy redshift model (3). The analogy with disc magnets is seen in Fig. 1.

Although bound, the extra hods are loosely bound. These may fracture off the electron as separate hods as the electron moves as the redshift model suggests (3).

The electron moves by the force of the plenum acting on the hods’ surface. This establishes a unique orientation relative to the direction of motion. The

3 EXPERIMENT

Figure 1: Electron moving through the plenum has accumulated hods.

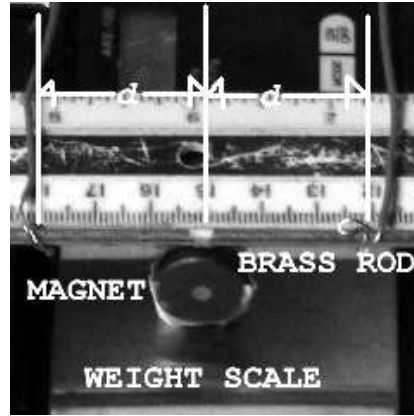

Figure 2: Photo of the experimental setup.

Stern-Gerlach Experiment shows the magnetic axes of the electron establish a further definition to the orientation of the electron. This in turn establishes that the hods fractured from the surface leave in a particular orientation. The static magnetic field has been experimentally determined to be concentric to current flowing in wires (see Eq. 3). Therefore, the hods' surface normal and the hods' velocity are perpendicular to the electron flow. This is inconsistent with the θ having a value of other than $\pi/2$.

3 Experiment

(All measurement are $\pm 10\%$ unless otherwise stated).

Wires attached to a brass bar (1/8 inch thick) (hereinafter "bar") induce a current through the bar, between the wire attachment points at a distance of $2d$ apart. A disc magnet (1.82 cm diameter X 0.2 cm thick) is placed approximately 0.05 cm under the bar and on a gram-weight (gw) scale (AWS-100, Digital scale) with a tolerance of ± 0.02 gw. (see Fig. 2)

The weight measured W is the difference of the meter reading without current and the meter reading with current. The readings with current in both directions are averaged.

The resulting weight measurements are constant (within the tolerance) and independent of d . However, note the lowest measured $d = 0.9$ cm has the lowest reading and this $2d$ is less than the diameter of the magnet.

Figure 4 shows a modified experiment wherein both wire attachment points are on one side ($p_1 = 1$ cm) such that the current does not flow over the magnet. The $W = 0.00$ gw in this case.

Figure 5 shows a modified experiment. The bar is approximately 2.7 cm long such that the current does flow approximately 2.0 cm along the bar. The

3 EXPERIMENT

Table 1: Data for Distance d of current flow vs weight measured W .

d	W_1^a	W_2^b
cm.	gw	gw
	(± 0.02)	(± 0.5)
0.9 ^c	0.07	0.36
1.0	0.08	0.40
2.0	0.09	0.41
3.0	0.09	0.41
4.0	0.08	0.40
5.0	0.08	0.39

^a The W_1 series was with a regulated current of 1 amp.

^b The W_2 series was from the output of a 6 v. battery. Therefore, the current output is highly variable. Taking a reading 10 seconds after reconnecting reduced the variability.

^c This measurement is slightly inside the overlap (see Fig. 3).

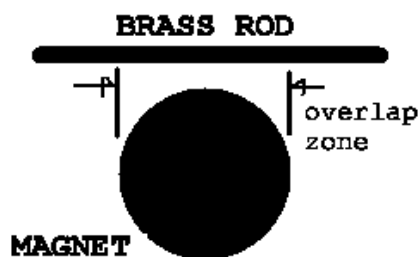

Figure 3: Diagram defining the “overlap”.

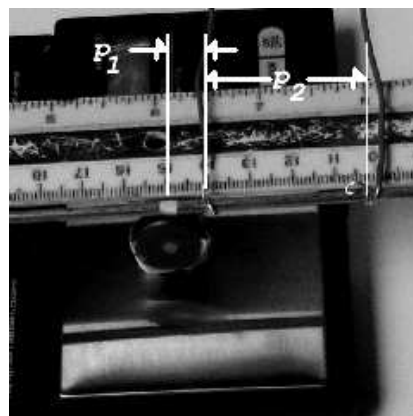

Figure 4: Current on only one side of the magnet.

4 DISCUSSION AND CONCLUSION

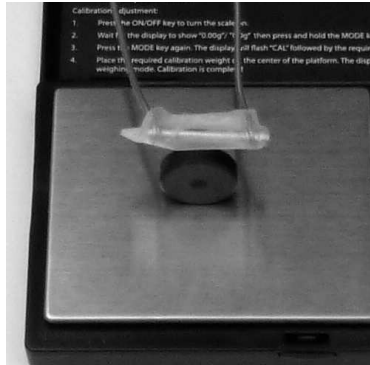

Figure 5: Short bar.

$W = 0.08$ gw in this case.

4 Discussion and Conclusion

Gravity according to the STOE is a result of $\nabla\rho$ acting on the surface of hods. “Dark matter” is the same effect where the $\nabla\rho$ is directed outward from the Source at the center of spiral galaxies. The properties of plenum also describe the interaction of the E and B. Gravity, redshift, E, and B are emergent properties of the plenum and hods (19).

Curiously, the use of “overlap” is consistent with the actual use of calculations. For example, the calculation of Ampere’s force law involves a total force per unit length on either wire. Then the length is immediately reduced to the length of the shorter wire. This is the overlap.

The magnetic “field” according to the STOE is the density distribution of hods with the same orientation. This is like the electric “field” being the density of plenum cones and rings. The hods generate vortices in the plenum as they move. The behavior of hods far from the emitting current in antennas is the study of the electromagnetic field (EM). The description of the EM field from a dipole antenna array is the basis for the STOE model of photon diffraction.

The $\mathbf{B}(\mathbf{r}) = 0$ in Eq. 3 for $\theta \neq \pi/2$. The traditional magnetostatics Biot-Savart Law is rejected. The STOE model of magnetostatics is not rejected

References

- [1] Hodge, J. C. Universe according to the STOE. IntellectualArchive, 2015, V. 5, (1), 1-36. <http://intellectualarchive.com/?link=item&id=1648>.
- [2] Hodge, J. C. Scalar potential model of the CMB radiation temperature. 2006. <https://www.arxiv.org/abs/astro-ph/0603140>.

REFERENCES

- [3] Hodge, J. C. Scalar potential model of redshift and discrete redshift. *NewA*, 2006, v. 11 (5), 344–358. http://www.arxiv.org/PS_cache/astro-ph/pdf/0602/0602344v1.pdf.
- [4] Hodge, J. C. Scalar potential model of spiral galaxy HI rotation curves and rotation curve asymmetry. http://www.arxiv.org/PS_cache/astro-ph/pdf/0611/0611029v2.pdf.
- [5] Hodge, J. C. Scalar Theory of Everything model correspondence to the Big Bang model and to Quantum Mechanics . IntellectualArchive, 2014, v. 3 (1), 12–23. <http://intellectualarchive.com/?link=item&id=1175>.
- [6] Hodge, J. C. STOE Inertia , IntellectualArchive, 2017, v. 6 (1), 1–5. <http://intellectualarchive.com/?link=item&id=1814>.
- [7] Hodge, J. C. Scalar potential model of the Pioneer Anomaly. http://www.arxiv.org/PS_cache/astro-ph/pdf/0602/0612567v1.pdf.
- [8] Hodge, J. C. Pioneer Anomaly predictions confirmed. Presented at APS meeting April 2013, session X 9. <http://intellectualarchive.com/?link=item&id=1088>
- [9] Hodge, J. C. Scalar potential model of galaxy central mass and central velocity dispersion. http://www.arxiv.org/PS_cache/astro-ph/pdf/0611/0611699v1.pdf
- [10] Hodge, J. C. Photon diffraction and interference. IntellectualArchive, 2012, v. 1 (3), 31–60. <http://intellectualarchive.com/?link=item&id=597>
- [11] Hodge, J. C. Single Photon diffraction and interference. IntellectualArchive, 2015, v. 4 (4), 1–11. <http://intellectualarchive.com/?link=item&id=1557>
- [12] Hodge, J. C. Diffraction experiment and its STOE photon simulation program rejects wave models of light. IntellectualArchive, 2015, v. 4 (6), 6–16. <http://intellectualarchive.com/?link=item&id=1603>.
- [13] Hodge, J. C. Hodge experiment (continued) of interference with a slit in a transparent mask rejects wave models of light. IntellectualArchive, 2017, v. 6 (5), 1–6. <http://intellectualarchive.com/?link=item&id=1862>.
- [14] Hodge, J. C. STOE assumptions that model particle diffraction and that replaces QM. IntellectualArchive, 2016, v. 5 (3), 1–6.
- [15] Hodge, J. C. Structure and spin of the neutrino, electron, and positron. IntellectualArchive, 2016, v. 5, (2), 1–8. <http://intellectualarchive.com/?link=item&id=1694>.
- [16] Hodge, J. C. STOE model of the electron spin 1/2 observation. IntellectualArchive, 2016, v. 5 (4), 1–7. <http://intellectualarchive.com/?link=item&id=1735>.
- [17] Hodge, J. C. STOE electric charge. IntellectualArchive, 2018, v. 7 (1), 1–10. <http://intellectualarchive.com/?link=item&id=1917>.
- [18] Hodge, J. C. Experiment supports STOE model and rejects the traditional model of a coulomb field. IntellectualArchive, 2018, v. 7 (1), 11–14. <http://intellectualarchive.com/?link=item&id=1927>.
- [19] Hodge, J. C. STOE emergence. IntellectualArchive, Vol.5, No. 5, P. 10–14, 2016. <http://intellectualarchive.com/?link=item&id=1757>.

Compositional Method of Geometric Modeling: Basic Principles

Yevhen Adoniev, PhD, associate professor*
Viktor Vereshchaga, Doctor of Science, Professor
Andriy Naidysh, Doctor of Science, Professor

**Zaporizhzhya National University, Melitopol, Ukraine*
Melitopol State Pedagogical University, Melitopol, Ukraine

Abstract

The article presents the origins and systematizes the basic properties of the compositional method of geometric modeling in the context of modeling of complex multifactorial systems. The method is based on the means of the point calculation of Baliuba-Naidysh and has its advantages in geometric formalization of a large number of input factors of different nature. The approaches to parameterization of a point, a plane and an n -dimensional figure are shown. The possibility of transformation of geometric figures in local simplices without the use of the global coordinate system is proved. The invariance of the BN-coordinates in projecting on each of the axes allows us to break the complex multi-parameter n -dimensional problem into n simple, one-dimensional problems. This can significantly simplify the calculation process and reduce the system requirements for the used computer equipment. Based on the methods of BN-calculus, the method of BN-interpolation for a B-curve passing through three points uses a parametric connection. The searched current point is defined as the sum of the shares of participation of all outgoing points, therefore, there is no need to use systems of algebraic equations. This prevents composite method of geometric modeling from oscillations.

Keywords: compositional method of geometric modeling, point calculation of Baliuba-Naidysh (BN-calculus), BN-coordinates, BN-interpolation.

Problem setting. Formulation of the problem. Daily management activities, in particular, in the field of selection and implementation of energy saving projects, require the adoption of appropriate decisions. Typically, such decisions are made by the manager on the basis of their own experience, based on the calculations provided by the relevant experts and analyzing a large number of heterogeneous factors. The subjective part of such decisions may result in incomplete use of existing energy saving potential.

Improving the quality and reasonableness of such decisions by reducing the subjective component is achieved through the introduction of information systems supporting management decisions. These systems are implemented on the basis of relevant models. However, given the complexity and multifunctionality of real (economic) objects for modeling, such models are rather complex. In the case of changes in input factors reconfiguration of labor models and requires highly qualified personnel. This prevents the widespread distribution of such systems, especially among small businesses.

Thus, the development of a modeling method that will allow us to create an easy-to-use and easy-to-read information system that can take into account the unlimited number of input factors of any nature, analyze factors in different combinations and at different levels of the hierarchy, and visualize the results, is relevant .

Analysis of recent research. Based on the analysis of recent studies, the expediency of using Baliuba-Naidysh point calculation methods [1] has been determined, taking into account such advantages: convenient formalization of initial data; the absence of a need to solve systems of algebraic equations [2]; the absence of an attachment of point equations to a global coordinate system. Taking into account the available research results and the development of the compositional method of geometric modeling [3, 4, 5], it was possible to systematize the properties of this method in the context of multifactorial systems modeling.

The purpose of the article. Identify and systematize the basic properties of the compositional method of geometric modeling, which is based on the means of the point calculation of Baliuba-Naidysh, in the context of its application for the geometric modeling of multifactorial systems.

Main part.

In view of the fact that the developed compositional method of geometric modeling is based on the principles of the calculus of the Baliuba-Naidysh (BN-calculus), we will explain the basic principles of BN-calculus.

Let given points A, B, C in the global coordinate system X, Y, Z (Fig. 1).

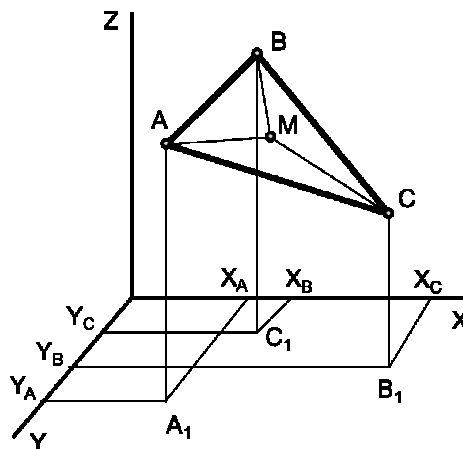

Fig. 1. Determination of the current point M.

Then the point coordinates can be denoted as $A(X_A, Y_A, Z_A)$; $B(X_B, Y_B, Z_B)$; $C(X_C, Y_C, Z_C)$.

Let us arbitrarily take the current point M in the plane ABC . According to the principles of the point calculation, the point M can be determined relative to the basic points A, B, C through the corresponding parameters (which are called BN-coordinates), that is: $M(p_M, q_M, r_M)$, where p_M, q_M, r_M – BN-coordinates. In this case, the sum of all BN coordinates should be equal to one, that is, $p + q + r = 1$.

BN-coordinates are defined as the ratio of the area of the corresponding triangle to the area of the entire triangle ABC , namely:

$$p = \frac{S_{MBC}}{S_{ABC}} \quad q = \frac{S_{AMC}}{S_{ABC}} \quad r = \frac{S_{ABM}}{S_{ABC}}.$$

Thus, the point M is given in simplex A, B, C [6]. This made it possible to perform operations on points without using the global coordinate system. This is one of the most important principles of BN-calculus.

Using the BN-coordinates, the parameterization of the plane relative to the vertices of the simplex A, B, C :

$$M_2 = Ap_A + Bp_B + Cp_C;$$

where $p_A; p_B; p_C$ is the BN-coordinate, with $p_A + p_B + p_C = 1$;

M_2 is a B-figure.

Similarly, the parameterization of the n -dimensional space relative to $(n + 1)$ of the vertex of the simplex $A_0, A_1, \dots, A_n$:

$$M_n = A_0a_0 + A_1a_1 + \dots + A_na_n; \quad a_0 + a_1 + \dots + a_{n-1} + a_n = 1,$$

where $a_0; a_1; \dots, a_{n-1}; a_n$ – BN-coordinates.

From this it is possible to formulate the following provisions:

- Parametrization can be generalized to n -dimensional space.
- The values of BN-coordinates determine the share of the participation of each of the input points A_i in the formation of the current point of M_i .
- Each current point is defined as the sum of the shares of all ingoing points. Proceeding from this, on B-curves there is no oscillation.

- The appearance of points of bend on the B-curves may be due to the incorrect selection of output points. Applying the methods of Variable discrete geometric modeling, you can easily get rid of unnecessary points of inflection.

The formation of the point equation of the B-segment of surface can be represented as follows (Fig. 2):

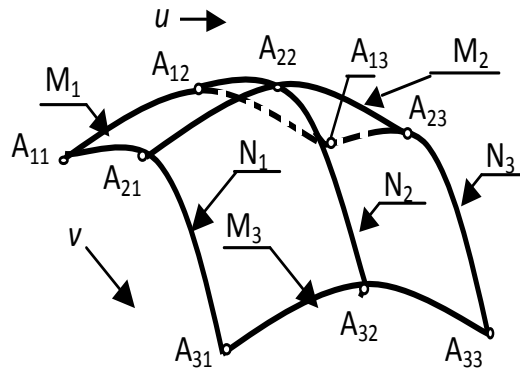

Fig. 2. The scheme of formation of the point equation of the B-surface.

From the above scheme you can make the equation of the edges along the parameter u :

$$M_i = A_{i1}p_1 + A_{i2}q_1 + A_{i3}r_1;$$

as well as the equation of edges along the parameter v :

$$N_j = A_{1j}p_2 + A_{2j}q_2 + A_{3j}r_2;$$

where $p_1, q_1, r_1, p_2, q_2, r_2$ are the parameters that determine the properties of the B-figure.

B-surface is formed when in the same equation, instead of points, the second equation is substituted - the method of a moving simplex (the method of Baliuba).

Taking into account the above, we can formulate the basic principles of the compositional method of geometric modeling:

1. The method is based on a point BN-calculus;
2. The method uses local simplexes;
3. Determines the BN-coordinates relative to the vertices of the original geometric figure;

4. Solves tasks in space whose dimension determines the number of parameters of the factor under consideration;

5. Because of the application of the simple ratio of three points, the spatial solution is projected onto the axis of the corresponding parameters with the preservation of certain BN-coordinates;

6. The spatial solution of the problem is given by a parametric point form, for the segment B-surface as a whole, without dividing it into separate cells;

7. The model of a geometric figure with a constant number of ingoing points is constant due to the fact that it is constructed on the properties of the geometric figure and the interconnections between the points forming it;

8. Any qualitative change in the starting points of a geometric figure does not change the model;

9. The current point is defined as the sum of the shares of participation of all nodal points in the original geometric figure, while the value of the participation share is equal to the corresponding BN-coordinate;

10. The obtained solution in a local simplex, whose vertices are defined in the global coordinate system, can easily be translated into the original global coordinate system and determine the parameters of the position of the geometric figure relative to it.

11. An analysis of a multidimensional problem can be carried out by designing a solution separately for each axis of multidimensional space. That is, dividing a multidimensional problem into a corresponding number of one-dimensional ones.

12. Having one-dimensional solutions, all connected by a common $0 \leq t \leq 1$ parameter, with further unification, in different variants, projections on the axes, it is possible to more thoroughly analyze the processes through the use of computer simulation.

Conclusion.

Based on the properties of the point calculus of Baliuba-Nidysh, the properties of the compositional method of geometric modeling (CMGM) are determined and systematized. Determination of the immutability of the BN-coordinates when designing for each axis gives the opportunity to consider each factor separately. This allows you to vary the values of any source factors without changing the model itself, which opens wide prospects for researching a real object in different operating modes.

Based on the developed approach to the geometric interpretation of factors, a monofactorial analytical principle is proposed and an algorithm for constructing a multilevel model for multi-factor systems is proposed. Using this algorithm, using the principle of combining several B-surfaces with the help of the B-curve, it is possible to analyze the object of modeling at any desired level of the hierarchy.

Based on the methods of BN-calculus, the method of BN-interpolation for a B-curve passing through three points, uses a parametric connection. The searched current point is defined as the sum of the shares of participation of all outgoing points, therefore, there is no need to use systems of algebraic equations. This prevents CMGM from oscillations. Oscillation is possible only if one or more output points are misplaced, which can be eliminated by using known methods.

An important feature of CMGM is the possibility of breaking a complex n-dimensional problem into n simple one-dimensional problems with the subsequent combining of results; easy algorithmization and reduced system requirements for computer during calculations.

Due to the convenience of software implementation and reduced system requirements for computer during the calculations, ease of use, it is promising to implement the method in the daily work of the head of the company, including using on mobile devices.

References

1. Baliuba I. G. Dot calculation. [tutorial] I.G. Baluba, V. M. Naydysh; edited by V. M. Vereshchaha – Melitopol: published by Khmelnytsky Melitopol Pedagogical University, 2015. – 234p.
2. Baliuba Y.Gh. *Konstruktyvnaja gheometryja mnoghoobrazuj na osnove tochechnogho yschyslenija: avtoref. dys. ... dokt. tekhn. nauk*: [Constructive geometry of multifolds on the basis of point estimation: author's abstract. dis ... Doc. Tech Sciences:] - K.: KGhTUSA, 1995. – 36 p.
3. Adoniev Y.O. *Kompozycijnij metod geometrychnogho modeljuvannja: sutj, osoblyvosti ta perspektyvy zastosuvannja* [Compositional method of geometric modeling: essence, features and prospects of application] / Y.O. Adoniev // Suchasni problemy modeljuvannja: zb. nauk. pracj / MDPU im. B. Khmeljnyckogho; ghol. red. kol. A.V. Najdysh. – Melitopolj: Vydavnytvo MDPU im. B. Khmeljnyckogho, 2017. – Iss. 8. – P. 3-14.
4. Adoniev Y.O., Vereshchaha V.M., Najdysh A.V. *Alghorytm formuvannja modelej bahhatofakturnykh procesiv kompozycijnogho metodu* [Algorithm for the formation of bahhatofunctional models of compositional method]/ Y.O. Adoniev, V.M. Vereshchaha, A.V. Najdysh // Zbirnyk dopovidej VI-ji Vseukrajinsjkoji naukovo-

praktychnoji konferenciji studentiv, aspirantiv ta molodykh vchenykh «Prykladna gheometrija, dyzajn, ob'jekty intelektualnoji vlasnosti ta innovacijna dijalnistj studentiv ta molodykh vchenykh». – K.: NTUU «KPI» - 2017 r. – Issue 6 – P. 12 – 18.

5. Adoniev Y.O. *Zastosuvannja poverkhonj vidghuku pry modeljuvanni stalogho energhetychnogho rozvytku mist* [The application of a revamped method for modeling the flow of energy-efficient urban development] / Y.O. Adoniev, V.M. Vereshchagha // Visnyk Khersonsjkogho nacionaljnogho tekhnichnogho universytetu. Vyp. 3(58). – Kherson: KhNTU, 2016. – P. 471-476.
6. Davydenko I.P. *Konstruvannja poverkhonj prostorovykh form metodom rukhomogho sympleksu: avtoref. dys. ... kand. tekhn. nauk*: [Construction of the surface of spatial forms using the method of handhomogho simplex: author's abstract. Dis. ... Candidate tech sciences] 05.01.01 / I.P. Davydenko; Tavrijskyj derzhavnyj aghrotekhnologichnyj universytet. – Melitopolj, 2012, - 23 p.

The Factors Influencing Formation of Tolerance Among Young People

Bafayev Mukhiddin Mukhammadovich

Lecturer of department of psychology of Bukhara state university

Abstract

Now around the world most sharply there are problems of tolerance of people on the relation to each other. It is dictated by globalization processes which anyway do society multicultural, quite often creating the tension centers – whether it be confessional, ethnic, racial, etc. We can observe examples of conflictness in the most different parts of the globe, up to such countries whose democratic values don't raise any doubts at the vast majority of researchers.

In this work, the tolerance is considered not as obedient tolerance, and as the sober thought-over and weighed desire based on awareness of the ethnic origin to listen and understand other point of view, refusal of stereotypes in thinking, readiness for cooperation with people of different races, the nations and religions.

Keywords: Tolerance, young people, multicultural society, stereotypes in thinking, readiness for cooperation

The concept of tolerance was formed throughout many centuries and constantly complemented with versatile values, seeking to be true.

In the interethnic relations of the politician of tolerance it has to be constructed not on the basis of patience, and on the principle of tolerance. Unlike patience, the tolerance doesn't bear a shade of self-infringement, self-flagellation, and comprises respect or recognition of equality of others and refusal of domination and violence, i.e. assumes in the relations between the parties mutual positive interaction on a constructive basis. The ethnic tolerance is a tolerance which according to the contents in modern circumstances has to be an initial basis of mutual understanding, solidarity rather, but not manifestation of long-suffering and suffering. In this regard tolerance - not just passive tolerance, she assumes an active position of all interested parties, and at the same time refusal of imposing of the point of view of one of the parties.

Formation of tolerance is influenced by such factors:

- ☐ aggression,
- ☐ system of values,
- ☐ identity.

We will consider these factors and their characteristic in more detail.

Aggression (aggression) - a topic which vividly interests experts not only in various fields of psychology, but also sociologists, employees of law enforcement agencies, teachers,

philosophers. Aggressive behavior - one of the central problems of studying of human mentality.

There is different determination of aggression, according to one of which offered by Bass, the aggression is the any behavior containing threat or causing damage to others. The second definition offered by several famous researchers (Berkowitz, 1974, 1981; Feshbach, 1970), contains the following provision: that these or those actions have been qualified as aggression, they have to include intention of offense or insult, but not just to lead to such consequences. The third point of view stated by Zilman (Zillmann, 1979), limits the use of the term of aggression to attempt of drawing corporal or physical damages by another.

During creation of the democratic, focused on market economy society in Uzbekistan in all social spheres there are essential changes which are followed by destruction of old social representations and creation of new. Radical restructurings in economic and political spheres lead also to changes in spiritual culture: habitual ideals fall, values change, new traditions, new ways of behavior are formed. Social and economic conditions and the dominating ideology in the country are major factors of development of the personality, and changes in character of the public relations can't but influence psychology of certain individuals and social groups.

For the description of on what values people rely, sociologists use the term social orientation. Valuable orientations describe the individual relations or the choice of concrete values as standard of behavior.

In other words, value possesses to group or society, valuable orientations - to the individual. Values represent the belief shared by you together with others is rather more whole to which it is necessary to aspire.

We will give several various definitions to concepts to values:

1. Values - the general representations divided by the most part of society concerning what is desirable, correct, useful.

2. Values are the generalized purposes and means of their achievement which are carrying out a role of fundamental norms. They provide integration of society, helping individuals to carry out socially approved choice of the behavior in vitally significant situations. The system of values forms an internal core of culture, a spiritual quintessence of requirements and the interests of individuals and social communities. She, in turn, exerts the

return impact on social interests and requirements, acting as one of the most powerful motivators of social action, behavior of individuals. Thus, each value and the systems of values have the two-uniform basis: in the individual as the self-valuable subject and in society as sociocultural system.

There are several bases for typology of values. We will consider the most widespread.

As values influence behavior of people in all spheres of their activity, the simplest basis for their typology is their concrete subject contents. On this basis Experts social, economic, political, spiritual, etc. distinguish values contain many tens, even hundreds of such values.

But and latently influencing their acts in various areas of their life there isn't a lot of most general, basic values which are the basis of valuable consciousness of people - two-three tens. They are formed during so-called primary socialization of the person, by 18-20 years, and then remain rather stable, undergoing essential changes only during the crisis periods of human life and his social environment.

What interrelation of valuable priorities and types of tolerance? For example, being significant the value of kindness exerts impact on manifestation of gender, interpersonal, interethnic tolerance; safety value which is expressed in aspiration to a social order, safety for family of national security, mutual aid influences manifestation of generational and interpersonal and also professional and administrative tolerance; the priority of value of universalism which consists in requirement of survival of groups and individuals becomes necessary at the introduction in contact with someone and is connected with manifestation of administrative, professional and social and economic tolerance, etc.

Identity (from English identity – identity) – the multiple-valued everyday and general scientific term expressing the idea of constancy, identity, continuity of the individual and his consciousness.

The concept of social identity goes back to two sciences, psychology and sociology. From the point of view of psychology, the social identity is a part of identity of the personality, or "I-concept", one of elements of structure of the identity of the person. Here the concept is built in the system of all-psychological theoretical knowledge (E. Eriksson, J. Marsia, M. Zavalloni and others). From the point of view of sociology, the identity is understood as result of identification of the person or group of people with social community

(V. Yadov, A. Teshfel, Berger and Lukman and etc). At the same time it is asked: the identity is understood as a form of the description of structure, a certain scheme, or she is brought to the level of the explanatory principle, the mechanism explaining various aspects of behavior?

Many researchers, beginning from classics - founders of the theory of social identity (A. Teshfel) consider social identity as one of the I-relating. In fact, the social identity in this sense is a form of the self-description, the self-presentation, that label which the person hangs on himself, estimating the otnesennost to the outside world. She acts as cogitative structure in which those communications, the relations, estimates which structure the place of this specific person in society are connected. And among types of social identity those social groups, belonging to which has this or that value for society - gender (gender) identity, ethnic, professional are inevitably presented.

On the basis of knowledge of the and foreign ethnic groups the complex of the representations forming the system of the ethnodifferentiating signs is formed. The most different signs can act as ethnodifferentiating: language, values and norms, historical memory, religion, ideas of the home ground, myth on the general ancestors, national character, folk and professional art, etc.

The ethnic identity is not only awareness of the identity with ethnic community, but also her assessment, the importance of membership in her, the shared ethnic feelings, i.e. her affective component. As marks out G.U. Soldatov, "the advantage, pride, offense, fears are the most important criteria of interethnic comparison. These feelings rely on deep emotional communications with ethnic community and the moral obligations in relation to her which are formed in the course of socialization of the individual" [1].

In psychology it is conventional that the social context plays an essential role in formation of ethnic identity, this influence was studied in rather small amount of researches in detail. Formation of ethnic identity of individuals is caused by features of their social environment, ethnic groups to which they belong, and the relations between these communities. It is possible to distinguish from the most essential factors, in different degree investigated in world science:

- 1) features of ethnic socialization in family and also at other her institutes: school, group of peers, higher education institution, etc.;

2) features of the ethnocontact environment, first of all degree of ethnic uniformity of the next and wider environment;

3) the place of ethnic group in wider social community, the status relations between groups.

And so, having considered these three factors and influencing them, we can influence formation of tolerant behavior of youth.

References

1. Soldatova G.U. *Psikhologiya mezhetnicheskoi napriazhennosti* [Psychology of interethnic tension.] - M.: Psychology, 1998. – P. 51

2. Stefanenko T. G. *Etnopsikhologiya: praktikum: Uchebnoe posobie dlia studentov vuzov* [Ethnopsychology: practical work: Manual for students of higher education institutions] / T.G. Stefanenko. — M: Aspect Press, 2006. — 208 pages.

3. Hostility and Aggression. By Dolf Zillmann.

URI: <https://www.questia.com/library/1310040/hostility-and-aggression>. Dolf Zillmann, Hostility And Aggression, Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale/New Jersey 1979

4. URI: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1570125/>

5. URI:

https://www.researchgate.net/publication/19867384_The_Relation_of_Empathy_to_Aggressive_and_ExternalizingAntisocial_Behavior

Impact of Economic Culture on Economic Behaviour

Djurayev Navruz Djurayevich

Applicant of Bukhara state university, Uzbekistan

Abstract

Among valuable standards of economic culture, the leading place belongs to the value of work and closely related labor ethics. It is accepted to understand the relation of people to work imprinted in norms and values as labor ethics dominating in the society of morals and embodied in categories and examples of culture which are implemented in the sphere of work. Sociological, psychological approach allows to consider the economy phenomena by means of bigger number of variables that gives the chance to see new sides of a problem. Article describes the impacts of economic culture on economic behavior of the personality.

Keywords: economic culture, economic behaviour, society, moral, work relation

With finding of the state independence by Uzbekistan became possible to pursue the independent social and economic policy which is equitable to the interests of the republic and its people. The century isolation of Uzbekistan from the outside world is liquidated; he became the equal subject of international law that allows taking the worthy place in the international division of labor.

At the same time on the way of achievement of original economic independence it is necessary to overcome still a number of objective difficulties, to resolve the whole complex of the problems which have got in inheritance from totalitarian system as a result of the collapse of the USSR. There were also new problems, inevitable satellites of formation and the statement of the young sovereign state.

The set of problems and feature of a transition period cause need at the same time to solve several the most difficult social and economic problems. First of all, immediate eradication of defects of totalitarian system, elimination of negative consequences of command and administrative methods of management and directive planning, ensuring stabilization of economy and financial position. For this purpose, it is necessary economic education and financially literacy of the population. Nevertheless, there is a number of economic objects which train in economy, but from the point of view of economic psychology it will be necessary to pay much attention on the economic culture of the population, including developing economic consciousness.

In the most general view economic culture can be defined as set of the social norms and values which are the regulator of economic behavior and carrying out a role of social memory

of economic development, promoting (or disturbing) to broadcasting, selection and updating of the values, norms and requirements functioning in the sphere of economy and focusing her subjects other forms of economic activity. Authors of this definition the famous experts in the field of economic sociology T.I. Zaslavskaya and R.V. Ryvkina emphasize that economic culture can't be considered as a separate, independent part of culture as she represents culture projection in its broad sense to the sphere of the social and economic relations.

In economic culture it is possible to allocate several interconnected levels, in various degree influencing economic behavior:

1. Values and morals (labor ethics);
2. Scientific and tool knowledge (professional, specialized);
3. Norms and standard regulation of behavior.

Among valuable standards of economic culture the leading place belongs to the value of work and closely related labor ethics. It is accepted to understand the relation of people to work imprinted in norms and values as labor ethics dominating in the society of morals and embodied in categories and examples of culture which are implemented in the sphere of work.

In the years of socialist construction in the USSR of the relation of authorities and ideology to values of work was dual: on the one hand, official promotion presented work as "a point of honor and glories", and with another - the system of forced labor both in the industry, and in agriculture was spread. Alienation of workers from means of production, monopolization of these means party and state bureaucracy was led to loss of true economic motivation, an shirking from work, to emergence of dependent moods among masses.

Crisis of totalitarian society, his morals and culture closely intertwines with crisis of labor ethics. The main problems of modern economic culture at the level of values is a lack of mass base of the market ideology capable to connect society around the ideas of economic efficiency, freedom and a private property. It means that the market economy will effectively earn only when the specified values become all-divided, i.e. will be accepted and acquired by most of the population that will allow to create new economic motivation for work.

In the system of economic culture the important role is carried out also by other values influencing economic behavior. Among them the leading role is played by such value as a private property.

The second component of economic culture is the set of tool and scientific-theoretical knowledge. Importance of this component in valuable and standard regulation of economic behavior is caused by the fact that it belongs to rational type of social action.

The level of economic culture connected with standard regulation of economic activity also differs in a number of features. The institutionalized valuable and standard complex regulating status and role behavior of various social and professional groups consists of three interconnected spheres:

1. Professional norms and professional ethics;
2. The role instructions relating to various types
3. Economic behavior (business, banking, advertising, etc.)
4. Market mechanism.

Thus, in the last third of the XX century a certain rapprochement of the economic theory with economic psychology is observed. Such interaction could be shown also during earlier period. Prerequisites were for this purpose obvious (a close object of research), but real rapprochement was at a loss tendency to different methodological approaches. Was considered that in the analysis of the macroeconomic phenomena psychological variables won't play a special role. The problems collecting during economic evolution, uncertainty, and at times and unpredictability demonstrate: without deeper comprehension of laws of psychological behavior of people it is impossible to look for options of successful economic development.

The economic psychology has almost no specific methods. Are used by her both methods of other branches of psychology, and economic methods, are widely applied logic – the theoretical analysis, a modeling method. The greatest distribution was gained by the polling techniques accepted in social psychology, the experiment is less often used. Origin of such rather new science as economic science, is caused not only by the interests of scientists, but also needs of modern human society.

Sociological, psychological approach allows to consider the economy phenomena by means of bigger number of variables that gives the chance to see new sides of a problem which by purely economic consideration appear out of the field of a research. As the American sociologist N.J. Smelzer writes, "the sociologist of economic life is engaged in studying of what ways these symbols (i.e. concrete elements of culture, outlook, etc.)

facilitate or complicate different types of economic activity and in what ways the economic behavior leads to change of cultural symbols". Also, it should be noted that transitional type of economy of our country, social and economic transformation change economic behavior, generate a large number of his new types which main characteristic are uncertainty and disorientation today. Transformation available and creation of the new institutes adequate to the market relations on the one hand, and residents of Uzbekistan, consistent with national and psychological lines — with another can make positive impact on economic behavior of Uzbeks. Carrying out radical economic reforms has to consider the social and psychological factors, which are of great importance for a state and regulation of economic behavior of the population and economic entities.

References

1. Verkhovin V.I. *Ekonomicheskaiia sotsiologiia*. [Economic sociology.] — M.: 1998.
2. Smelzer N. J. *Sotsiologiia ekonomicheskoi zhizni //Amerikanskaia sotsiologiia. Perspektivy. Problemy. Metody*. [Sociology of economic life//American sociology. Prospects. Problems. Methods]. M, 1972. page 188-202.
3. Shvenk E. V. *Sotsial'no-psikhologicheskie faktory formirovaniia obshchnosti sovremennykh predprinimatelei. Avtoref. dis. ... kand. psikhol. nauk* [Social and psychological factors of formation of community of modern businessmen. Avtoref. dis. psych. Sciences]: 19.00.05. - St. Petersburg, 2009.

An Examination of the Reactions of the Anglican Church Province in Nigeria to the Controversies About Homosexuality, 2003-2017

Dr. Jegede, Gabriel Gbenga,

*Department of Religious Studies,
Ekiti State University, P.M.B 5363,
Ado-Ekiti, Nigeria.*

E-mail: gbeminiyigbemiga.eksu@gmail.com.

Abstract

This paper examines the reactions of the Anglican Communion in Nigeria to the question of homosexuality, especially, the developments concerning the controversial practice, as from 2003. It traces the etymology of the term “homosexual” and the various synonyms. The paper also examines the various causes and the reasons for the preponderance of homosexual practices in certain cultures. It observes that contrary to the belief that homosexuality is “alien to Africa”, there were evidences in the past and in the contemporary society that the gay culture is not a new practice in Nigeria and in Africa. The research however noted that in spite of the prevalence of the practice in pre-colonial and post-colonial eras in Nigeria, it is regarded as a taboo and an abomination. The work, which makes use of the descriptive historical method, acknowledges the unique roles of the Anglican Communion in Nigeria in its opposition to homosexuality.

Keywords: Anglican Communion in Nigeria, homosexuality, Africa, Nigeria, post-colonial

Introduction

The term homosexual or “homosexuality” is a derivative of the Greek word – ‘homo’ (meaning one, or same) and the Latin word – ‘sexualis’. The Concise Oxford Dictionary of Sociology defines the term ‘homosexual’ as “people who have sex with or are sexually attracted to persons of the same sex”.

Etymologically, the origin of the word can be traced to the Greek Lyric Poet, Sappho. In fact, the word “lesbian” referred to an inhabitant of the island of Lesbos, in ancient Greece. The term derives its contemporary meaning probably from the ancient lyric poem of Sappho who lived in the island. Credence was given to this postulation because a good number of her poems centred around love between women. The question as to whether Sappho, herself was a lesbian in current usage or a poet who merely wrote about lesbians is still a subject of scholarly debates cum discussions.

The male homosexuals are called “gays” and the females are often referred to as “lesbians”. The BBC English Dictionary defines “gay” as “lively” and “bright”. It also means “joyous”, “showy”, “carefree” and “colourful”. Many Europeans and Americans who have soft spots for the homosexuals prefer to use the nomenclature “guys” because it glamorizes the homosexuals.

James Nelson defines homosexuality as a “predominant and persistent psychosexual attraction towards members of the same sex”. This kind of sexual preference is assumed to be a fixed reality in the life of the individual concerned.

Another nomenclature that is often used in place of “gay” is “queer”. It means odd, perverse, strange, unusual, uncommon or abnormal. According to *The Oxford Encyclopedia of The Bible and Gender Studies*, the word “queer” is used as “a slang for homosexuals and as a homophobic term aimed at those who do not adequately fit with dominant points of view”. That is, those whose orientations and behavioral mannerisms do not conform with the acceptable norms within the society in which they live.

Since the 1991 Beijing Conference that centred on women liberation and feminist struggles, the homosexual phenomenon has assumed a different interpretation. Many view it as an attempt by the lesbians to rebel against the dominant norms of the patriarchal society. Robert Goss shares this train-of-thought:

The strength of a queer interpretative models is precisely that it is not exclusively gay identified or exclusively lesbian identified. It includes critical feminist hermeneutics and practice. Both feminist and queer interpretative models arise from an interlocking discourse and practice of resistance, conflict, and struggle for liberation.

In every normal human society, men are expected to have sex with women and a marriage relationship is always between a man and a woman. However, a situation in which a man “marries” a man and a woman “marries” a woman for the purpose of institutionalizing a life-long identity and relationship can be regarded as a very recent phenomenon which has been promoted by rights activists, especially in Europe and America.

Causes of Homosexuality

The preponderance and traces of homosexuality, bestiality and lesbianism within a family have often been interpreted as signs of demonic and satanic forces, which have been passed down the generation within a given family. Such evil influences may be up to the third and fourth generations. Credence to this position can be deciphered from Psalm 51:5 and Exodus 20:5, though, this position is not scientific.

Aside from the above biblical position, homosexuality can be situational. That is, certain circumstances can temporarily compel an individual to become a 'gay' or a 'lesbian'. Under a situation beyond a person's control, he may experience within a limited period a series of homosexual inclinations and proclivities. But when the situation(s) that compels such a person to become homosexual no longer exists, he or she may go back to his normal heterosexual life. Kunhiyop states that many people become homosexuals during adverse situations such as imprisonment, war, incarceration or other extreme and chronic forms of deprivations.

Also, many people become homosexuals probably due to disorders in their genes. However, there is no verifiable biological ground for same-sex attractions in human beings. No meaningful research has confirmed that people are born gay. Most probably, a combination of widely ranging causal factors have been adduced as the reasons for homosexuality. For instance, Burr Chandler opines that gay men are males with biologically induced female aspects and vice versa for lesbians. According to him, boys "who manifest aspects of gender-atypical play are often gay". Such gender atypical play such as dressing in women's clothes, playing with dolls or taking the role of mother is an indication of homosexual orientation. It is worthy of note that sex-atypical behavior can be induced or reversed with hormonal manipulations at the appropriate time or period.

In fact, the upsurge in the phenomenon of sexual sensitivity can possibly explain the unusual spread of homosexuality in our contemporary world. Though, lesbianism is said to be less common due to lack of or inappropriate sexual tools that can be of the same texture and structure with that of the male organ. However well the clitoris of a woman is aroused,

the resultant sensitivity cannot match what will be derivable from the sexual act involving a male and a female. From this postulation, it may be deduced that lesbianism and homosexuality are ‘diseases’ that are not direct results of the flesh and natural human affection, but can best be attributed to the strange influence of perverse spirit. A public commentator, Anam Ndu, laments about this development:

An aspect of sex that is sweeping through contemporary world now is the same-sex relationship. The obscene practice is not new. It dates back to Sodom and Gomorah which God burnt to ashes,... same-sex is now being practised in the disguise of modern sexual sophistication. The legalizing of sexual perversion campaigned with the much vaunted phrase- “human right”, is sad and frighteningly tragic.

The question often asked is whether homosexuality is due to current affluence in this modern society or as a result of the decay and corruption (mind and body) in our contemporary society. On this, another school of thought contends that homosexuality emerged side-by-side with feminist and black liberation – movements in the 1960s. Bowden further reveals that one of the apologetic groups, “Council on Religion and the Homosexuals” was founded in San Francisco (USA) in 1964. This group was supported by the “Universal Fellowship of Metropolitan Community of Churches (M.C.C)” which was established by Rev. Troy Perry in 1968. The M.C.C. with its seemingly queer orientation mobilized and probably popularized homosexuality with the avalanche of branches it has in Europe and America.

Besides, there are people who are homosexuals to get succor in order to escape from serious emotional problems they encountered in the course of growing. In fact, certain bitter experiences such as divorce and frustrations arising from frequent heart-breaks have made some people to turn to homosexuality. For instance, a person who does not enjoy parental love because the family members detest his/her sex may out of frustration become a homosexual. This happens in a situation in which a child’s sex is at variance with the expectations of the parents. Adesanwo gives credence to this position:

... a boy's relationship with girls may have been so unsatisfactory and threatening that he seeks instead the companionship of his own sex in order to avoid a repetition of his failure. Similarly, a sensitive girl who has been callously rejected by a boy she loves may decide never again to run the risk of another rejection and therefore may turn to women for warmth and acceptance.

Thus in many cases, homosexuality have been associated with the real and imaginary phobia of heterosexual affairs.

Homosexuality vis-à-vis African Culture

Many African commentators, analysts and even scholars have erroneously given the misleading impressions that homosexuality was “imported” to Africa from the Western world. For example, the President of Zimbabwe, Robert Mugabe contended that the practice of homosexuality is “alien” or “foreign” and gave the submission that it is a “white disease” and “un-African”. He described the homosexuals (gays and lesbians) as “worse than gods”. The respected African Leader declared:

I find it extremely outrageous and repugnant to my human conscience that such immoral and repulsive organizations, like those of homosexuals who offend both against the law of nature and the morals of religious beliefs expoused by our society, should have any advocates in our midst or even elsewhere in the world.

Another former head of state in Africa Daniel Arap Moi lends credence to the position of Mugabe:

Kenya has no room or time for homosexuals and Lesbians. Homosexuality is against African norms and traditions and even in religion, it is considered a great sin. Homosexuality is a scourge which runs counter to Christian teachings and African tradition.

On the contrary, there were evidences in the past, and even in our contemporary society, that in some parts of Africa, homosexual practices were noticed and are still in vogue.

In fact, the gay culture is not a new practice in certain parts of Africa and Nigeria. Though it has always been a highly guided secret. For instance, in the Republics of Chad, Niger, Bornu and Kano (Nigeria), the boys who are engaged in the practice of commercial sex with fellow men are called “Dan Daudu” or “Dan Hamsin”. But as clandestine as the practice of homosexuality in the areas mentioned is taken to be, it is an open-secret.

The preponderance of gay-men can be found in Sabon Gari, Abedie, Sani Giwa and Abeokuta streets in Kano (Nigeria), especially in the liquor shops and the not too expensive quest houses and hotels. Besides, homosexuality was reported to be a common practice in many parts of Nigeria during the colonial era. A recent book reveals how some Nigerian youths were introduced to the practice by some colonial officials. Sociologists: Giddens and Sutton lend support to the fact that in many societies, the practice was in vogue during the colonial era, but was subsumed for socio-cultural reasons:

Before the late 1960s, most gay men and lesbians hid their sexual orientations for fear that ‘coming out’ would cost them their jobs, families and friends and leave them open to discrimination and hate crime.

Besides, it is believed that certain aspects of the traditional religion and cultural relics in Africa are taken as tacit romance with homosexuality. The evidences that give tacit support to this position are the seemingly homosexual mannerisms in Yoruba folklore. Also, the ‘transvestite’ dressing of Sango (the god of thunder) was another example. Sango’s priest, usually a male personality, dresses commonly in women attires, with his hair woven or plaited and wearing skirt. Olugbile reveals that art works like those found in Igbo Ukwu and Benin kingdom have images that have been interpreted to mean the acceptance of homosexuality or an acknowledgement of the dualistic nature of individual’s sexuality in the past.

In addition, there were traces of transgender relations in Africa in the records of some Portuguese who came for exploratory and missionary activities as from the 14th century.

Femi Fat reports the “prodivities of homosexuality in Pre-colonial Congo, the Imbanga tribe of Angola, Uganda Madagascar, Ethiopia and in the Pangure ethnic group fo Camerron, the Nzima tribe of Ghana, the Zande People of Sudan, the Khoikhoi people of South Africa, the Siwa of Egypt and the San of Zimbabwe.

Notwithstanding, in pre-colonial Africa, homosexual manifestations were never treated with kid-gloves. The idea of sexual relationship between a man and a man was regarded not only as base and sadistic sexuality, but also as sheer bestiality. Thus there were wars, revolts and conquests that came about during the pre-colonial era in Africa as timely panacea to nip-in-the-bud such odious practice or to cleanse certain communities of the dire consequences of homosexual manifestations.

The Biblical Position

Sociologically and historically, marriage is considered as the oldest institution. In every continent and in every human society (primitive and modern) down the ages, marriage is generally recognized as the only way to bring a man and a woman together to live as one that is, as husband and wife. Conventionally, it is either a man marries a woman or a woman marries a man. This is regarded as the norm in all human societies. But it is regarded as absurd to see a man cohabiting with a man, and a woman with her fellow woman.

In the Bible, marriage is regarded as a sacred contract between a man and a woman. It is regarded as the cornerstone of every family life. According to Pope John Paul II in his Letter to Families:

The family is a community of particular intense interpersonal relationships: between spouses, between parents and children, between generations. The family has many responsibilities and duties for the good of its members and the society at large. It is the original cell of social life. It is the natural society or community in which the spouses are called to give themselves in love and the gift of life. Authority, stability and a life of harmonious relationships within the family form the basis for freedom, security and fraternity within society.

The basis for the formation of the family is for a man and a woman to come together. It is the coming together of spouses (men and women) that can meet the postulations of Pope John Paul II, as stated above. It was to fulfil the purpose enumerated by the Pope that the first marriage originated by God was between a man and a woman.

However, many people today have decided to change the definition of marriage from “the union of a man and a woman” under the guise of “fundamental human rights”. But there are several Biblical precepts which affirm the sanctity of marriage. It is stated in Leviticus 18:22: “Do not lie with a man as one lies with a woman; that is detestable”. Thus sexual activity with a person of the same sex is unacceptable to God as stated in Romans 1:26-27:

Because of this God gave them over to shameful lusts. Even their women exchanged natural relations for unnatural ones. In the same way the men also abandoned natural relation with women and were inflamed with lust for one another, and received in themselves the due penalty for their perversion.

So bad was the practice of homosexuality that God, in Genesis 18 and 19, decided to destroy Sodom and Gomorrah due to the sexual perversions by the inhabitants. The Bible also expects some qualities from a person who intend to occupy the exalted and revered office of a bishop. Among an avalanche of other ethical, spiritual, physical and personal requirements, he is expected to be “the husband of one wife, temperate, sober-minded, of good behaviour, hospitable, able to teach... one who rules his own house well, having his children in submission with all reverence...” (N.K.J.V). we could decipher from this text that the reference to children definitely brings to the fore that the word “wife” could not mean that they are expected to be of the same sex.

The Beginning of the Current Controversy on Homosexuality

In human history, homosexuality had always been a very contentious issue. But the current dimension of the controversy, especially in Nigeria was thrown up by the decision of the Episcopal Church of the United States of America on 2nd November, 2003 to ordain an openly gay cleric, Gene Robinson, as the Bishop of New Hampshire. The action was in defiance of the stiff oppositions by the public and Christians all over the world, especially,

the Anglican Laity. Ever since, the Anglicans in Nigeria have remained uncompromising in their strong opposition to homosexuality which they view seriously as sacrilegious and as an affront to Christian ethics and biblical injunctions.

Given the public opprobrium which greeted the ordination of Rev. Gene Robinson, the top echelon of the Anglican Church set up the “Lambeth Commission on Communion”. On 14th October, 2004, the commission submitted what is today referred to as “The Windsor Report 2004” to the Most Rev. Rowan Williams, Archbishop of Canterbury and head of the Anglican Communion. The move was to prevent schisms within the Anglican Church. It was also to address the controversy generated both in the Episcopal church (U.S.A) and the diocese of New Westminster in Canada. To worsen the situation, the Episcopal Church (USA) confirmed the appointment of Gene Robinson at its 74th General Convention. Also, the Diocese of New Westminster in Canada gave official support to same sex relationships. The two decisions caused serious dichotomy and chasm within the Anglican Church.

The Reactions of the Anglican Province in Nigeria

The positions of some of the Anglican provinces in Europe and America gave serious indications of permissiveness on the ethical, social, cultural, psychological and religious implications of homosexuality. The high expectations that the Lambeth Conference which followed the ordination of Gene Robinson would douse the tension was dashed. The African Anglican bishops at a submit in February 2004 rejected some provisions in the Windsor Report. In their communiqué, with the theme “Afric Comes of Age; An Anglican Self-Evaluation”, the African (Anglican) bishops insisted on:

...the biblical position on the ongoing controversy on human sexuality; God created us male and female and we cannot sacrifice truth for any revisionist agenda which leans on a faulty understanding of Christian unity. We are committed to the united future life of the Anglican Communion, one that is rooted in truth love and faithfulness to the gospel of Christ, according to the scriptures. ---The Episcopal Church (USA) and the Diocese of Westminster (Canada) have pushed the Anglican Communion to the breaking point ---.

As a corollary to the above, the Anglican Church in Nigeria, led by Akinola, an Archbishop, condemned in very strong terms the consecration of Robinson, as a “satanic attack on the church of God”. The primate and his followers consequently severed relations with the New Hampshire diocese and with the pro-gay Canadian Diocese of New Westminster. His opposition and that of the Anglican Church in Nigeria was premised on both African tradition and the Biblical position:

In an African set-up, when you talk of a man cohabiting with another man, it is an abomination. ...in the last century in Uganda, a king was known to be a homosexual and he wanted to have carnal knowledge of the palace boys who happened to be Christians. The boys refused and he killed them. Today, those boys are celebrated in Uganda as martyrs. ... It is not as if these things are strange to us in Africa, we have been paying the heavy price for it with our lives. ... When you go to the Bible, you have specific directives, urging people of God to abhor such relationships.

So stiff or rigid was the opposition of the Anglican Church in Nigeria to homosexuality that an Anglican priest, Rev. Onyeka Mbachu, attached to the Amichi Diocese, Nnewi South Local Government of Nigeria was derobed for an alleged involvement in homosexual practices. He got the stringent punishment because his “action was contrary to the norms of the Anglican Church (Nigeria) Province and the Christian faith”.

In furtherance of its opposition, The Anglican Communion in Nigeria condemned the practice of homosexuality in all its ramifications and gave an unequivocal threat to pull-out of the global Anglican Communion. The Nigerian Anglican Church equally urged the National Assembly in the country to give a legal teeth to its opposition by ratifying the Bill prohibiting the legality of homosexuality in Nigeria. In what looked like an apparent and tacit response to pressures by the Anglican Church (Nigeria), the ex-President Goodluck Ebele Jonathan signed the same-sex Marriage Prohibition Act which declared as illegal all manners of same-sex unions and relationships. The bill which was approved by the standing committee of both chambers of the National Assembly on 13th November, 2012 stated that:

Marriage contracts or civil union entered between persons of same gender are invalid and shall not be recognized and entitled to the benefits of a valid marriage contract or civil union entered between persons of same gender by virtue of a certificate issued by a foreign country shall be void in Nigeria and any benefits accruing therefrom, by virtue of the certificate, shall not be enforced by any court of Law in Nigeria.

The bill also reiterated that recognition shall only be accorded to “marriage contract between a man and woman, either under Islamic Law, Customary Law and Marriage Act”. The bill also prescribed very stringent punishment for offenders:

Any person who registers operates or participates in gay clubs, societies and organizations, or indirectly or directly make a public show of same sex amorous relationships shall each be liable on conviction to a term of fourteen years imprisonment.

The passage and signing of the bill into Law has made Nigeria one of the countries with the most stringent anti-gay laws in the whole universe. The country is second only to Uganda which prescribed a penalty of life imprisonment for convicted lesbians.

Between 2003 to 2017, the top echelon of the Anglican Province in Nigeria also embarked on tactical withdrawal from the Williams-led Anglican Communion. More specifically, Peter Akinola, the Primate of the Anglican Church in Nigeria had refused to participate in Holy Communion at the meetings of the Primates of the Anglican Church worldwide. He demonstrated this protest in Dromantine (Northern Ireland) in 2005 and in Dar-es-Salam, Tan Zania in 2006. He also led some anti-homosexual Primates to boycott the Lambeth Anglican Conference held in England in June, 2008. Instead, he collaborated with other anti-gay Primates to hold a parallel conference called the “Global Anglican Future Conference (GAFCON)” elsewhere in Jerusalem and in Jordan. In its communiqué, GAFCON felt concerned about the state of Lay and Clerical discipline in the Anglican Communion. It expressed more concern that discipline within the Anglican Communion was “apparently being openly disregarded”.

Conclusion

The surreptions attempts to tie the acceptance of homosexuality to economic, financial and social aids had made some African countries to develop clay feet on their oppositions to the practice. Nevertheless, the Anglican Church in Nigeria in collaboration with other churches had established sufficient groundswell of opposition to it. It (the Anglican Communion in Nigeria) has harped on the institutionalized sex ethics and values in Nigeria, so much so that its opposition to homosexuality has consistently enjoyed the support and acceptance of people across religious divides.

The Forming of Communicative Skills of Ukrainian and Chinese Students in Vocal Ensemble: Subject and Multicultural Approach

Chen Jianying (China)

Postgraduate student

Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

Abstract

The article actualizes the problem of forming communicative skills of students from Ukraine and China. It is noted that the transfer of information in the vocal ensemble takes place with the participation of the executor as a subject of the communicative process. Extrapolated the concept by E. Klimov subjective approach from the professional work area to the musical-performing area. Based on the subjective approach, the psychic regulators of students' interaction with other participants of the communicative process are deduced. Subjective characteristics of the participants' the vocal ensemble are developed. The influence of national and artistic tradition on communicative processes between students of different cultures is highlighted. The modern vision of multicultural education of young people is presented. It is proved that the multicultural approach to forming communicative skills is impossible without reference to the principles of intercultural communication. The role of factors of subculture and professional culture in the process of inculturation is emphasized.

Key words: students, vocal ensemble, subject approach, multicultural approach, communicative skills, intercultural communication, inculturation.

Актуальність дослідження. Сучасні інтеграційні процеси в культурі та освіті України викликають необхідність перегляду підходів до фахової підготовки студентів. У цьому контексті актуалізується потреба формування комунікативних умінь студентів – майбутніх вчителів музики України і Китаю. З метою формування комунікаційних умінь студентів України та Китаю було створено організаційно-методичну модель цього процесу. Її взаємопов'язаними складовими елементами стали: мета, завдання, наукові підходи, педагогічні принципи та умови, чинники та етапи. У цьому дослідженні ми приділимо увагу розгляду наукових підходів до формування комунікативних умінь студентів в умовах вокального ансамблю.

Виклад основного матеріалу. Комунікативні процеси студентів багатогранні та полівекторні. Зазначимо, що студент взаємодіє з однокурсниками, викладачами, земляками, представниками своєї культурної традиції. Передавання інформації можливе у комунікативних взаємодіях – «композитор – виконавці», «виконавець – виконавець», «виконавці – слухачі» [12; 19]. Взаємодія першої пари «композитор – виконавці» можлива при ознайомленні студентом з музичним твором, його

розумуванні, роботі над художністю образу та під час безпосереднього концертного виконання твору. Комунікація між учасниками ансамблю відбувається на рівні «виконавець – виконавець» в різних умовах, а взаємодія зі слухачами лише під час концертного виступу ансамблю. Як бачимо, ключовою фігурою у цих парах є студент-виконавець – суб'єкт комунікативного процесу. Отже, цілком доречним буде при формуванні комунікативних умінь студентів використовувати *суб'єктний підхід*.

Відомо, що в психології суб'єктний підхід ґрунтується на концепції людини С. Рубінштейна. Науковець визначив категорію «суб'єкт» як ініціатора власної активності, наділивши його характеристиками самодетермінації, саморозвитку та самовдосконалення [14, с. 416]. Суб'єктність, як характеристика особистості, ґрунтується на позиції самостійного творення власного життєвого шляху. Спираючись на думку О. Осницького, зазначимо, що суб'єктне ставлення до вокально-ансамблевої діяльності реалізується шляхом звернення студента до власних внутрішніх резервів, а особливо до можливостей, варіантів у виборі засобів комунікації на основі взаємодії суб'єктного досвіду та сформованих комунікативних умінь [10, с. 7].

На думку С. Кузікової, рівень суб'єктності особистості залежить від міри використання інтелекту та здібностей, підпорядковування нижчих потреб вищим та уміння будувати власне життя, відповідно до власних цінностей та принципів. Науковець наголошує на тому, що здатність особистості організовувати і регулювати свій життєвий шлях як ціле, підпорядковувати його власним цілям і цінностям, свідчить про високий рівень і якість суб'єкта [6, с. 236].

О. Іванова, вивчаючи психологію професійної діяльності, звертає увагу на суб'єктно-діяльнісний підхід до психологічного вивчення професійної діяльності, розроблений Е.Клімовим ще у 80 роках ХХ століття. Цей підхід, заснований на ідеях Л. С. Виготського, С. Л. Рубінштейна, А. Н. Леонтьєва і Б. Г. Ананьєва, був спрямований на пізнання психологічного змісту праці людини, де під працею розуміється усвідомлений процес самореалізації шляхом пошуку і створення нових способів досягнення мети. О. Іванова зазначає, що концепція суб'єктного підходу, розроблена Є. Клімовим, забезпечує пізнання прихованих, індивідуальних динамічних процесів психіки, котрі актуалізуються в трудовій діяльності, на основі

закономірностей: «обдумування, побудова образу майбутнього продукту, результату, ефекту, способів його отримання ... »[4].

На наш погляд, ці ідеї можна екстраполювати із зони професійної діяльності у музично-виконавський простір, зокрема у діяльність вокального ансамблю. І тоді, запропоновані науковцем психічні регулятори праці (образ об'єкта, образ суб'єкта, образ суб'єктно-об'єктних і суб'єктно-суб'єктних відносин, можуть стати психічними регуляторами взаємодії студента з іншими у комунікативному процесі. Так, «образ об'єкта» у контексті нашого дослідження набуває значення уявлення про процес комунікації, особливості взаємодії з іншим (виконання твору, взаємодія з колегою по ансамблю, взаємодія зі слухачем). «Образ суб'єкта» – «Я-образ», або Self – це усвідомлення студентом себе, своєї ролі в колективі, своїх можливостей, мети та відповідальності. «Образ суб'єктно-об'єктних і суб'єктно-суб'єктних відносин» характеризує фахова самосвідомість суб'єкта діяльності, що супроводжується певними потребам, емоціям, проявами характеру студента та його особистісної спрямованості.

Трактування людини як суб'єкта, зазначає А. Брушлинський, сприяє цілісному, системному розкриттю її специфічної активності у всіх видах взаємодії зі світом. На основі характеристик суб'єкта, запропонованих науковцем [1, с. 3], надамо власні адаптовані характеристики суб'єкта – учасника вокального ансамблю: усвідомлена вольова здатність діяти цілеспрямовано, враховуючи інтереси та мету вокального колективу; наявність пізнавальної потреби та прагнення до перетворення навколишнього світу, що реалізується у комунікативній та виконавській діяльності; ініціативність, активність і творче ставлення до взаємодії та спів-дії у вокальному колективі. Суб'єктний аспект діяльності студента у вокальному ансамблі передбачає опору на відчуття і розуміння ним спільності та єдності колективу, ролі кожного у процесі прийняття рішень, репетицій та виступів

Успіх діяльності колективу залежить від розуміння студентами одне одного, а також від прийняття особливостей та культурних відмінностей. Якщо спиратись на визначення поняття «комунікація» як на механізм, що забезпечує буття та розвиток відносин між людьми, та враховувати, що ці відносини містять смислові символи, що передаються у словах та невербальних проявах, [15, с. 381], то актуальним стає

полікультурний підхід до формування комунікативних умінь, на який ми спираємося при побудові організаційно-методичної моделі формування комунікативних умінь.

Розгляд нерозривно пов'язаних явищ комунікації та культури представлено в працях філософів XVII-XX ст.: Л. Витенштайна, Ю. Габермаса, Г. Гадамера, І. Канта, Ф. Ніцше, П. Сорокіна, І. Фіхте, З. Фрейда, Ф. Шляєрмахера, О. Шпенглера та ін. У середині XX ст. виникнення поняття міжкультурної комунікації пов'язують з іменами таких учених як: Е. Голл, К. Клакхон, А. Кребер, Р. Портер, Д. Трагер, Л. Самовар. Пояснення цього феномену було представлено з різних точок зору в теоріях міжкультурної комунікації дослідниками К. Бергер, С. Гантінгтон, Е. Гірш, Е. Голл, Г. Гофстеде, Л. Петько, С. Даль.

Учасниками багатьох вокальних ансамблів вищих навчальних закладів України є студенти з різних країн, зокрема, з Китайської народної республіки. Відтак відбувається зіткнення та взаємодія представників двох різних культур, що мають давні традиції та специфіку колективної психології. Це питання розглядалося ще І.Ляшенко у 90-х рр. Науковець зауважує на тому, що сталі етнічні риси колективної психології модифікуються та з часом становлять художню традицію, яка впливає на формування специфічних рис соціальної психології, шляхом музично-інтонаційного спілкування виховуючи певні типи психічних реакцій, залишаючи вагомий слід у культурній спадщині. Спираючись на цю думку, Лі Чжаофен стверджує, що створена впродовж багатьох століть китайська національна культура є «унікально-неповторною моделлю світобудови східного етносу», котра водночас лежить в основі історико-культурного діалогу з українською культурою. Науковець зазначає, що ставлення до надбань обох культур як до частини загальнолюдської культури, а також як до чинників «діалогу культур» сприятиме глибшому розумінню культури свого народу. Вивчаючи пізнавальний інтерес майбутнього вчителя музики Китаю, Лі Чжаофен сформулював особливості культурологічного підходу, в основу якого було покладено: «ціннісне ставлення до музичної культури та національного фольклору Китаю; усвідомлення студентом своєї ролі суб'єкта національної та світової культури; гуманітарна проблематизація джерел китайської культури, основою якої є критичне оцінювання явищ, цілісність й системність їх аналізу» [8].

Науковці В. Кузьменко, Л. Гончаренко звертають увагу на інтеграційні аспекти глобалізованих культурних процесів, що можуть призвести до руйнування історичних бар'єрів між народами [7, с. 87]. Інший ракурс полікультурності представляє О. А. Грива. Комплекс питань, що пов'язані з різними аспектами міжкультурних комунікацій, постає перед Україною і у зв'язку з її інтеграцією до європейського і світового культурного простору, зокрема й освітнього. Завдяки приєднанню до Болонського процесу Україна поступово стає активним співучасником формування європейського простору вищої освіти та поширення стандартів європейської системи вищої освіти. Збереження та розвиток надбань людства, можливість подальшого використання скарбів європейської та загальносвітової культури та освіти безпосередньо залежать від спроможності української молоді бути толерантною та ефективною у полікультурному просторі» [2, с. 1].

Розглядаючи полікультурне виховання як процес соціалізації молоді, А.Козир та Е.Кучменко проаналізували погляди на сучасний стан полікультурної освіти (мультікультурної) та дійшли висновку, що полікультурна освіта прийнята педагогічною спільнотою в багатьох країнах і має вплив на когнітивний, ціннісно-мотиваційний та діяльнісно-поведінковий рівні розвитку особистості [5, с. 91]. Відповідно, полікультурний підхід в освіті та вихованні є сьогодні актуальним і просто необхідним.

У першу чергу такий підхід передбачає врахування основних принципів міжкультурної комунікації, сформульованих соціальним психологом Л.Почебут. На думку вченого, до них можна віднести такі: 1) розуміння культурних відмінностей є основою міжкультурної комунікації; 2) міжкультурна комунікація не вважається вдалою за умови: нехтування системою цінностей в культурі іншого; приниження національних почуттів та національної гідності шляхом використання упереджень, стереотипів тощо. Наслідком прояву такої поведінки чи ставлення стає втрата контакту, поява завад у взаємодії та спілкуванні, викликані або закритістю та уникненням контакту, або агресивним захистом власних культурних цінностей; 3) міжкультурна комунікація вважається ефективною за умови: вияву поваги та інтересу до культури іншого народу, позитивного погляду на перспективу її розвитку; орієнтації на майбутню взаємодію; опори на знання традицій та національної специфіки свого

народу та іншого, особливостей мистецтва (для нашого дослідження особливо важливим є знання специфіки музичного, зокрема вокального виконавства), літературу, при домінуванні перспектив на майбутню спільну діяльність. 4) Метою міжкультурної комунікації є пріоритет дотримання інтересів культури кожного з учасників [13, с. 103–104; 11; 20; 21].

Як зазначає Т. Грушевицька, культура в цілому не лише впливає на комунікативні процеси, але й сама зазнає впливу комунікації. Найчастіше це має місце в процесі інкультурації, тобто засвоєння норм і цінностей культури іншого народу у процесі комунікації [3]. Цікавим видається також погляд Т. Сеченкової на роль власної культури у міжкультурній комунікації. Науковець акцентує увагу на наявності: індивідуальної субкультури, що базується на традиціях, звичках, правилах родини; фахової субкультури, де підґрунтям є кваліфікація, професійний тезаурус, манера поведінки при входженні в колектив. Ми погоджуємось з думкою науковця про те, що «кожна людина вже сама є певним соціальним «інститутом культури» [15, с. 380–381].

Висновок. Спираючись на попередні погляди, доходимо висновку про те, що суб'єктний та полікультурний підходи до формування комунікативних умінь студентів у вокальному ансамблі сприятимуть усвідомленій діяльності та побудові стосунків між членами колективу, де взаємодіють студенти різних культур та національних традицій і різних видах творчої діяльності.

References

1. Brushlynskyi A.V. *Problema subyektu v psykholohycheskoi nauke* [The problem of the subject in psychological science]. *Psykhol. zhurn.* 1991. Vol. 12. Vol. 6. P. 3–11.
2. Hryva O.V. *Tolerantnist v protsesi stanovlennia molodi v umovakh polikulturnoho seredovyshcha* [Tolerance in the process of youth formation in a multicultural environment]: avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovooho stupenia doktora filosofskykh nvuk : 09.00.01 – filosofii osvity/ O.A.Hryva. – Natsionalnyi pedahohichnyi un-t imeni M.P.Drahomanova. Kyiv, 2008. 32 p.
3. Hrushevytskaia T.H., Popkov V.D., Sadokhyn A.P. *Osnovy mezhkulturnoi kommunykatsyy* [Basics of Intercultural Communication]: [ucheb. dlia vuzov]; pod red. A. P. Sadokhyna. Moskva : YuNYTY-DANA, 2002. 352 p.
4. Ivanova E.M. *Psykholohiya professyonalnoi deiatelnosti* [Psychology of professional activity]. Moskva: Per Se, 2006. 382 p.
5. Kozyr A.V., Kuchmenko E.M. *Polikulture vykhovannia – protses sotsializatsii studentskoi molodi* [Polycultural education is the process of socializing student youth]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P.Drahomanova,*

Seriia 14. Teoriia i metodyka mytetskoi osvity: zb.nauk. pr. Issue 18 (23). Kyiv: NPU im. M.P. Drahomanova, 2015. P. 86–92.

6. Kuzikova S.B. *Psykhologichni osnovy stanovlennia subiekta samorozvytku v yunatskomu vitsi* [Psychological foundations of becoming a subject of self-development in adolescence]: [monohrafiia]. Sumy: Vyd-vo «MakDen», 2011. 412 p.

7. Kuzmenko V.V., Honcharenko L.A. *Formuvannia polikulturnoi kompetentnosti vchyteliv zahalnoosvitnoi shkoly* [Formation of multicultural competence secondary school teachers]: nav.pos. Kherson: RIPO, 2006. 92 p.

8. Li Chzhaofen. *Formuvannia piznavalnoho interesu do ukrainskoho pisennoho folkloru v maibutnikh uchyteliv muzyky Kytaiu* [Formation of cognitive interest in Ukrainian folklore song in future Chinese music teachers]: dys. kand. : 13.00.02 – teoriia i metodyka muzychnoho navchannia / Li Chzhaofen. – Kyiv, 2015.

9. Matviienko O.V. *Pedahohichna vzaiemodiia subiektiv navchalno-vykhovnoho seredovyscha shkoly yak skladova sotsialno-pedahohichnoi systemy* [Pedagogical interaction of the subjects in educational and upbringing school environment as a component of the socio-pedagogical system]. *Topical issues of social pedagogy* : collective monograph. – CARICOM, Barbados, 2017. C. 100–122.

10. Osnitskiy A.K. *Problemy issledovaniya subyektney aktivnosti* [The problems of investigating the activity of a subject]. *Voprosy psikhologii*. 1996. № 1. P. 5–19.

11. Pet'ko L.V. *Robota nad pisneju v kursi anglijs'koi' movy jak odyh iz zasobiv profesijnoi' pidgotovky studentiv humanitarnyh special'nostej VNZ* [The song in English course as a means of training humanities majors university students']. *Inozemni movy*. 2011. No. 1. P. 44–48.

12. Pet'ko L.V. *Filosofs'ko-lingvistychni idei' rozuminnja mizhljuds'koi' komunikacii u social'nomu seredovysshi* [Philosophical and linguistic ideas of interpersonal communication in professional sphere]. *Naukovi zapysky NaUOA*. Ostrog : Vyd-vo «Ostroz'ka akademija», 2015. Serija «Filologichna». Issue. 53. P. 353–356.

13. Pochebut L.G. *Vzaimoponimaniye kultur: metodologiya i metody ztnicheskoy i kross-kulturnoy psikhologii. Psikhologiya mezhetnicheskoy tolerantnosti* [Mutual understanding of cultures: methodology and methods of ethnic and cross-cultural psychology. Psychology of Interethnic Tolerance] : [ucheb. posob.]. S.-Peterb. un-t. 2005. — 281 p.

14. Rubinshteyn S.L. *Osnovy obshchey psikhologi* [Fundamentals of General Psychology]. SPb.: Piter. 2007. 720 p.

15. Senchenkova T. *Komunikatsiia yak chynnyk dialohu kultur* [Elektronnyi resurs] [Communication as a factor in the dialogue of cultures]. *Derzhava i suspilstvo*. P. 379–384. URI <http://www.scribd.com/doc/53461757/%D0%9A%D0%9E%D0%9C%D1%83%D0>.

16. Ternopil'ska, V.I. *Tolerantnist yak skladova sotsialno-komunikatyvnoi kultury osobystosti*. VISNYK Zhytomyr'skoho derzhavnoho universytetu im. I.Franka. 2008. No. 40. P. 92–95.

17. Shcholokova Olga. *Osnovni tendentsii fortepiannoi pidhotovky pedahoha-muzykanta u vyshchykh mystetskykh zakladakh osvity* [The main tendencies of piano teacher-

musician training in higher educational institutions in arts]. *Topical issues of education: Collective monograph*. – Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal, 2018. P. 175–190.

18. Matviienko Olena. Theoretical Basics of Preparation of Teachers to Pedagogical Interaction with Children of Various Age. *Intellectual Archive*. 2014. Vol. 5. No. 5 (September). Toronto : Shiny Word Corp., Canada. PP. 105–117.

19. Pet'ko Lyudmila. Developing students' creativity in conditions of university. *Research: tendencies and prospects: Collection of scientific articles*. – Editorial Arane, S.A. de C.V., Mexico City, Mexico, 2017. – P. 272–276.

20. Shcholokova O. P. Art and pedagogical designing as a means of improvement of music teacher's professional preparing. *Economics, management, law: socio-economical aspects of development: Collection of scientific articles*. Vol. 2. Edizioni Magi, Roma, Italy. 2016. P. 265–268.

21. Shcholokova Olga, Wang Xue Modern Views on the problem Piano tone production in the musical-pedagogical literature. *IntellectualArchive*. Toronto: Shiny Word Corp. (Canada). 2016. November/December. Vol. 5. No. 6. PP. 81–90.

Translation of Title, Abstract and References to the Author's Language

УДК 378.064.3(477+510):784.96

Чень Цзяньїн (Китай). Формування комунікативних умінь студентів України та Китаю у вокальному ансамблі: суб'єктний та полікультурний підходи

У статті актуалізовано проблему формування комунікативних умінь студентів України і Китаю. Зазначається, що передавання інформації у вокальному ансамблі відбувається за участі виконавця – суб'єкта комунікативного процесу. Екстрапольовано концепцію суб'єктного підходу Є.Клімова із зони професійної праці у музично-виконавський простір. На основі суб'єктного підходу виведено психічні регулятори взаємодії студента з іншими учасниками комунікативного процесу. Розроблено суб'єктні характеристики учасника вокального ансамблю. Висвітлено вплив національної та художньої традиції на комунікативні процеси між студентами різних культур. Розглянуто сучасне бачення полікультурного виховання молоді. Доведено, що полікультурний підхід до формування комунікативних умінь неможливий без опори на принципи міжкультурної комунікації. Підкреслено роль факторів субкультури та фахової культури у процесі інкультурації.

Ключові слова: суб'єктний підхід, полікультурний підхід, вокальний ансамбль, комунікативні уміння, міжкультурна комунікація, інкультурація.

Чень Цзяньїн (Китай). Формированию коммуникативных умений студентов Украины и Китая в вокальном ансамбле: субъектный и поликультурный подходы.

В статье актуализирована проблема формирования коммуникативных умений студентов Украины и Китая. Отмечается, что передача информации в вокальном ансамбле происходит с участием исполнителя - субъекта коммуникативного процесса. Экстраполирована концепция субъектного подхода Е.Климова из зоны

професійного труда в музикально-виконавське простір. На основі суб'єктного підходу виведені психічні регулятори взаємодії студента з іншими учасниками комунікативного процесу. Розроблені суб'єктні характеристики учасника вокального ансамблю. Освітлено вплив національної і художньої традиції на комунікативні процеси між студентами різних культур. Розглянуто сучасне бачення полікультурного виховання молоді. Доведено, що полікультурний підхід до формування комунікативних умінь неможливий без опори на принципи міжкультурної комунікації. Підкреслено роль факторів субкультури і професійної культури в процесі інкультурації.

Ключеві слова: суб'єктний підхід, полікультурний підхід, вокальний ансамбль, комунікативні вміння, міжкультурна комунікація, інкультурація.

Література

1. Брушлинский А.В. Проблема субъекта в психологической науке. *Психологический журнал*. – 1991. – Т. 12. – № 6. – С. 3–11.
2. Грива О.В. Толерантність в процесі становлення молоді в умовах полікультурного середовища: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук : 09.00.01 – філософія освіти/ О.А.Грива. – Національний пед. університет імені М.П.Драгоманова, Київ, 2008. – 32 с.
3. Грушевицкая Т.Г., Попков В.Д., Садохин А.П Основы межкультурной коммуникации: [учеб. для вузов] / под ред. А.П.Садохина. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. 352 с.
4. Иванова, Е.М. Психология профессиональной деятельности. Москва: Пер Сэ, 2006. 382 с.
5. Козир А.В., Кучменко Е.М. Полікультурне виховання – процес соціалізації студентської молоді. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова*, Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. пр. Вип.18 (23). Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. С. 86–92.
6. Кузікова С.Б. Психологічні основи становлення суб'єкта саморозвитку в юнацькому віці : [монографія]. Суми : Вид-во «МакДен», 2011. 412 с.,
7. Кузьменко В.В., Гончаренко Л.А. Формування полікультурної компетентності вчителів загальноосвітньої школи: навч.пос. Херсон: РПО, 2006. 92 с.
8. Лі Чжаофен. Формування пізнавального інтересу до українського пісенного фольклору в майбутніх учителів музики Китаю : дис. канд. : 13.00.02 – теорія і методика музичного навчання. Київ, 2015.
9. Матвієнко О.В. Педагогічна взаємодія суб'єктів навчально-виховного середовища школи як складова соціально-педагогічної системи // *Topical issues of social pedagogy: Collective monograph*. – CARICOM, Barbados, 2017. – С. 100–122
10. Осницкий А.К. Проблемы исследования субъектной активности. *Вопросы психологии*. 1996. № 1. С. 5–19.
11. Петько Л.В. Філософсько-лінгвістичні ідеї розуміння міжлюдської комунікації у соціальному середовищі. *Наукові записки Національного університету*

«Острозька академія». Серія «Філологічна» : зб. наук. пр/ / укл. І.В.Ковальчук, Л.М.Коцюк, С.М.Новоселецька. Острог : Вид-во Національного ун-ту «Острозька академія», 2015. Вип. 53. С. 309–312.

12. Петько Л.В. Робота над піснюю в курсі англійської мови як один із засобів професійної підготовки студентів гуманітарних спеціальностей ВНЗ. *Іноземні мови*. 2011. № 1 С. 44–48.

13. Почебут Л.Г. Взаимопонимание культур: методология и методы этнической и кросс-культурной психологии. Психология межетнической толерантности : [учеб. пособ.] / Л. Г. Почебут. — Санкт-Петербург: С.-Петербург. ун-т, 2005. — 281 с.

14. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. СПб.: Питер, 2007. 720 с.

15. Сенченкова Т. Комунікація як чинник діалогу культур. *Держава і суспільство*. С. 379–384. URL <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2010-34/doc/4/18.pdf>

16. Тернопільська, В.І. Толерантність як складова соціально-комунікативної культури особистості. *ВІСНИК Житомирського державного університету ім. І.Франка*. 2008. № 40. С. 92–95.

17. Щолокова О.Ф. Основні тенденції фортепіанної підготовки педагога-музиканта у вищих мистецьких закладах освіти // *Topical issues of education: Collective monograph*. – Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal, 2018. – P. 175–190.

18. Matviienko Olena. Theoretical Basics of Preparation of Teachers to Pedagogical Interaction with Children of Various Age // *Intellectual Archive*. – 2014. – Volume 5. – No. 5 (September). – Toronto : Shiny Word Corp., Canada. – PP. 105–117.

19. Pet'ko Lyudmila. Developing students' creativity in conditions of university // *Research: tendencies and prospects: Collection of scientific articles*. – Editorial Arane, S.A. de C.V., Mexico City, Mexico, 2017. – P. 272–276.

20. Shcholokova O. P. Art and pedagogical designing as a means of improvement of music teacher's professional preparing. *Economics, management, law: socio-economical aspects of development: Collection of scientific articles*. Vol. 2. Edizioni Magi, Roma, Italy. 2016. P. 265–268.

21. Shcholokova Olga, Wang Xue Modern Views on the problem Piano tone production in the musical-pedagogical literature. *IntellectualArchive*. Toronto: Shiny Word Corp. (Canada). 2016. November/December. Vol. 5. No. 6. PP. 81–90.

Pedagogical Principles of Forming a Creative Personality of the Future Music Teacher in the Conditions of Piano Learning

Zhou Lianglian (China)

Postgraduate student

Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

Abstract

The article presents the conditions for the forming a creative personality of a future teacher-musician on the basis of a competent approach. It is noted that the development of creative personality is a systemic quality that integrates the various components of its functioning as a person and a specialist. It is based on the principles of artistic and cultural paradigm of education and involves the integration of artistic knowledge at all levels of professional training which are be able to diagnose through such clusters of competencies: professional-motivational, cognitive-potential, creative-emotional, and reflexive-activity. These competencies are considered as the final result of the educational process, the ability of students to creative professional activities.

Key words: musical-pedagogical, teacher-musician, education, creative individuality, competence approach, clusters of competences.

Актуальність. Сучасний стан фахової підготовки педагога-музиканта характеризується загостренням ряду суперечностей між зростаючим вектором професійної діяльності випускника музично-педагогічного навчального закладу та усталеною практикою її забезпечення. Відтак провідним завданням вищих педагогічних навчальних закладів стає формування у студентів фахових компетенцій, які проявляються у здатності оригінально мислити, яскраво висловлювати свої думки, знаходити неординарні рішення у складних ситуаціях і характеризують студента як індивідуальну творчу особистість.

Головною ознакою творчої особистості вважаються творчі якості, тобто індивідуально-психологічні особливості, які відповідають вимогам творчої діяльності та її успішного здійснення. Психологи звертають увагу на те, що люди, котрі працюють у різних галузях творчої діяльності, мають багато спільних рис. Такими рисами творчої особистості, згідно американського психолога К. Тейлора, є намагання завжди бути першим у своїй галузі, незалежність і самостійність суджень, бажання йти своєю дорогою; схильність до ризику; активність, зацікавленість, невтомлюваність у пошуках, незадоволеність існуючими традиціями і методами й відповідно – намагання змінити існуюче положення.

Аналіз останніх публікацій. Зазначимо, що характеризуючи творчу особистість, ряд вчених (В. Моляко, О. Отич, В. Рибалка) виокремлюють такі головні ознаки: 1) наявність творчого потенціалу, яскраві творчі здібності, а головне – потреба у творчій праці з метою самореалізації та самоствердження; 2) визначеність у конкретній формі професійної діяльності; високий рівень інтелектуальної ініціативи, а також намагання знайти власний стиль діяльності; 4) незадоволеність досягнутим, постійні пошуки нових позитивних результатів.

Продовжуючи перелік цих якостей психологи Н. Вишнякова, А. Матейко, В. Романець, Б. Теплов відмічають такі риси творчої особистості: 1) багатство фантазії та інтуїції; здатність виходити за межі звичайних уявлень і бачити предмети під незвичайним кутом зору; 2) здатність вирішувати тупикові ситуації оригінальним шляхом у тих випадках, коли вони не мають логічного вирішення. Дослідники також також оперативність та імпровізаційність мисленнєвих дій і операцій як показників індивідуально-творчих можливостей.

У педагогіці творча індивідуальність розглядається у декількох аспектах: 1) як унікальна, самобутня особистість, що реалізується у творчій діяльності (О. Афанасьєв, О. Морозов, С. Сисоєва); 2) як інтегративна якість особистості, що передбачає перетворення власних здібностей та задатків у звичаї та дії (В. Мерлін); 3) як особистісне утворення, що охоплює сукупність інтелектуальних, мотиваційних емоційно-вольових та професійно-ціннісних якостей (С. Гільманов, П. Решетников та ін.).

Виклад матеріалу. Для мистецької галузі привабливим стає визначення С. Гільманова, який розглядає творчу індивідуальність в якості характеристики творчої особистості. Така особистість має творчу спрямованість, мотивацію, здібності, мислення, вольові якості, котрі зумовлюють її внутрішню активність і результативність діяльності [1, с. 11].

Погоджуємося з думкою автора, що творча індивідуальність не зводиться лише до індивідуальних особливостей людини, а становить найвищий, інтегральний рівень її розвитку. Різноманітні індивідуальні властивості, такі як темперамент, характер, здібності, виступають лише психологічними механізмами, завдяки яким реалізується творча індивідуальність [1, с. 10–11].

За визначенням І. Зязюна, творча індивідуальність педагога зростає та найбільш яскраво відображується в його емоційних реакціях і естетичних почуттях. Тому засобами вираження творчої активності педагога слід вважати ті, що слугують для артикулювання його емоційного стану, тобто експресивні засоби. Оскільки вони є засобами вираження своєї індивідуальності іншому і для іншого, то вони за своєю природою є комунікативними. Важливою також є і теза вченого стосовно того, що усвідомлення особистістю своєї індивідуальності передбачає її виявлення у власних емоційних реакціях і станах, завдяки яким відбувається трансформація когнітивного змісту в емоційний. Вчений підкреслює: «говорючи про індивідуальність, ми передусім акцентуємо увагу на емоційному аспекті людського життя. Саме тому емоції є важливою складовою творчої індивідуальності» [3, с. 17–23].

Тож, у даному контексті привертає увагу наукова концепція О. Отич, яка спрямовує фахову підготовку майбутніх педагогів на розвиток їх творчої індивідуальності засобами мистецтва. Не зважаючи на те, що ця концепція спрямована на підготовку педагогів ПТНЗ, її основні положення повністю солідаризуються із характеристиками, які визначають творчу особистість педагога-музиканта.

За визначенням вченої, «творча індивідуальність педагога» є сутнісною й критерієм рівня його педагогічної майстерності, а також є системним інтегративним особистісним утворенням, що охоплює сукупність мотиваційних, інтелектуальних, емоційно-вольових та професійних якостей і властивостей творчої особистості й характеризує його професійну педагогічну самосвідомість, рівень творчої педагогічної діяльності та його творчий потенціал» [5, с. 120].

Отже, утворюючи складну систему, особистість має унікальні і разом з тим стійкі характеристики, які сприяють високому рівню її досягнень. Саме тому показники творчої індивідуальності не можна «перенести» від однієї людини до іншої, оскільки їх джерелом є творча діяльність окремої особистості, яка може розвинути свої творчі якості тільки у діяльності, що несе продуктивний, творчий характер.

Екстраполюючи це положення у площину музично-педагогічної підготовки майбутнього педагога-музиканта можна зробити висновок, що розвиток творчої індивідуальності є системною якістю, яка інтегрує в собі компоненти його функціонування як людини і фахівця. Вона ґрунтується на засадах мистецько-

культурологічної парадигми освіти і передбачає інтеграцію мистецьких знань на всіх рівнях фахового навчання.

Підвищення уваги до культуротворчого й креативного потенціалу освіти спричинило зміну соціокультурного статусу мистецтва як процесу та результату творчості, найбільш позначеного впливом індивідуальності й здатного найсильніше впливати на розвиток останньої. Це зумовило набуття мистецтвом значення чинника забезпечення творчої та індивідуально-особистісної спрямованості освіти й перетворення його на важливий компонент її змісту. За словами В. Іванова, він надає людині «унікальну можливість пережити чужий досвід, зберігаючи власну автономність, і зумовлює таку універсальну само визначеність кожної людини, якої б та не досягла, користуючись лише засобами та інструментами логічного пізнання» [4; 15].

Через що, готовність студента відповідати вимогам культури у професійній діяльності забезпечується всією системою навчання, в процесі якого його індивідуальність закріплює культурологічні знання і перетворює їх у переконання, норми і принципи життєдіяльності.

У мистецько-педагогічній освіті теоретичні та практичні аспекти формування творчої індивідуальності майбутніх вчителів музики розробляються такими вченими як О. Андрейко, Л. Бондаренко, Л. Гусейнова, Н. Мозгальова, О. Отич, І. Ростовська, О. Щербініна, О. Щолокова та ін. [8; 10; 11; 12; 15; 17]. Згадані науковці доводять, що музичне навчання необхідно розглядати як культурно-освітній простір, в який людина занурюється і в якому може розвивати і застосовувати свої здібності.

Методологічна спрямованість їх досліджень в цьому аспекті дозволяють зробити висновок, що музична освіта залежить не тільки і не стільки від кількості отриманих знань, скільки від рівня індивідуальної культури студента, його здатності орієнтуватися в нестандартних ситуаціях. Тобто музична освіченість, за їх переконанням, передбачає гнучкий і проєктивно-орієнтований інтелект, здатність особистості до позитивної комунікації, установку на соціальну відповідальність. Висуваючи вимоги до підготовки педагогів-музикантів, вчені підкреслюють важливість психологічної готовності до педагогічної роботи, тобто не тільки мати навички виконавської діяльності, а й знання в галузі методологічних і психолого-педагогічних основ музичного мистецтва.

Підтвердженням важливості сказаного слугує думка Є. Полякової, що музичне навчання – це взаємодія індивідуальності і музики з метою удосконалення індивідуальності, а музично-педагогічне навчання – це взаємодія індивідуальності педагога з музикою та індивідуальністю учня з метою його розвитку. Відповідно науковець визначає музично-педагогічну освіту як планомірний і цілеспрямований процес засвоєння знань, умінь і навичок. Він забезпечує здійснення професійно-компетентнісної музично-педагогічної діяльності, котра регулюється відношенням індивідуальності з музикою на основі самореалізації [11, с. 32].

Аналіз теорії та практики музично-педагогічної діяльності дає можливість стверджувати, що творча індивідуальність педагога мистецьких дисциплін [7; 9] має свої особливості, зумовлені бінарною структурою цієї діяльності, яка охоплює музично-виконавську і психолого-педагогічну складові. Тому її слід розглядати у двох аспектах: *по-перше*, як творчу індивідуальність музиканта-виконавця, яка є найвищим проявом його професійної майстерності. Цей рівень характеризується творчою свободою, вільним оволодінням виконавським апаратом, розумінням стилістичних і жанрових особливостей музичних творів.

По-друге, з психолого-педагогічної точки зору творча індивідуальність характеризується вмінням передавати свої погляди і переконання в галузі мистецтва учням, розвивати їх творчі здібності та індивідуальні якості. З цих позицій творчу індивідуальність педагога-музиканта можна розглядати в контексті педагогічної компетентності. Від того, наскільки яскравим буде її прояв у цій сфері, залежать ефективність педагогічного впливу на формування творчої індивідуальності кожного учня.

У цьому сенсі творча індивідуальність педагога-музиканта має яскраво виражену естетичну та етичну спрямованість, яка проявляється у навчально-виховному процесі. Оскільки у перекладі з давньогрецької «*aisthetikos*» означає «сприймаючи переживаю», то основою розвитку творчої індивідуальності педагога-музиканта стає вплив на його почуття, а через них – на всі інші сфери його особистості, зокрема на мотиваційну, вольову та інтелектуальну. Це підтверджує й сучасна освітня практика, яка пропонує переконливі приклади того, що опора тільки на когнітивні чинники не дає бажаного педагогічного ефекту. Тільки у єдності когнітивного, емоційного та естетико-

етичного компонентів уможлиблюється гармонійне формування педагога-музиканта, який може впливати відповідним чином на своїх вихованців.

Тож, організоване таким чином навчання стає процесом самодетермінації, вільної самореалізації та неперервного саморозвитку творчої індивідуальності студента, що виявляється у різних видах його творчості, адже, за влучним висловленням Г. Коджаспірової, «творчість – це індивідуальність, яка вільно реалізує себе» [5, с. 31].

Розкриваючи ці думки на прикладі фахової підготовки майбутніх педагогів-музикантів О. Щолокова зазначає, що становлення творчої індивідуальності у взаємодії з культурно-естетичною спадщиною стає не тільки процесом постійного відтворення та відродження смислу художнього твору, а й постійного творення самої особистості, збагачення її духовного світу [12, с. 22–25].

Згідно цих положень ми розглядаємо творчу індивідуальність майбутнього педагога-музиканта з позицій компетентнісного підходу, тобто як його здатність особливим способом структурувати фундаментальні й прикладні знання з метою оптимального розв'язання педагогічних завдань.

Враховуючи позицію В. Горохової, Н Антонової та Л. Харченко [2, с. 50–60] стосовно характеристики *професійно-педагогічної компетентності*, ми розглядали це поняття як здатність вчителя особливим способом структурувати фундаментальні й прикладні мистецтвознавчі знання з метою оптимального розв'язання педагогічних завдань. Відповідно *компетентнісний рівень* творчої індивідуальності майбутнього педагога-музиканта в нашому дослідженні характеризується усвідомленням власних творчих можливостей, прагненням будувати свою професійну діяльність з опорою на них. Структура творчої індивідуальності набуває цілісності та повноти за рахунок підвищення кількісних та якісних показників її сформованості, серед яких відзначимо багатство музичного тезаурусу, варіативність у вирішенні творчих завдань, вміння експромтом застосовувати набуті знання у непередбачуваних ситуаціях тощо.

Сформованість представленого феномена діагностується через такі кластери (групи) компетентностей: професійно-мотиваційний, когнітивно-потенціальний, креативно-емоційний, рефлексивно-діяльнісний. Названі компетентності ми

розглядаємо як кінцевий результат навчально-виховного процесу, здатність студентів до продуктивної професійної діяльності.

Професійно-мотиваційний кластер виявляє рівень професійної мотивації, який характеризується усвідомленням важливості творчої складової професійної діяльності, розумінням важливості творчого саморозвитку, намаганням удосконалювати свій творчий потенціал, демонструє інтерес до різних дисциплін навчального плану. Цей кластер дозволяє виявити прагнення студентів виконувати навчальні та професійні дії незалежно від існуючих стереотипів або запропонованих рекомендацій, бажання відчувати творчі муки й радість від отриманих позитивних результатів, прагнення знаходити творчі рішення для реалізації творчих задумів. При цьому творча особистість проявляє волю якості у ситуаціях пошуку, моделювання і створення власних варіантів творчого продукту або розв'язання професійно-педагогічних завдань.

Когнітивно-потенціальний кластер характеризує міру розвиненості музично-естетичного тезаурусу, прояви варіативності творчої індивідуальності у різних видах навчальної діяльності, спрямованість творчого саморозвитку (одновекторний, багатовекторний). Його особливістю є відчуття постійної потреби у пошуках чогось нового і нестандартного, виявлення загальної ерудиції в галузі мистецтва, здатність аналізувати та систематизувати мистецькі явища й процеси, що відбуваються в художній культурі, спрямовувати свої міркування у педагогічну діяльність.

Креативно-емоційний кластер передбачає усвідомлення себе як творчої індивідуальності, розуміння свого творчого потенціалу у різних сферах істецько-педагогічної діяльності. Він визначає ступінь виявлення таких професійно-творчих якостей як самостійність, ініціативність, мобільність, здатність до ризику, імпровізація, фантазування, емоційно-експресивні уявлення тощо, а також демонструє прояв почуттів, супутніх пошуку, відкриттів, винаходів, характеризує чутливість до ситуацій, які вимагають оригінальних вирішень.

Рефлексивно-діяльнісний кластер виявляє міру здатності до рефлексії у творчому процесі, подолання внутрішніх та зовнішніх перешкод, вміння керувати своїм психічним станом, цілеспрямованість та самокритичність під час виконання творчих завдань. До цього кластеру належать такі компетентності: саморегуляції (самоаналізу та самооцінки своєї діяльності як музиканта і педагога, вміння співвідносити свою

діяльність, свій стиль спілкування із соціальним та професійним досвідом, адекватно її оцінювати, вміння регулювати свою творчу діяльність та ставлення до неї).

Висновки. Узагальнення викладеного в статті матеріалу дозволяє стверджувати, що творча індивідуальність майбутнього вчителя музики є складним і багатоструктурним утворенням, яке складається з професійно-мотиваційного, когнітивно-потенційного, креативно-емоційного та рефлексивно-діяльнісного кластері і формується у різновекторному навчальному процесі, який надає спрямованості індивідуально-творчому розвитку студентів, а ефективність даного процесу залежить від забезпечення відповідних педагогічних умов.

References

1. Hyl'manov S. *Tvorcheskaya indyvydual'nost' uchytelya: uchebnoe posobyе* [Creative personality of teacher] / Tyumen'. 1995. 167 p.
2. Horovaya V.Y. Antonova N.A., Kharchenko L.N. *Tvorcheskaya yndyvydual'nost' uchytelya v uslovyakh povysheniya professyonal'noy kvalyfykatsyy* [Creative individuality of the teacher in the conditions of professional development] : [monohrafiya]. Stavropol':Servysshkola. 2005. 144 p.
3. Zyazyun I. A. *Estetychni zasady rozvytku tvorchoyi osobystosti / Mystetstvo u rozvytku osobystosti* [Aesthetic principles of creative person's development]: [monohrafiya] ; za red.. N.H. Nichkalo. Chernivtsi: Zelena Bukovyna. 2006.
4. Ivanov V.P. *Chelovecheskaya deyatelnost', poznanye, iskusstvo* [Human activity, knowledge, art]. Kyiv: Nauk. dumka, 1977. 202 p.
5. Kodzhaspyrova H.M. *Pedahohycheskaya antropolohyya* [Pedagogical anthropology]. Moskva: Hardaryky, 2005. 287 p.
6. Otych O. *Mystetstvo u systemi rozvytku tvorchoyi indyvidual'nosti maybutn'oho pedahoha profesiynoho navchannya: teoretychnyy i metodychnyy aspekty* [Art in the system of creative personality's development of the future teacher's vocational education: theoretical and methodical aspects]: [monohrafiya]. Chernivtsi: Zelena Bukovyna, 2009. 750 p.
7. Pet'ko L.V. *Aktyvizatsiia tvorchoho rozvytku osobystosti uchniv yak faktor pedahohichnoi maisternosti vchytelia inozemnoi movy* [Stimulation of students' creative development as a factor of pedagogical skill of a foreign language teacher] // Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii: vseukr. nauk.-prakt. zhurnal / zasn. MONmolodsportu Ukrainy, NAPN Ukrainy, NPU imeni M.P.Drahomanova ; holov. red. O.I. Vyhovska. 2010. No. 2. P. 99–103.
8. Pet'ko L.V. *Novorichnij pozaklasnij zakhid «Happy New Year!»* [New Year performance «Happy New Year!»] / L.V.Pet'ko // Inozemni movi : nauk.-metod. zhurn. / zasn. Kiïvs'kij lingvistichnij universitet i vid-vo «Lenvit» ; gol. red. S.YU.Nikolaeva. – K. : Vid-vo «Lenvit», – 2008. – No. 3. – S. 69–71.
9. Pet'ko L.V. *Robota nad pisneju v kursi anglijs'koi' movy jak odyin iz zasobiv profesijnoi' pidgotovky studentiv humanitarnykh special'nostej VNZ* [The song in English

course as a means of training humanities majors university students’]. *Inozemni movy*. 2011. No. 1. P. 44–48.

10. Pet’ko L.V. *Formuvannya profesiyno orientovanogo inshomovno navchalnogo seredovishcha v umovah universitetu dlya studentiv spetsialnosti «Muzichne mistetstvo» (na prikladi virsha Meri Hovitt «Pavuk i Muha»)* [Formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the terms of university for students of Music Art specialty (on illustration of a poem «The Spider and the Fly» by Mary Howitt)]. *Naukovi zapiski Berdyanskogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu*. Pedagogichni nauki: zb. nauk. pr. – Issue 1. – Berdyansk : FO-P Tkachuk O.V., 2016. – P. 184–190.

11. Polyakova E.S. *Psykhologicheskiye osnovy muzykal'no-pedahohicheskoy deyatel'nosti* [Psychological foundations of musical and pedagogical activity]. 2-e yzd. yspr. Mynsk: Belarus. hos. ped. un-t, 2005. 195 p.

12. Shcholokova O.P. *Kontseptual'ni zasady suchasnoyi mystets'ko-pedahohichnoyi osvity v Ukraini* [Conceptual foundations of modern artistic and pedagogical education in Ukraine]. *Mystets'ka osvita u vymirakh suchasnosti: problemy teorii ta praktyky*. Dnipropetrovs'k, 2014. 22–47 p.

13. Shcholokova O.P. The new approaches and technologies in professional art teachers training] // *Innovative processes in education: Collective monograph*. – AMEET Sp. z o.o., Lodz, Poland, 2017. P. 238–246.

14. Shcholokova Olga. The main tendencies of piano teacher-musician training in higher educational institutions in arts // *Topical issues of education: Collective monograph*. – Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal, 2018. – 175–190.

15. Shcholokova O.P., Zghurska N.M., Strochan N.M. *Khrestomatiia fortepiannykh tvoriv ukrainskykh kompozytoriv* [Noty]. persha chastyna [Reader of Ukrainian composers’ Piano music]. Kyiv: NPU im. M.P. Drahomanova, 2007. 378, [2] p.

16. Pet’ko Lyudmila. Developing students’ creativity in conditions of university. *Research: tendencies and prospects*: Collection of scientific articles. – Editorial Arane, S.A. de C.V., Mexico City, Mexico, 2017. – P. 272–276.

17. Shcholokova O. P. Art and pedagogical designing as a means of improvement of music teacher’s professional preparing. *Economics, management, law: socio-economical aspects of development*: Collection of scientific articles. Vol. 2. Edizioni Magi, Roma, Italy. 2016. P. 265–268.

Translation of Title, Abstract and References to the Author’s Language

УДК 378.015.31:780

Чужо Лянлян (Китай). Педагогічні засади формування творчої індивідуальності майбутнього педагога-музиканта в умовах фортепіанного навчання.

У статті обґрунтовано умови формування творчої індивідуальності майбутнього педагога-музиканта на засадах компетентнісного підходу. У зв’язку з цим зазначається, що розвиток творчої індивідуальності є системною якістю, яка інтегрує в собі різні компоненти його функціонування як людини і фахівця. Вона ґрунтується на засадах

мистецько-культурологічної парадигми освіти і діагностується через такі кластери компетентностей: професійно-мотиваційний, когнітивно-потенціальний, креативно-емоційний, рефлексивно-діяльнісний. Виокремлені компетентності розглядаються як кінцевий результат навчально-виховного процесу, здатність студентів до творчої професійної діяльності.

Ключові слова: музично-педагогічна освіта, педагог-музикант, творча індивідуальність, компетентнісний підхід, кластери компетентностей.

Література

1. Гильманов С. Творческая индивидуальность учителя: уч. пособие. Тюмень. 1995. 167 с.
2. Гороя В.И. Антонова Н.А., Харченко Л.Н. Творческая индивидуальность учителя в условиях повышения профессиональной квалификации: [монография]. Ставрополь: Сервисшкола. 2005. 144 с.
3. Зязюн І.А. Естетичні засади розвитку творчої особистості / *Мистецтво у розвитку особистості* : монографія ; за ред.. Н.Г. Нічкало. Чернівці: Зелена Буковина. 2006.
4. Иванов В.П. Человеческая деятельность, познание, искусство. Київ: Наук. думка, 1977. 202 с.
5. Коджаспирова Г.М. Педагогическая антропология. Москва: Гардарики, 2005. 287 с.
6. Отич О. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний і методичний аспекти : [монографія]. Чернівці: Зелена Буковина, 2009. 750 с.
7. Петько Л.В. Активізація творчого розвитку особистості учнів як фактор педагогічної майстерності вчителя іноземної мови. *Директор школи, ліцею, гімназії: всеукр. наук.-практ. журнал / засн. МОНмолодьспорту України, НАПН України, НПУ імені М.П.Драгоманова* ; голов. ред. О.І. Виговська. 2010. № 2. С. 99–103.
8. Петько Л.В. Новорічний позакласний захід «Happy New Year!». *Іноземні мови : наук.-метод. журн. / засн. Київський лінгвістичний університет і вид-во «Ленвіт»* ; гол. ред. С.Ю.Ніколаєва. Київ: Вид-во «Ленвіт», 2008. № 3. С. 69–71.
9. Петько Л.В. Робота над піснею в курсі англійської мови як один із засобів професійної підготовки студентів гуманітарних спеціальностей ВНЗ. *Іноземні мови*. 2011. № 1. С. 44–48.
10. Петько Л.В. Формування професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету для студентів спеціальності «Музичне мистецтво» (на прикладі вірша Мері Ховітт «Павук і Муха»). *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Педагогічні науки: зб. наук. пр. Вип. 1. Бердянськ : ФО-П Ткачук О.В., 2016. С. 184–190.
11. Полякова Е.С. Психологические основы музыкально-педагогической деятельности. Изд. 2-е, испр. Минск / Белорус. гос. пед. ун-т, 2005. 195 с.

12. Щолокова О.П. Концептуальні засади сучасної мистецько-педагогічної освіти в Україні // Мистецька освіта у вимірах сучасності: проблеми теорії та практики. Дніпропетровськ, 2014. С. 22-47.
13. Щолокова О.П. Новітні підходи та технології у професійній підготовці вчителя мистецьких дисциплін training] // Innovative processes in education: Collective monograph. – AMEET Sp. z o.o., Lodz, Poland, 2017. P. 238–246.
14. Щолокова О.Ф. Основні тенденції фортепіанної підготовки педагога-музиканта у вищих мистецьких закладах освіти // Topical issues of education: Collective monograph. – Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal, 2018. – P. 175–190.
15. Щолокова О.П. Хрестоматія фортепіанних творів українських композиторів [Ноти]. перша частина / О.П.Щолокова ; Н.М.Згурська; Н.М.Строчан. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – 378, [2] с.
16. Pet'ko Lyudmila. Developing students' creativity in conditions of university. *Research: tendencies and prospects*: Collection of scientific articles. – Editorial Arane, S.A. de C.V., Mexico City, Mexico, 2017. P. 272–276.
17. Shcholokova O. P. Art and pedagogical designing as a means of improvement of music teacher's professional preparing. *Economics, management, law: socio-economical aspects of development*: Collection of scientific articles. Vol. 2. Edizioni Magi, Roma, Italy. 2016. P. 265–268.

Methodological Basis of the Future Musicians-Educators' Performance-Educational Activity

Chen Kai (China)

Postgraduate student

Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

Shcholokova Olga (Ukraine)

Doctor of Pedagogical sciences, professor

Dragomanov National Pedagogical University (Kyiv, Ukraine)

Abstract

Many studies of music learning focus on a much broader range of cognitive, affective and social outcomes for students as a result of learning music, and also explore the teaching and learning practices and approaches that support quality music learning experiences.

This article deals with the scientific and methodological provision of musically-elucidative training future teacher-musician. Its conceptual aspect is based on the ideas of phenomenological, synergetic, axiological and thesaurus approaches and certain principles, which represent the combined sequence of means of artistic and aesthetic influence. They provide a holistic view of the problem of preparing future music teachers to performance-educational activity and make to consider it, firstly, as an invariant stage for the professional training of students in higher artistic and pedagogical educational institutions, and secondly, as the process of their methodological education. Pointed out the unity of performing musical works with their verbal interpretation in the process of communication with different age pupils' groups is emphasized.

Key words: artistic education, future teacher-musician, performance-educational activity, professional training.

Актуальність. Сучасна підготовка фахівців освітянського спрямування вимагає якісних змін в аспекті формування установки на майбутню діяльність, загострення її соціального аспекту, посилення просвітницького значення професії. В галузі мистецької освіти вона набуває інноваційного характеру, адже високого рівня викладання може досягти лише той педагог, який здатний до всебічного і об'єктивного осмислення музично-педагогічної дійсності, до її самостійної критичної оцінки і творчої реалізації власних ідей. Такий науково-теоретичний дискурс дозволяє обґрунтувати методологічні засади виконавсько-просвітницької діяльності майбутнього педагога-музиканта, що й стало метою даної статті.

Провідною рисою музичного просвітництва є взаємодія різноманітних творчих проявів професіоналізму, які зазвичай розподілені між декількома музикантами: це – глибокі знання в галузі музичного мистецтва, інструментальна або вокальна виконавська діяльність, володіння яскравим художнім словом, а також набуті навички у сфері менеджменту та практикуючого психолога. Усі ці якості так чи інакше

мають акумулюватися в особі одного педагога-музиканта. Отже, специфіка професії вимагає від педагога-музиканта певної універсальності, а оволодіння відповідними видами роботи передбачає наявність не тільки комплексу музичних і психолого-педагогічних знань, а й професійної готовності здійснювати цю діяльність протягом життя.

Аналіз публікацій. У науковій літературі музично-просвітницька діяльність трактується як засіб художнього спілкування з аудиторією (Д.Кабалевський, М.Каган, В.Шацька), як основа лекторської практики музикознавця (Є.Дуков), як засіб розвитку ораторської майстерності (Є.Ножин, Н.Бабич).

За останні десятиліття проблема музичного просвітництва досліджувалася за наступними напрямками: особливості професійної підготовки студентів до художньої освіти школярів на культурологічних засадах (Л.Масол, С.Мельничук, О.Олексюк, О.Щолокова [8; 9; 14; 15; 16; 17]); формування готовності майбутніх вчителів до здійснення музично-просвітницької діяльності та виконавської практики (І.Полякова, О.Халікова, Л.Кожевнікова, Є.Куришев, О. Мельник) й музично-концертної діяльності (Т.Жигінас).

У згаданих наукових дослідженнях зазначається, що виконавсько-просвітницька діяльність педагога-музиканта є досить специфічною за своїм змістом, формами та умовами її проведення. Тим не менше, їй властиві всі основні соціальні функції музичного мистецтва (аксіологічна, художньо-естетична, пізнавальна, гедоністична, комунікативна), реалізація яких забезпечує всебічний прояв виховних можливостей.

Крім того, аналіз цієї науково-педагогічної літератури дозволяє зробити висновок, що готовність майбутніх педагогів до виконавсько-просвітницької діяльності можна вивчати за такими позиціями: 1) наявність стійкого позитивного емоційно-ціннісного ставлення до музично-просвітницької діяльності; 2) володіння системою спеціальних знань в галузі історії та теорії музики у контексті світового мистецтва, вміння застосовувати ці знання в музично-просвітницькій діяльності; 3) володіння арсеналом професійних умінь, пов'язаних з практичним здійснення виконавсько-просвітницької діяльності (музично-виконавська майстерність, артистизм, образна та змістовна мова, комунікативні уміння і навички, емоційна переконливість тощо); 4) сформованість і вільне володіння системою методичних умінь, необхідних для планування і організації виконавсько-просвітницької діяльності, наявність організаційних здібностей [14, с. 13].

Мета статті. З урахуванням даних позицій вважаємо за доцільне обґрунтувати науково-методологічне забезпечення цього процесу, у розробці якого виділяємо *два аспекти: концептуальний і структурно-змістовий*.

Концептуальний аспект ґрунтується на ідеях культурологічного, феноменологічного, синергетичного, аксіологічного і тезаурусного підходів, які представляють сукупність та послідовність засобів художньо-естетичного впливу. Їх сутність полягає в інтеграції дисциплін мистецької і психолого-педагогічної спрямованості, удосконаленні професійних умінь і навичок у галузі виконавської діяльності.

Виклад основного матеріалу. Значущість виконавсько-просвітницької діяльності як атрибута духовної культури і водночас феномена професійної підготовки майбутніх педагогів зумовлюється необхідністю культуро-творчого розвитку особистості студента, розширення його художнього світогляду, ерудиції, формування вибіркового ставлення до явищ мистецького життя. Адже сучасна школа потребує педагога – вихователя і організатора дозвілля молоді, який має готувати культурно-просвітницьке середовище для широкого сприйняття музичного мистецтва.

Відповідно у педагогіці відбуваються складні системні зрушення, пов'язані з визнанням багатомірної та якісної характеристики педагогічної реальності. Її особливістю стало співіснування різних педагогічних парадигм і напрямків. З'явилися нові концепти педагогічного знання, серед яких широкого розповсюдження отримали такі поняття як «феноменологія педагогіки», «феноменологічний підхід», «феноменологічний метод».

У контексті нашого дослідження відзначимо, перш за все, ідею Е. Гуссерля щодо розуміння різних понять як синтезу переживань людини. Результатом його досліджень стало пізнання феноменів, які потрапляють у свідомість людини через речі, що сприймаються. Така дія зумовлена наявністю людського досвіду, пов'язаного зі світом сутностей, ідей, ідеальних конструкцій, вираженням і виявленням яких є феномени свідомості, тобто думка, сприйняття й переживання [3].

Як виявилось, *феноменологічний підхід* збагачує новітні технології освіти й виховання молоді, дозволяє зосередитися на глибинному сенсі життя, світосприймання, освіти, існування в соціумі, професії тощо, а педагогічні цінності при цьому набувають нового звучання. Пріоритетність феноменологічної точки зору в будь-якій педагогічній

ситуації передбачає здатність розглядати феномен як самодостатнє явище, а не лише як комплекс ідей, поглядів, концепцій, теорій тощо. Джерелами для встановлення певних феноменів можуть бути спостереження, літературно-художній матеріал, автобіографічний наратив, реальні події, зміст індивідуальної свідомості. Отже, феноменологічний підхід має на меті забезпечити усвідомлення майбутніми педагогами сутності музичного просвітництва.

Синергетичний підхід до виконавсько-просвітницької діяльності (В. Аршинов, В. Буданов, В. Ігнатова, В. Кремень, Н. Таланчук, Г. Хакен,) склався на основі теорії самоорганізації складних систем. Сьогодні він став механізмом оптимального управління педагогічними системами. Зазначимо, що цей науковий підхід не спростовує основні принципи і закономірності освіти, не відмінює інші методологічні підходи, а доповнює їх та логічно продовжує. Синергетичний підхід дозволяє поєднувати та синтезувати позитивні елементи кожного з цих підходів у конкретних видах педагогічної діяльності [1].

Синергетика виходить з принципу, що навколишній світ еволюціонує за нелінійними законами, оскільки нелінійність означає багатоваріантність шляхів вибору з альтернатив; синергетична система здатна змінювати свою структуру, зберігаючи при цьому цілісність; їй властивий конструктивний характер протиріч, що виникають у процесі взаємодії [1, с. 375–380].

Отже, педагогічна синергетика ґрунтується на законах і закономірностях самоорганізації і саморозвитку освітніх систем. Вона дає можливість по-новому підійти до розробки проблем самовизначення і розвитку особистості, розглядаючи передусім їх з позиції відкритості, співтворчості і орієнтації особистості на саморозвиток [6]. Характерною особливістю синергетичного підходу в умовах інструментально-виконавської підготовки стає можливість отримувати знання різними шляхами і комбінувати їх залежно від своїх поглядів та уподобань, утворюючи з них ціннісно-гедоністичну систему. Позиція синергетичного підходу відстоює особливу значущість внутрішнього потенціалу активності кожного студента.

В основі *аксіологічного підходу* (В. Бондаревська, В. Караковський, І. Котова, Г. Чіжакова, Є. Шиянов, Є. Ямбург) лежить філософська теорія цінностей, яка сформувалася у XX ст. в якості самостійної наукової дисципліни і широко використовується в різних сферах наукової думки, зокрема в педагогіці. У межах аксіологічного підходу надзвичайно важливим є розуміння цінностей як

соціокультурної реальності. Саме ціннісні орієнтації детермінують відношення особистості до навколишнього світу і самої себе [2].

Цінності невіддільні від буття та дійсності. Своїм виникненням будь-яка цінність зобов'язана потребам людей. Розуміння поняття „цінність” дає відповідь не тільки на питання, що є рушійною силою в життєдіяльності людини, заради чого здійснюється діяльність, але й на питання про те, як вона реалізується. Отже, навчання майбутнього педагога-музиканта потребує застосування аксіологічного підходу.

Для накопичення запасу музичних знань, а також відповідного музичного розвитку особистості студента доцільно застосовувати *тезаурусний підхід*, який широко використовується в теорії семантичної інформації. На загальному рівні фахового навчання тезаурус забезпечує культурологічні засади мистецтва та різноманітність мовного вираження його різних видів; на спеціалізованому рівні студенти отримують знання в галузі музичного мистецтва і, зокрема виконавської майстерності. На виконавсько-просвітницькому рівні тезаурус спрямовується на пояснення творчих та інтерпретаційних питань виконання твору у виконавському та вербальному аспектах. Обираючи за методологічний орієнтир дослідження ідею тезаурусного підходу, здатного виступати дієвим фактором фахового зростання майбутніх педагогів, розуміємо його як індивідуальне виявлення отриманих музичних знань і уподобань у виконавському процесі та просвітницькій діяльності [5].

Разом з тим, виконавсько-просвітницька діяльність, як і будь-яка інша діяльність, ґрунтується на певних принципах, які її унормовують. Оскільки у нашому дослідженні вона розглядається у двох напрямках – виконавському і вербальному – їх методологічну основу склали такі принципи: максимуму мистецької інформації, комфортного художнього спілкування, комунікативного розуміння художніх творів, поваги до авторської концепції. Розглянемо їх докладніше.

Принцип максимуму мистецької інформації підкреслює необхідність постійно збільшувати кількість художніх мов, якими користується мистецтво. Чим більше у автора можливостей вибору їх еквівалентних елементів або навіть типів, тим більшу інформацію несе створений композитором нотний текст. У свою чергу слухач, використовуючи художню інформацію, також робить її відбір. Це зумовлено тим, що питання інтерпретації твору зв'язані з обробкою музикознавчої інформації, зокрема соціального контексту його створення.

Принцип комфортного художнього спілкування і комунікативного розуміння ґрунтується на засадах діалогу між суб'єктами музично-педагогічного процесу (викладачами і студентами, а також суб'єктами і об'єктом даного процесу (мистецтвом). Він зумовлює створення атмосфери творчості як під час проведення лекційних, семінарських, так і індивідуальних занять і передбачає уважне, чуйне ставлення до комунікативних умінь майбутніх педагогів-музикантів з урахуванням їх домінуючих здібностей і якостей, через ретельний відбір музичного матеріалу, надання кожному студенту віри у його виконавські та комунікативні здібності.

Цей принцип реалізується через механізм «інтеріоризації» (Л. Виготський), тобто переведення мистецьких знань із загально комунікативної «зовнішньої» мистецької мови на внутрішню, особистісну мову. Тут має місце специфічне мистецьке навчання, особливістю якого є трансформація отриманих мистецтвознавчих знань у мистецько-педагогічні.

Принцип поваги до авторської концепції передбачає вивчення, сприймання та виконання музичних творів з вдумливим урахуванням авторського задуму. Авторський текст – це не тільки ноти, а й авторські ремарки визначення темпу, характеру звучання, динаміки, фразування, педалізації, штрихів. Проникнення в ідею твору відбувається через авторський текст і тільки через нього.

Разом з тим, музичне виконання – це творчий процес відтворення музичного твору різними виконавськими засобами. Він є складною в психологічному відношенні діяльністю, змістом якої є робота над музичним твором в цілому – від ознайомлення й до виконання на концертній естраді, а також робота над технікою для знаходження й вдосконалення доцільних ігрових рухів. На думку С. Шипа, складність відтворення музичного твору педагога-музиканта як виконавця полягає у багатоманітності задач, адже він має розуміти, що музичний твір – це: 1) ідеальна звукова форма з притаманним їй узагальненим смислом, тобто форма-інваріант, котра зберігається у колективній пам'яті (культурній традиції) і впливає на індивідуальні уявлення людей; 2) ідеальна звукова форма з притаманним їй особистісним смислом, яку зберігає пам'ять індивіда; вона відповідає інваріанту, що зберігається у колективній пам'яті, але не є їй тотожною; 3) ідеальна модель інтонаційних дій (певний план, інструкція), створена композитором, аранжувальником, музикантом-виконавцем, що слугує основою для співу, гри на інструменті, диригуванні; 4) фізична реальна звукова форма,

яка створена, сприйнята і осмислена в контексті конкретних обставин міста, часу, соціуму, етносу, подій тощо [13, с. 13].

Тож, ми вважаємо, що музично-просвітницька підготовка майбутнього педагога-музиканта ґрунтується на феноменологічному, синергетичному, аксіологічному і тезаурусному підходах, а також на принципах максимуму мистецької інформації, комфортного художнього спілкування і комунікативного розуміння, поваги до авторської концепції. Підсумовуючи розгляд цих підходів і принципів зазначимо, що в сукупності вони забезпечують цілісний погляд на проблему підготовки майбутніх педагогів-музикантів до виконавсько-просвітницької діяльності і дають змогу розглядати її, *по-перше*, як інваріантний етап фахового навчання студентів у вищих мистецько-педагогічних навчальних закладах, а *по-друге*, як вектор їх методичної освіти.

Другий, *структурно-змістовий аспект* науково-методичного забезпечення виконавсько-просвітницької діяльності передбачає врахування педагогічних технологій, котрі стимулюють індивідуальний розвиток студентів і забезпечують їх творче та інтелектуальне зростання. Тому в музично-педагогічній освіті починає домінувати проєктивний тип діяльності, який поєднує в собі соціально-перетворювальні, інформаційно-освітні та дослідно-прогностичні начала [11, с. 12].

Застосування мистецьких проєктів для виконавсько-просвітницької діяльності студентів може бути продуктивним у багатьох випадках, адже чим більше ступінь їх включення в конструювання власного проєкту, тим повніше виявляється рівень самореалізації, тим вище стає результат навчання.

До особливостей мистецького проєкту можна віднести набуття студентами необхідних умінь і навичок, зокрема: 1) відбір і дидактична переробка музично-теоретичного матеріалу; 2) складання сценарію виховного заходу або мистецького проєкту; 3) яскраве і образне відтворення підготовленого тексту; 4) знаходження контакту з аудиторією.

Серед наведених умінь і навичок особливого значення набуває вміння відібрати необхідний музично-теоретичний та ілюстративний матеріал, підготувати і дидактично опрацювати емоційно насичену, захоплену, бесіду, володіти живим емоційним словом та лекторською майстерністю. При цьому важливо пам'ятати думку Д.Б. Кабалецького: «Ми повинні навчитися розповідати про велике мистецтво музики,

не спрощуючи і не збіднюючи його, доступною, зрозумілою і – головне – захопленою мовою» [4, с. 134].

Такий педагогічний артистизм пов'язаний з двома видами художнього перевтілення: з одного боку, виконавець повинен бути «учасником» тих подій і образів, які розкриваються у виконуваному ним творі, тобто коригувати власні дії, співвідносити реальний звуковий результат з ідеальним очікуванням; з іншого, – йому потрібно «працювати в концепції того конкретного слухача, який знаходиться перед ним», «дивитися на твір його очима» [10, с. 58].

Утриманню уваги та інтересу слухацької аудиторії сприятиме вдале винайдення музичних творів, максимально відповідних емоційним та образним характеристикам, поданих в усних характеристиках. В такому разі у слухачів з'являється ефект «підкріплення» того, що було сказано, але вже на іншому рівні сприйняття. Це підштовхує їх до більш глибокого занурення у світ музичного мистецтва, розуміння його сутності та цінності.

Отже, структура бесіди повинна відповідати особливостям побудови художнього твору, мати певний динамізм розвитку. Якщо не виконується ця умова, бесіда набуває статичного характеру, що призводить до втрати інтересу зі сторони слухацької аудиторії.

Але при цьому виникає певна складність – перехід від розповіді про музичний твір до його інструментального виконання. Дану проблему відчують майже всі музиканти, незалежно від їх професійного рівня та стану підготовки. Так, один з перших учасників музично-просвітницької телепередачі «Бесіди у рояля», яка була започаткована ще у 60-х роках минулого століття. Піаніст О. Скавронський розповідав, що перехід від розмови до гри і, навпаки, від гри до розмови потребує зовсім особливої психотехніки: від максимальної зібраності, заглиблення в себе до відкритості невимушеної розмови. Така гімнастика іноді призводила до відчутних втрат: або людина говорила незрозуміло, або грала нижче своїх можливостей. З цього висловлювання видно, що великої значущості набуває здатність швидко переключатися й психологічно переходити з одного виду діяльності на інший, концентрувати свої знання та уявлення.

Висновки. Отже, наведені положення щодо виконавсько-просвітницької підготовки майбутніх педагогів-музикантів дозволяють зробити висновок, що зазначена проблема потребує всебічного та глибокого вивчення. Причому подальшого

наукового пошуку потребує розробка конкретних методик щодо запровадження естетико-розвивального потенціалу музичного репертуару для використання різних форм виконавсько-просвітницької роботи з учнівською молоддю.

References

1. Arshinov V.I., Budanov V.G. The role of synergetics in the formation of a new picture of the world. *Call to knowledge: Strategies for the development of science in the modern world*. Moscow: Nauka, 2004. P. 374–393.
2. Bondarevskaya E.V. Valuable bases of person-oriented education. *Pedagogics*. 1995. No. 5. P. 29–36.
3. Husserl E. Experience and judgment. Research of genealogy of logic. Kyiv: 2009. 356 p.
4. Kabalevsky D.B. Education of mind and heart: book. for the teacher. Moscow: Enlightenment. 1981. 192c.
5. Koryhalova N.P. In communicating with music: articles and reviews of different years. St Peterburg : Composer. 2011. – 392 p.
6. Kremen V.G, Ilyin V.V. Synergetics in education: the context of human-centricism. Kyiv: Pedagogical thought, 2012. 368 p.
7. Kuznetsova O.A. Preparation of music teacher for cultural and educational work in school. Questions of professional training of students of musical-pedagogical faculties. Moscow. 1994. P. 1–3.
8. Pet'ko L.V. Educational and professional aspects of music-pedagogical orientation of foreign language teaching for students in the system of music-pedagogical training. *Music and Education*. Kyi'v : Pedagogical think, 2013. No 3. P. 14–18.
9. Pet'ko L.V. Formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the terms of university for students of Music Art specialty (on illustration of a poem «The Spider and the Fly» by Mary Howitt. *Scientific notes of the Berdyansk State Pedagogical University. Pedagogical sciences*: collection of scientific articles. Issue 1. Berdyansk : FO-P Tkachuk O.V., 2016. P. 184–190.
10. Razhnikov VG Reserves of musical pedagogy. Moscow: Knowledge, 1980, 96 p.
11. Radionov V.E. Nontraditional pedagogical design. St Peterburg. 1996.
12. Slastenin V.A. Axiological bases of formation. Moscow: Magister-Press, 2000. P. 187–195.
13. Ship S.V. What is a musical work? *Scientific journal of NPU named after MP Drahomanova*. Theory and methodology of artistic education, 2014. Kyiv. Issue 18 (23).
14. Shcholokova O.P. Methodological foundations of artistic and pedagogical design in the system of professional training of the teacher of artistic disciplines. *The theory and methodology of artistic education*: Scientific journal of the National Dragon National University named after M. Drahomanov. Issue 19 (24). Kyiv, 2015, PP. 12–15.

15. Shcholokova Olga. The main tendencies of piano teacher-musician training in higher educational institutions in arts. *Topical issues of education: Collective monograph*. – Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal, 2018.

16. Pet'ko Lyudmila. The development of student youth aesthetic culture on professional direction. *Topical issues of contemporary science: Collection of scientific articles*. – С.Е.І.М., Valencia, Venezuela, 2017. P. 188–192.

17. Shcholokova O.P. Art and pedagogical designing as a means of improvement of music teacher's professional preparing. *Economics, management, law: socio-economical aspects of development: Collection of scientific articles. Volum 2*. – Edizioni Magi. Roma, Italy. 2016. P. 265–268.

18. Shcholokova O.P. Modern views on piano learning system in the teaching future Musician-teacher // *Science and education: trends and prospects: Collection of scientific articles*. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, United States of America, 2018. – P. 358–365.

Translation of the Title, Abstract and References to the Author's Language

УДК: 378:78

Чень Кай (Китай), Щолокова Ольга (Україна). Методологічні засади виконавсько-просвітницької діяльності майбутнього педагога-музиканта.

У статті розглядається науково-методологічне забезпечення просвітницької підготовки майбутнього педагога-музиканта; його концептуальний аспект ґрунтується на ідеях феноменологічного, синергетичного, аксіологічного і тезаурусного підходів та визначених принципах, які представляють сукупну послідовність засобів художньо-естетичного впливу. Вони забезпечують цілісний погляд на проблему підготовки майбутніх педагогів-музикантів до виконавсько-просвітницької діяльності і дають змогу розглядати її, по-перше, як інваріантний етап фахового навчання студентів у вищих мистецько-педагогічних навчальних закладах, а по-друге, як процес їх методичної освіченості. Відповідно підкреслюється органічна єдність виконання музичних творів з їх вербальною інтерпретацією у процесі спілкування з різною віковою аудиторією.

Ключові слова: мистецька освіта, педагог-музикант, виконавсько просвітницька діяльність, фахове навчання.

Література

1. Аршинов В. И., Буданов В. Г. Роль синергетики в формировании новой картины мира. *Вызов познанию: Стратегии развития науки в современном мире*. Москва: Наука, 2004. С. 374–393.

2. Бондаревская Е.В. Ценностные основания личностно-ориентированного воспитания. *Педагогика*. 1995. № 5. С. 29–36.

3. Гуссерль Е. Досвід і судження. Дослідження генеалогії логіки. Київ: ППС-2009. 356 с.

4. Кабалецкий Д.Б. Воспитание ума и сердца: кн. для учителя//Дмитрий Борисович Кабалецкий, – М.: Просвещение, 1981. – 192с.

5. Корыхалова Н.П. В общении с музыкой: статьи и рецензии разных лет. –СПб.: Композитор. Санкт-Петербург, 2011. 392 с.

6. Кремень В.Г., Ільїн В. В. Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму. Київ: Педагогічна думка, 2012. 368 с.
7. Кузнецова О.А. Подготовка учителя музыки к культурно-просветительской работе в школе. *Вопросы профессиональной подготовки студентов музыкально-педагогических факультетов*. Москва. 1994. С. 1–3.
8. Петько Л.В. Виховний і професійний аспекти музично-педагогічної спрямованості навчання іноземної мови студентів ВНЗ у системі музично-педагогічної освіти. *Музика та освіта* : науково-метод.журнал / засн. МОН України, НАПН України, Київська дитяча академія мистецтв ; гол.ред. Л.М.Масол. – Київ : Педагогічна думка, 2013. № 3. С. 14–18.
9. Петько Л.В. Формування професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету для студентів спеціальності «Музичне мистецтво» (на прикладі вірша Мері Ховітт «Павук і Муха»). *Наукові записки Бердянського державного пед. університету*. Педагогічні науки: зб. наук. пр. – Вип. 1. – Бердянськ : ФО-П Ткачук О.В., 2016. – С. 184–190.
10. Ражников В.Г. Резервы музыкальной педагогики. Москва: Знание, 1980. 96 с.
11. Радионов В.Е. Нетрадиционное педагогическое проектирование. СПб., 1996.
12. Слостенин В.А. Аксиологические основания образования. Москва: Магистр-Пресс, 2000. С. 187–195.
13. Шип С.В. Что такое «музыкальное произведение»? *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія: Теорія і методика мистецької освіти*. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова. 2014. Вип. 18(23). С. 8–13.
14. Щолокова О.П. Методологічні засади художньо-педагогічного проектування в системі фахової підготовки вчителя мистецьких дисциплін. *Науковий часопис НПУ імені М. Драгоманова. Серія: Теорія і методика мистецької освіти*. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова. 2015. Вип. 19 (24). С. 12–15.
15. Щолокова О.Ф. Основні тенденції фортепіанної підготовки педагога-музиканта у вищих мистецьких закладах освіти. *Topical issues of education: Collective monograph*. – Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal, 2018.
16. Pet'ko Lyudmila. The development of student youth aesthetic culture on professional direction. *Topical issues of contemporary science: Collection of scientific articles*. – С.Е.І.М., Valencia, Venezuela, 2017. P. 188–192.
17. Shcholokova O.P. Art and pedagogical designing as a means of improvement of music teacher's professional preparing. *Economics, management, law: socio-economical aspects of development: Collection of scientific articles. Volum 2*. – Edizioni Magi – Roma, Italy. 2016. P. 265–268.
18. Shcholokova O.P. Modern views on piano learning system in the teaching future Musician-teacher // *Science and education: trends and prospects: Collection of scientific articles*. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, United States of America, 2018. – P. 358–365.

Genesis Knowledge and Possibilities of Realization the Dual System of Education in Ukraine: View an Example of Germany

Humeniuk Tetiana

Ph.D., Associate Professor,

Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

Abstract

The article describes the main historical and scientific processes in the development of the dual education system in Germany, where this form of training students has high results. The author describes this system. The peculiarities of functioning the national higher education in the Soviet Union were determined, where elements of dual education at the level of vocational schools and technical universities were widely used. This points to the long-standing experience of dual education in Ukraine.

The reasons for the crisis in production and higher education in modern Ukraine are formulated, ways of overcoming it are outlined. The characteristic features and advantages of the dual form of vocational education in comparison with the traditional one are determined, as well as the possibility of the implementation of dual education in the process of reforming the national education.

Key words: dual system of education, higher education, professional education, education reform, students, Ukraine, Germany.

Актуальність дослідження. В сучасних соціально-економічних умовах молоді люди, отримуючи освіту починають віддавати перевагу тому освітньому напрямку, який забезпечить їм у майбутньому успішне працевлаштування на сучасному ринку праці. Тому, від освіти вони прагнуть перш за все оволодіти тими знаннями та практичними навичками, які є важливими для роботодавців. Зважаючи на це, професійна освіта, спрямована на підготовку фахівця конкретної спеціальності, скоріше всього, поступово витіснить класичну систему підготовки всебічно розвинутого випускника. О. Романовський зазначає, що: «Створення оптимальної моделі вищої освіти, яка забезпечила б підготовку фахівців з високим рівнем загальних і професійних знань, умінь і навичок, є провідною тенденцією розвитку цієї галузі практично у всьому світі» [7].

Переживаючи сьогодні зміни у різних сферах життя держави, одночасно спостерігаються кризові явища в галузі професійної освіти. Це підштовхує нас до пошуку діалогу культур, педагогічних шкіл, перенесення елементів виробничих і освітніх технологій розвинених успішних країн у вітчизняне освітнє середовище. Так, у процесі реформування системи професійної освіти, Міністерством освіти та науки України сьогодні проводиться робота по впровадженню системи дуальної освіти, яка визнана найбільш ефективною в багатьох країнах світу.

Професійна освіта Німеччини є предметом дослідження багатьох українських та зарубіжних науковців, зокрема, І. Акімової, Г. Андрощука, Л. Бикасової, В. Кларіна, Р. Арнольда, У. Бека, Х. Беннера, В. Грайнерта, Г. Грунера, А. Келя, Г. Кершенштайнера, В. Лемперта, Є. Мунха, Г. Патцольда, Х. Фюра, Р. Цедлера, В. Штратенверта та інших. Дуальна форма професійної освіти розглядається не тільки як педагогічна альтернатива, але і як успішно адаптований до умов ринкової економіки освітній феномен. Вивчення матеріалів наукових публікацій С. Амеліної, О. Новікова, В. Смірної, В. Тешева та інших дозволяє стверджувати про неможливість прямого копіювання дуальної системи освіти, але ці дослідники сходяться в тому, що аналіз дуальної форми створює передумови впровадження найбільш ефективних її елементів в систему вітчизняної професійної освіти.

Виклад основного матеріалу. Дуальна форма професійної освіти представляє інноваційну модель організації навчального процесу у ЗВО. Така освітня система вдало реалізується сьогодні в Німеччині, а її витoki беруть початок в системі учнівства, яке було поширене в арабських, азіатських, європейських країнах світу в найбільш ранні історичні епохи.

Так, на основі накопиченого і узагальненого міжнародного досвіду в 1776 році відомий шотландський економіст Адам Сміт публікує наукову працю «Дослідження про природу і причини багатства народів», де йде мова про те, що для придбання знань, навичок і майстерності потрібні «час, праця і витрати». Він включав знання і виробничий досвід людей в «основний капітал» суспільства, і називав «придбані протягом виховання, навчання і учнівства здатності людини» запорукою успішного економічного розвитку суспільства [9]. Його вчення заклали основу дуальної форми освіти.

Ідея «промислової школи» як об'єднання дорослих людей, де можуть навчатися і діти, на основі принципу об'єднання розумової і фізичної продуктивної праці існувала в працях англійського вченого-економіста Д. Беллєрса.

Французький педагог Ж-Ж Руссо колись висунув ідею про те, що для якісного ознайомлення дітей з ремеслами їм необхідні повні дні практики по кілька днів на тиждень. Зараз це один з основних елементів німецької дуальної системи - два дні теоретичного навчання в закладі професійної освіти і чотири дні практики на робочому місці на підприємстві.

Ідея швейцарського педагога І. Г. Песталоцці про самоокупність ручної праці дітей була реалізована в його школі та, нажаль, занепала і для самого вченого, закінчилася крахом - діти за віком були занадто малі.

Німеччина була охоплена реформами освіти вже з вісімнадцятого століття. Німецький вчений І. Г. Хойзінгер в 1798 році писав: «Придбання знань шляхом особистих спостережень, шляхом особистих дослідів, в процесі своєї власної праці - це те, чого в ході виховання абсолютно не вчать або, в кращому випадку, на що дивляться як на щось другорядне. Це відбувається тому, що все ще стоять на точці зору шкільної вченості і бачать головне завдання виховання в навчанні». Не знання саме по собі, а поведінка відповідно зі знанням, діяльність визначає цінність людини - так вважав І. Г. Фіхте.

У німецьких традиціях – ремісничі гільдії, об'єднання людей професії, що передають свою майстерність із покоління в покоління, людей підприємливих, здатних вести свою справу від закупівлі сировини і інструментів до реалізації готової продукції; людей, які спільно вирішують завдання розвитку професії, підготовки власної зміни.

Ремісників в Німеччині споконвіку вважали фундаментом, на якому тримаються всі стани, звідси і особлива повага до них в суспільстві, гордість ремісників за приналежність до професії. Стривоженість розвалом цього фундаменту через розвиток мануфактурного виробництва, де робочий виконував тільки одну повторювану функцію, висловили в своїх роботах К. Маркс і Ф. Енгельс. Незважаючи на те, що вони ніколи не писали робіт з педагогіки, їх ідея гармонійно розвиненої особистості була підхоплена не тільки в Німеччині, але і в багатьох інших країнах, це була одна з провідних ідей радянської педагогіки.

Карл Маркс говорив про необхідність поєднання навчання молодих людей за участю в продуктивній праці. За його словами, технічне навчання поряд з розумовим вихованням «знайомить з основними принципами всіх процесів виробництва і одночасно дає молодій людині навички поводження зі знаряддями всіх виробництв» [1]. Вивчаючи розвиток промисловості в Англії, К. Маркс дійшов висновку, що поєднання навчання з продуктивною працею на індустріальній основі вже є зародком виховання майбутнього. К. Маркс і Ф. Енгельс в своїх працях вказували на необхідність об'єднання політехнічної освіти з практикою на виробництві, таким чином «підростаюче покоління буде забезпечено різнобічною технічною освітою» [3].

Професійні заняття, на основі розробленої Георгом Кершенштейнером (1854-1932) концепції «громадянського виховання» і «трудової школи», «повинні допомогти молодим людям визначитися з вибором професії і визначити своє майбутнє місце в житті. Пробудження інтересу у молодій людини до пошуку своєї професії, свого місця в житті є початок інтересу до загального, державного. Таким чином, професійне виховання одночасно є вихованням громадянина. У 1901 році за роботу «Громадянське виховання німецької молоді», Г. Кершенштейнер отримав премію. Цю подію вважають датою народження німецької професійної школи, Г.Кершенштейнер вважається її батьком, а місто Мюнхен – Центром дуальної професійної школи.

Першим, хто приступив до навчання робітників виключно для своїх виробничих потреб за дуальною системою у бізнесі, стало підприємство Koenig & Bauer, а трохи пізніше – Siemens & Halske. У 1919 році Німецьким комітетом з питань технічної освіти були вперше систематизовані навчальні програми різних професійних шкіл. З цього моменту почалася так звана фаза консолідації дуальної професійної освіти і підготовки учнів [6] для потреб конкретних виробництв.

Вище викладені історико-наукові факти вказують на те, що дуальна система освіти Німеччини виросла з послідовного розвитку кращих ідей в педагогіці і економіці, спрямованих на вирішення завдання підготовки кваліфікованих кадрів як основи конкурентоспроможності успішної країни. Якісна робоча сила, яка добре забезпечує себе власною працею стала сьогодні запорукою процвітання держави.

Ці ідеї ясно проглядаються в сучасних принципах німецької дуальної системи «навчання через дію», «навчання через процес». Наприклад, сучасний навчальний центр компанії Siemens в своїй діяльності в якості основного використовує метод проектів. Студенти з другого семестру першого курсу вже виконують проекти в підгрупах. Їм видаються певні кошти для самостійної закупівлі матеріалів, ці витрати потрібно розрахувати та обґрунтувати. Вони самостійно можуть ускладнити завдання і знайти шляхи її розв'язання, при цьому використовуються комп'ютерні програми, програмування, так як робота вимагає виконання операцій на верстатах з програмним управлінням. Студенти отримують консультації з фізики, математики, хімії у міру необхідності. У них висока мотивація до навчання, так як вони потребують ефективного освоєння теорії для вирішення загальної практичної задачі. Вони самі оформляють всю документацію по проекту, включаючи креслення, розрахунки, звіт про

результати роботи і його уявлення (презентацію). Важливе осмислення діяльності, яке веде до якісного результату в силу ведення якісного процесу діяльності.

Слід зазначити, що держава при цьому компенсує близько однієї третини витрат підприємства шляхом різних виплат, освіта при цьому регламентується переважно трьома законами і одним положенням: закон про професійне навчання (BBiG); закон про сприяння професійному навчанню (BerBiFG); закон про охорону праці (JArbSchG); положення про професії (HWO) [8].

Як показує аналіз робіт німецьких дослідників в галузі професійної освіти (А. Шелтон, К. Штраман, Г. Штегман та ін.), дуальна система забезпечує тісний взаємозв'язок і взаємодію професійної освіти з виробничою сферою, своєчасне реагування на зміну її потреб і урахування тенденцій розвитку.

Сьогодні в педагогічній літературі можна зустріти декілька схожих одне на одне формулювань, які визначають поняття дуальної системи освіти: 1) дуальна система освіти – це система освіти, яка передбачає в принципі поєднання навчання в закладі освіти з періодами виробничої діяльності в супроводі інституту наставництва і при відповідальній адміністративній підтримці місцевих виконавчих органів влади; 2) дуальна освіта – вид професійної освіти, який передбачає узгоджене поєднання навчання в закладі освіти з періодами виробничої діяльності на підприємстві, засноване на багатоканальному фінансуванні і мережевій взаємодії учасників освітнього процесу; 3) дуальна освіта – це вид навчання, при якому студенти набувають теоретичні знання в університеті, а практичні – на робочому місці на підприємстві [4].

В сучасній Німеччині існують два види дуальної освіти: Studium mit vertiefter Praxis (praxisintegrierend) та Verbundstudium (ausbildungsintegrierend). У першому випадку випускники отримують ступінь бакалавра і практичний досвід роботи. У другому випадку студенти ще додатково отримують професію (Berufsausbildung), склавши іспит при торгово-промисловій або ремісничій палаті (ІНК / НВК) під час навчання.

Всього в країні існує близько 1 500 дуальних програм, що відповідає приблизно 4% усіх спеціальностей. Популярність дуальної системи професійної освіти постійно зростає, так як має ряд переваг у порівнянні з традиційною освітою в університетах країни.

На основі спостережень та вивчення дуальної системи професійної освіти в Німеччині Н. Куделью, окреслено основні особливості сучасної дуальної системи

професійної освіти Німеччини, які, на нашу думку, будуть корисними при упровадженні її в Україні:

1. Не кожен спеціальність можна здобувати дуально. Найчастіше дуальна форма навчання зустрічається у сфері інженерії, інформатики, бізнес-адміністрування. Останнім часом елементи дуальної системи стали використовувати у соціальній сфері та у медицині. В Німеччині існують сайти, на яких представлені всі дуальні спеціальності, це: duales-studium.de; <http://wegweiser-duales-studium.de> і ausbildungplus.de. Абітурієнти, які цікавляться конкретною спеціальністю, можуть прослідкувати, які університети з якими компаніями кооперують. Або ж навпаки, маючи інтерес до будь-якої конкретної фірми чи компанії, можна дізнатися, чи пропонує вона дуальну програму і з якими навчальними закладами співпрацює. Особою подається резюме в компанію і тільки після підписання робочого контракту абітурієнтом подаються документи до університету.

2. На дуальну форму навчання в Німеччині отримати місце досить складно. Особливо належить поборотися за місце у великих відомих компаніях, так як конкуренція там дуже висока. Наприклад, у 2016 р. на фірмі Adidas на одне дуальне місце претендували 113 кандидатів. Подавати туди заявку необхідно за рік до закінчення школи. Швидко отримати місце можна тільки на маленьких і середніх підприємствах.

3. Дуальні студенти отримують заробітну плату з першого робочого дня, причому як під час практики, так і під час теоретичного навчання в навчальному закладі. В середньому в перший рік навчання вона становить 700-1.000 євро в місяць. Зарплата зростає з кожним роком навчання.

4. Дуалісти за весь період навчання працюють на підприємстві 12–18 місяців, в деяких випадках практична частина навчання сягає і більше. Час практики може розподілятися абсолютно по-різному. У деяких випадках студенти відвідують 2 дні на тиждень лекції, а решта 3 дні працюють на підприємстві, завершивши Ausbildung, відвідують далі тільки лекції. Іноді студенти спочатку проходять 12-місячний Ausbildung, після цього слідує теоретична частина і закінчується навчання знову роботою на підприємстві протягом 10 місяців. Існує також варіант, коли студенти 3 місяці навчаються, а потім 3 місяці працюють, і так по черзі продовж усього навчання. В цілому навчання триває 4–5 років.

За весь термін навчання дуалісти мають можливість набути досвіду в різних відділах компанії. Це дає можливість визначитися, де саме вони хочуть працювати після закінчення навчання.

1. Під час роботи студенти, які навчаються на дуальній основі, зобов'язані дотримуватися dress code, виконувати посадові обов'язки та доручення керівництва, звітувати за виконану роботу. Під час теоретичного навчання студентам теж не вдається відпочивати, тому що навчання в університеті проходить за чітким і напруженим графіком. До того ж часто компанія (фірма, підприємство) знаходиться в іншому місті, ніж університет, тому багато часу витрачається на щоденну дорогу до місця практики. В цілому навантаження дуже велике – на роботу і навчання витрачається значно більше ніж 40 годин на тиждень. Щоб впоратися з таким навантаженням, студенти повинні мати високу мотивацію і самоорганізацію.

2. Компанії, які вклали фінансові та часові ресурси в навчання дуальних студентів, як правило, зацікавлені в тому, щоб випускники університетів залишалися у них працювати після завершення навчання. Іноді роботодавці навіть зобов'язують своїх випускників відпрацювати якийсь час після навчання. Студенти, які порушили цей пункт контракту і залишили фірму раніше обумовленого часу, зобов'язані виплатити фірмі грошову компенсацію.

В середньому понад 70% усіх випускників дуальних програм залишаються в компаніях (на фірмі, на підприємстві), де вони проходили дуальне навчання. За статистикою консалтингової фірми Deloitte, в 2015 р. 7% дуальних студентів не тільки залишилися працювати в «своїй» компанії, але і відразу отримали посаду керівника відділу.

Отже, дуальну систему освіти, перш за все, можуть обирати люди з високим ступенем цілеспрямованості, організованості та гнучкості і вимагає витримки та мотивації протягом усього навчання. Але пройшовши цей нелегкий шлях, випускники можуть розраховувати на гідну заробітну плату та перспективи у професійному зростанні.

У період реформування освіти в Україні німецька дуальна система професійної освіти приваблює нашу увагу і потребує серйозної роботи щодо упровадження її в українську вищу школу, та відтворення низки історичних фактів, які мали місце в нашому минулому, можуть тільки сприяти успішній реалізації намічених завдань.

Перш за все, нагадаємо, що система технічної та професійної освіти як єдина загальнодержавна політика в Радянському Союзі була організована на початку XX століття. Вже починаючи з 1920 р. було сформовано мережу шкіл фабрично-заводського учнівства (ФЗУ) для забезпечення робітничими кадрами підприємств. Школи ФЗУ діяли при великих підприємствах і були основним типом закладів професійно-технічної освіти в СРСР довоєнної пори [5].

У 1940 р. школи ФЗУ були перетворені в школи ФЗН (фабрично-заводського навчання) в рамках Трудових резервів СРСР. Це була система організованої, планової підготовки кваліфікованої робочої сили для провідних галузей народного господарства, яка існувала до кінця 50-х рр. У 1954 р. з'явилися перші професійно-технічні училища (ПТУ), а до 1963 р. вже всі школи ФЗН отримали цей статус. Характерною особливістю організації навчального процесу в цих закладах було – тісний зв'язок з виробництвом, проходження практики (часом досить тривалих) на робочому місці. Більшість навчальних закладів були закріплені за промисловими підприємствами і агрооб'єднаннями.

Новаторським кроком щодо вищої освіти в Радянському Союзі стало створення вищих навчальних закладів при підприємствах – «заводів-втузів», які виконували завдання забезпечення їх кваліфікованими фахівцями, адаптованими до виробничих умов. «Розподіл» після закінчення навчання гарантувало кожному випускнику ВНЗ робоче місце.

У 60-і рр. зменшення людських ресурсів призвело до реорганізації трудових резервів і зміни політики в сфері освіти: середня школа перейшла з 11-річного на 10-річне навчання; абітурієнти з трудовим стажем отримали конкурсні переваги при зарахуванні до вищих навчальних закладів; в технічних ВНЗ був впроваджений двотижневий цикл: студенти тиждень проходили теоретичний курс навчання, тиждень практично закріплювали його на робочому місці; навчальні заняття на другому тижні все одно проводилися, але всього 2-3 дні і в неробочий час, переважно ввечері, тому таких студентів стали називати «щоденники-вечірки».

Фактично, це і було практичною реалізацією дуальної освіти в СРСР, частиною якого була на той час і Україна, особливостями чого стали: практика на робочих місцях, курсове та дипломне проектування за тематикою, що відповідає запитам підприємств, гарантоване працевлаштування. Згідно з Конституцією, навчання всіх громадян було безкоштовним, тобто за рахунок держбюджету.

Що спонукає нас сьогодні до вивчення досвіду успішних країн та повертатись до вітчизняних досягнень у сфері освіти?

За роки незалежності України, зі зміною форм власності підприємств, механізм отримання освітніх послуг кардинально змінився. Промислові підприємства, які переродились у бізнес-співтовариства усунулися зі сфери освіти. Витрати на освіту, як і раніше лежать на державі. Попит на молодого фахівця зійшов практично на нуль [8]. Це спричинило кризу як в освіті, так і у сфері виробництва. Серед показників індексу глобальної конкурентноспроможності України у 2017 р. посіла 81 місце, а якість підготовки персоналу в компаніях та організаціях – на 94-му. МОН констатує, що система вищої освіти в Україні на грані повного провалу. Диплом про вищу освіту нівелювався і не є підтвердженням професіоналізму його носія. Університети до цих пір при розробці навчальних планів орієнтуються на забезпечення роботою своїх кафедр. А в результаті в Україні всього 12 фахівців з кібербезпеки, 4 з яких живуть в Україні, у США – 70 тисяч. Такий стан речей вимагає пошуку шляхів подолання кризи, одним з яких є реалізація дуальної форми професійної освіти в Україні. Адже, досвід використання дуальної системи навчання показує переваги цієї системи в порівнянні з традиційною, а саме: усуває розрив між теорією і практикою; створює високу мотивацію отримання знань і набуття навичок в роботі; створює зацікавленість керівників відповідних установ в практичному навчанні свого працівника; навчальний заклад враховує вимоги, що висуваються до майбутніх фахівців у процесі навчання і т.д.; висока надійність в системі сторін – учасників (роботодавців, фахівців, держави); для підприємства можливість підготовки для себе кадрів; для молодих людей відмінний шанс рано отримати самостійність і адаптуватися до виробничих умов.

Висновки. Упровадження дуальної форми професійної освіти неминуха в Україні, але для її реалізації необхідно створити відповідні умови, а саме: 1) тісна співпраця між ЗВО та підприємствами; 2) розробка та упровадження освітніх програм 50 на 50; 3) наявність висококваліфікованих викладачів, здатних працювати в нових умовах; 4) відповідна законодавча база та врегулювання фінансових питань, які дадуть можливість співпрацювати університету, студенту і підприємству в сучасних ринкових умовах.

А також дуальна форма професійної освіти в Україні має будуватися на досягненнях економічно успішних країн та вітчизняних напрацюваннях в даному напрямку, забезпеченні умов, при яких майбутній фахівець повинен розвиватися як

особистість і рости як професіонал. Даний проект можливо реалізувати при спільній роботі науковців і практиків, що дасть можливість реалізувати кращі надбання світової практики у напрямку освітнього дуалізму.

References

1. *Biblioteka K2Kh2.INFO. Instruktsiya delegatam Vremennogo Tsentralnogo Soveta po otdelnym voprosam» dlya kongressa I Internatsionala* [Library K2X2.INFO. Instruction to the delegates of the Provisional Central Council on certain issues "for the Congress of the First International]. Zheneva. 1866 g.

URI: http://www.k2x2.info/filosofija/sobranie_sochinenii_tom_16/p28.php

2. Humeniuk T. B. *Model predmetno-orientovanoho seredovyscha navchannia tekhniko-tekhnologichnykh dystsyplin (na prykladi navchalnoi dystsypliny «Konstruiuvannia i modeliuvannia odiahu»* [The Subject-Oriented Learning Environment Model Of Technical Disciplines For Technology Professionals (on the example of discipline "Design and Cloth modeling").] *Topical issues of education: Collective monograph.* – Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal, 2018. 220 p. P. 53–69.

3. Konstantinov N. A., Medynskiy E. N., Shabayeva M. F. *Istoriya pedagogiki* [History of pedagogy]: *uchebnik dlya studentov ped. in-tov: 5-e izd.. dop. i pererab.* – Moskva: Prosveshcheniye. 1982.

4. Kudelya N. *Dualnoye obrazovaniye v Germanii: plyusy i minusy* [Dual education in Germany: the pros and cons]. Partner. 2017. No 9 (240).

5. Kuzembayev S. B., Alzhanov M. K. *Spetsifika perekhoda na kreditnoye obrazovaniye* [Specificity of transition to credit education]. *Sovremennoye obshchestvo. Obrazovaniye i nauka.* – Tambov: Izd-vo TROO «Biznes-nauka-obshchestvo». 2012. – P. 85–86.

6. Petko L. V. *Saksonska himnaziia Sviatoho Afra (Sankt Afra) u m. Meisen (Nimechchyna) dlia obdarovanykh ditei* [St. Afra (Sankt Afra) Saxon Gymnasium of in Meissen (Germany) for gifted children.]. *Obdarovana dytna.* 2009. Vol. 2. P. 64– 67.

7. Romanovskyi O. H. *Samovdoskonalennia ta samoosvita yak pokaznyky rivnia profesionalizmu* [Self-improvement and self-education as indicators of professionalism.]. *Problemy ta perspektyvy formuvannia natsionalnoi humanitarno-tekhnichnoi elity: zb. nauk. pr. ; red. L. L. Tovazhnianskyi, O .H. Romanovskyi.* – Kharkiv: NTU «KhPI», 2010. – Issue 26(30). – P. 11–19.

8. *Sistema tehnikeskogo i professionalnogo obrazovaniya v Germanii* [System of technical and vocational education in Germany]. URI: rnmk.kz/Default.aspx?tabid=442&language=ru-RU

9. Smit Adam *«Issledovaniye o prirode i prichinakh bogatstva narodov»* [A Study on the Nature and Causes of the Wealth of Peoples]. – M: Eksmo. 2007.

10 Humeniuk T. B. *Model predmetno-orientovanoho seredovyscha navchannia tekhniko-tekhnologichnykh dystsyplin (na prykladi navchalnoi dystsypliny «Konstruiuvannia i modeliuvannia odiahu»* [The Subject-Oriented Learning Environment Model Of Technical Disciplines For Technology Professionals (on the example of discipline "Design and Cloth

modeling"]. *Topical issues of education: Collective monograph*. – Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal, 2018. 220 p. P. 53–69.

11. Humeniuk Tetiana. The training masters of professional education in modern European integration processes. *Intellectual Archive*. – Toronto : Shiny Word.Corp. (Canada). 2017. March/April. Vol. 6. No. 2. PP. 113–119.

12. Humeniuk Tetiana. Modern visions of competences for vocational education teacher. *Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles*. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. – P. 422-429.

13. Pet'ko Lyudmila. Preparing higher school graduates in foreshortening of leader competencies for 2020 / Lyudmila Pet'ko // *Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles*. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. – P. 467-472.

Translation of the Title, Abstract and References to the Author's Language

УДК 378.6:-022.215(430)

Гуменюк Тетяна. Пізнання генезису, передумови та реалізація дуальної форми професійної освіти в Україні (на прикладі Німеччини).

У статті викладено основні історико-наукові процеси розвитку дуальної системи освіти в Німеччині, де дана форма навчання набула найбільш успішних результативних ознак. описано функціонування даної системи. Визначено особливості вітчизняної вищої освіти, яка функціонувала в Радянському Союзі, де широко використовувались елементи дуального навчання як на рівні професійної школи так і в технічних ВНЗ. Це вказує на існуючий багаторічний досвід дуальної освіти в Україні.

Сформульовано причини кризи у сфері виробництва та вищої освіти в сучасній Україні, окреслено шляхи її подолання. Визначено характерні особливості та переваги дуальної форми професійної освіти у порівнянні з традиційною та можливості її реалізації у процесі реформування вітчизняної освіти.

Ключові слова: дуальна система освіти, вища освіта, професійна освіта, студенти, Україна, Німеччина.

Література

1. Библиотека K2X2.INFO. Инструкция делегатам Временного Центрального Совета по отдельным вопросам» для конгресса I Интернационала, Женева, 1866 г. URI: http://www.k2x2.info/filosofija/sobranie_sochinenii_tom_16/p28.php

2. Гуменюк Т. Б. Модель предметно-орієнтованого середовища навчання техніко-технологічних дисциплін (на прикладі навчальної дисципліни «Конструювання і моделювання одягу»). *Topical issues of education: Collective monograph*. – Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal, 2018. 220 p. P. 53–69.

3. Константинов Н. А., Медынский Е. Н., Шабаетова М. Ф. История педагогики: уч. для студентов пед. институтов. Изд. 5-е, доп. и перераб. – Москва: Просвещение, 1982.

4. Куделя Н. Дуальное образование в Германии: плюсы и минусы. *Партнер*. 2017. № 9 (240).

5. Кузембаев С. Б., Альжанов М. К. Специфика перехода на кредитное образование. *Современное общество, образование и наука*. – Тамбов: Изд-во ТРОО «Бизнес-наука-общество», 2012. – С. 85–86.

6. Пет'ко Л. В. Саксонська гімназія Святого Афра (Sankt Afra) у м. Мейсен (Німеччина) для обдарованих дітей. *Обдарована дитина*. – 2009. – № 2. – С. 64–67.
7. Романовський О. Г. Самовдосконалення та самоосвіта як показники рівня професіоналізму. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*: зб. наук. пр. ; ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О. Г. Романовський. – Харків: НТУ «ХПІ», 2010. – Вип. 26(30). – С. 11–19.
8. Система технического и профессионального образования в Германии. URI: rnm.kz/Default.aspx?tabid=442&language=ru-RU [електронний ресурс].
9. Смит Адам «Исследование о природе и причинах богатства народов». – Москва: Эксмо, 2007.
10. Humeniuk T. B. *Model predmetno-orientovanoho seredovyscha navchannia tekhniko-tekhnologichnykh dystsyplin (na prykladi navchalnoi dystsypliny «Konstruiuvannia i modeliuvannia odiahu»* [The Subject-Oriented Learning Environment Model Of Technical Disciplines For Technology Professionals (on the example of discipline "Design and Cloth modeling"]]. *Topical issues of education: Collective monograph*. – Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal, 2018. 220 p. P. 53–69.
11. Humeniuk Tetiana. The training masters of professional education in modern European integration processes. *Intellectual Archive*. – Toronto : Shiny Word.Corp. (Canada). 2017. March/April. Vol. 6. No. 2. PP. 113–119.
12. Humeniuk Tetiana. Modern visions of competences for vocational education teacher. *Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles*. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. – P. 422–429.
13. Pet'ko Lyudmila. Preparing higher school graduates in foreshortening of leader competencies for 2020. *Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles*. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. P. 467–472.

The Forming Professional Competence in Future Designer by the Means of Layout Design

Buslenko Oksana

Postgraduate student

Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

Abstract

Time of radical changes in modern society requires from higher school not only professionally trained, but also socially active, original and creative people. The author describes the forming professional competence in future designer by the means of layout. In the article was discussed the question about revealing essence of teaching the subject «Modeling and work with materials» for developing creative, figurative and spatial way of thinking of students majoring in «Design». There were given basic theoretical definitions of the subject. There was made analysis of the modern tendency of the developing design activities in general. The main attention emphasize necessity of developing of the interdisciplinary connection in learning process.

The historical background is being analyzed as well as modern tendencies of design activity development. Some approaches are being proposed into the setting of inter discipline connections in a process of studying in higher school. The using layout design in professional design is analyzed in the article. The peculiarities of application of layout design in the design clothing are considered. The importance and ways of using layout design for forming professional competence in future designer are given.

Keywords: higher school, clothes designer, professional competence, creativity, breadboarding, modeling, layout design.

Актуальність дослідження. Інтенсивна модернізація суспільства, змінила соціокультурну ситуацію і спосіб життя людей, сприяла появі нових видів діяльності, спрямованих на перетворення навколишньої дійсності. Одним з них є дизайн як молодий вид проектно-художньої діяльності, що вирішує завдання гуманізації матеріального оточення людини, його упорядкування та забезпечення культурної спадкоємності способу життя людей відповідно етичним і естетичним нормам даної епохи і даного культурного регіону.

Час радикальних змін в суспільстві вимагає від вищої школи не тільки професійно підготовлених, але і соціально активних, оригінально і творчо мислячих фахівців [18]. Педагогіка пов'язує проблему професійної компетентності з творчою активністю студентів у процесі навчання. Сучасною педагогікою накопичено чималий теоретичний і практичний досвід по дослідженню проблеми творчості та активності особистості студента, фундаменту його професійної компетентності.

Аналіз останніх публікацій. Багато педагогічних і психологічних досліджень учених присвячено питанням формування професійної компетентності особистості. Є. Бондаревська, Б. Гершунський, Е. Зеєр, О. Піскунов, Є. Попова, А. Щекатунова та ін.

пов'язують категорію «професійна компетентність» із феноменом «культура», що є результатом розвитку особистості, її освіченості і вихованості. Поняття «професійна компетентність» Т. Браже та М. Запрудський відносять до загальної культури, ціннісних орієнтацій фахівця, мотивів його діяльності, здатності до розвитку свого творчого потенціалу. К. Абульханова, Н. Васіна, Б. Гершунський, О. Лаптева, В. Сластьонін, А. Щекатунова розробили ознаки професійної творчості: досвід і індивідуальні здібності людини, його прагнення до безперервної самоосвіти та самовдосконалення, творче ставлення до справи тощо.

Питання професійної готовності фахівця висвітлено в роботах Т. Гуменюк [14; 15], В. Дьяченка, О. Столяренка. Визначення професійної компетентності з позицій діяльнісного підходу належить Н. Кузьміній, М. Лук'яновій, А. Марковій, Н. Матяш, Є. Павлютенкову, О. Піскунову, О. Шиян та ін. Залежність професійної компетентності від ступеня сформованості необхідних навичок, умінь і володіння ними визначають А. Хуторський, О. Панарін та ін.

Метою нашої статті визначено розгляд дизайну макетування як одного з методів професійної підготовки майбутніх технологів.

Виклад основного матеріалу. У професійній підготовці майбутнього фахівця в галузі дизайну макетування набуває все більшого значення. Макет є таким самим робочим методом, засобом вираження творчої думки, як і графіка. Макет в сукупності з ортогональними і перспективними проекціями становить ті основні цінності, якими оперує дизайнер; відкриває можливість більш повного і правильного зорового сприйняття композиційного задуму.

Макетування, що представляє собою виготовлення макетів виробів з різних матеріалів в натуральну величину або в потрібному масштабі, є однією з форм проектно-дослідного моделювання в об'ємному вираженні. Головна перевага макета в тому, що він дає можливість вести проектування в звичних для зовнішнього уявлення об'ємних формах, а не в умовних плоских зображеннях, надаючи проектувальнику найбільш достовірні відомості про об'ємно-просторову структуру, розміри, пропорції, характер поверхонь, їх пластику, кольорово фактурне вирішення тощо.

Макет відомий з давніх часів. Багато фахівців стверджують, що за часів Стародавнього Єгипту, Ассирії та античної Греції зодчі використовували не креслення,

а саме макети. Слово «макет» походить від французького – *maquette* і від італійського – *macchieta* (малюнок) і означає просторове ображення будь-чого, зазвичай в зменшених розмірах [4].

«Макет – об’ємне зображення, що дає відомості про просторові структури, розміри, пропорції, топології поверхонь, кольорофактурне рішення та інші особливості виробу» [3].

У професійному дизайні макети можна поділити на три групи: пошукові, доводочні й демонстраційні. Пошукові макети використовуються дизайнером для визначення можливих проектних рішень на початковому етапі роботи, а також на наступних етапах, коли виникає необхідність замінити раніше прийняте рішення. За допомогою доводочного макету відпрацьовується оптимальний варіант проектного рішення з числа отриманих в процесі пошуку. Демонстраційні макети дають найбільш повне уявлення про зовнішній вигляд виробу й основних його властивостей, включаючи об’ємно-просторову структуру, кольорофактурні характеристики форми і виконуються зазвичай на заключній стадії художньо-конструкторського проекту [3; 16; 17].

Макетування має на меті вивчення через практичні вправи питань формоутворення, розвитку об’ємно-просторового мислення, навчання техніці макетування і з цієї причини йому відводиться все більш важливе місце і в творчому навчальному процесі. Якщо теоретичний матеріал з композиції – логічна побудова об’єктивних закономірностей, то композиційні вправи – це переклад логічних міркувань в подібну форму, створення чуттєвих образів у творчості. Тому наочність макету проявляється не тільки в доступності органам почуттів, але і в тому, що чуттєве сприйняття пов’язане з певними теоретичними знаннями з композиції, оскільки макет відображає певні композиційні закономірності. Встановлено, що просторові уявлення формуються в процесі дій, роботи, діяльності, що саме предметно-практична діяльність «змінює» самопізнання, тому в розвитку об’ємно-просторового мислення величезну роль відіграє макетування, а не макет, процес, а не результат.

Макетування, як предметна діяльність, поряд з іншими факторами сприяє розвитку цілісного сприйняття форм. Саме з предметністю пов’язана цілісність чуттєвого образу, і макет, як предметний носій образу, розвиває почуття цілісного. В

процесі роботи над макетом студент бачить свій задум в просторі, осяяний світлом, з роботою світлотіні, що дає можливість перевірити задумане, або знайти нові рішення [9]. Макет дає уявлення про просторові зв'язки і відносини між об'ємними елементами. Макети добре передають легкість форми, її міцність і стійкість.

Нам імпонує визначення дефініції «макет», подане науковцем В. Пузановим, а саме «макет – об'ємне матеріальне відображення, що дає відомості про особливості виробу, що проектується (об'ємно-просторову структуру, топологію і фактуру поверхонь, розміри і пропорції тощо), повністю або частково виготовлене із спеціальних матеріалів, доступне для огляду і практичної дії. Макет застосовується дизайнером для вирішення заздалегідь поставлених задач, які виникають в процесі проектно-дослідницької роботи, а також для наочного представлення ідеї проектувальника замовнику» [11, с. 26].

Більш глибоко розглядається роль макетування В. Даниленком. Науковець відмічає, що окрім проробки у макетах найзагальніших рис об'ємно-просторових властивостей об'єкта, дизайнер «програє» варіанти композиційних рішень, імітуючи реальні конструкційні та оздоблювальні матеріали макетними і маючи на увазі певну технологію [2, с. 279].

Матеріалом для макетів може служити пластилін, пінопласт, дерево тощо. Але основним матеріалом, з якого виконуються макети, є щільний папір типу «ватман», акварельний папір в папках, тонкий білий картон. Папір – міцний структурний матеріал, що дає можливість чіткого конструювання геометричних форм і одночасно здатний передати найтоншу пластику форми. Йому притаманні багаті світлотіньові якості, тому передає світлотіньові відносини від контрастних до нюансних, які майже неможливо побачити оком. Це важливо в завданнях, де виразність композиції залежить від пластичної розробки її елементів: завдання на побудову і виявлення фронтальної й об'ємної композиції тощо. Здійснюючи макети з паперу, студенти самі інтуїтивно відкривають його конструктивні властивості: вигнутий, гофрований, пошкоджений, згорнутий у трубку, він має різні ступені пружності й міцності.

До макетів, які виконано з паперу, висуваються певні вимоги: необхідно дотримуватися оптимальної міри загальних габаритних обсягів робіт, що диктується

властивостями стійкості паперу, як матеріалу, з якого виготовляються макети. Також слід прагнути до високої культури технічного виконання.

Робота із пластиліном не менш важлива, ніж робота з папером. Пластилін – аморфний матеріал, дає більше роботи дотикальним аналізаторам, папір – зоровим. У роботі з пластиліном більше відчуття пластики, що дозволяє додатково відчувати її масу, структуру, рівновагу. Характер роботи з такими матеріалами теж різний: якщо макет з паперу в основному збирають з окремих частин, конструюють форму (більше комбінаторних дій), то робота з пластиліном будується по-іншому: форма в основному ліпиться шляхом видалення частини маси з монолітного шматка (як в роботі над скульптурою) [8].

Таким чином, макетування в папері розвиває конструктивне мислення, а робота з пластиліном сприяє формуванню скульптурного й пластичного мислення.

Макетування одягу полягає в тому, що дизайнер на манекені або фігурі людини формує за допомогою шпильок (наколює) з матеріалу проект моделі одягу відповідно до творчого задуму, тим самим отримуючи прототип необхідної форми (муляж). Будучи найдавнішим способом створення одягу, макетний метод не втратив своєї актуальності донині й визнаний світовою спільнотою дизайнерів найдосконалішим з усього, що створено на сьогоднішній день в області конструювання і моделювання одягу.

Метод макетування сприяє реальному і точному уявленню про форму, розташування тих чи інших ліній на фігурі (манекені), а також про конструктивні особливості проектованої моделі. Він привчає до об'ємного відчуття матеріалу, до вміння правильно розташовувати рельєфи, шви, виточки на фігурі (манекені), привчає відчувати пропорційні відносини деталей між собою і до всієї форми в цілому, сприяє розвитку смаку, тренує очі, розвиває зорову пам'ять. Метод макетування ґрунтується на використанні геометричних і фізико-механічних властивостей матеріалу. Одне із завдань методики навчання макетування одягу – навчити працювати з текстильними матеріалами, відчувати їх пластику, структуру, вигідно використовувати їх властивості при створенні часом незвичайних складних форм одягу.

У спеціальній літературі з макетування одягу при позначенні процесу творчого пошуку форми костюма через його об'ємний вираз використовуються різні терміни: «макетування», «муляжний метод», «метод наколки».

Під муляжним методом (муляж від фр. *moulage* – точне відтворення будь-якого об'єкту) науковці Г. Гусейнов і Н. Сосніна розуміють відтворення й відпрацювання форми певного виробу для уточнення та коригування його в натуральну величину на манекені або фігурі людини [5; 12]. В основному прийоми модельного методу використовуються при проведенні примірок в процесі виготовлення одягу. Крім того, за допомогою цього методу без виконання складних розрахунків можна отримати готову базову основу деталей одягу, особливо на фігури з відхиленнями від типової статури.

На відміну від муляжного методу під макетуванням костюма розуміється творчий процес не простого відтворення, а саме створення нового рішення [12; 16; 17]. Це цілком узгоджується з поняттям макетування в архітектурі, що позначає також творчий процес, що дозволяє візуально оцінити об'ємно-просторову композицію майбутньої об'ємної форми, її пропорції і конструктивні особливості [10].

Метод наколки – це технічний прийом створення макета або муляжу за допомогою шпильок. Однак дуже часто під методом наколки розуміють власне макет [12].

Деякі автори, використовують різні терміни, проте, не розмежовують ці поняття і використовують їх як синоніми [6; 7; 13].

Залежно від завдань, які розв'язуються за допомогою макетів – виявлено варіанти виробів (пошук, відпрацювання і обґрунтування художньо-конструкторських рішень), демонстрація у виставкових експозиціях, навчання процесу макетування. При проектуванні костюма макети поділяються на пошукові, демонстраційні, доводочні, навчальні, виставкові. Класифікація макетів в залежності від їх функції в проектуванні досить умовна, оскільки будь-який макет може відігравати різні ролі: при певних умовах пошуковий макет може виступати в якості демонстраційного, а в процесі виготовлення демонстраційного макету можна вести пошук з метою, усунення конструктивних, композиційних чи інших помилок.

Пошукові макети використовують для визначення можливих проектних рішень на тих етапах роботи, коли виникає необхідність заміни раніше прийнятого рішення іншим; це, як правило, початкові етапи. Зазвичай переваги і недоліки проектного рішення в макетному пошуку виявляються порівняно рано. Незавершеність пошукових макетів, приблизність відображення в них проектних ідей роблять функцію їх чисто творчою. Пошук за допомогою моделей йде від загального до конкретного, від простого до складного. Спочатку для спрощення завдання все розмаїття проектних рішень обмежується будь-яким одним, наприклад, формально-пластичним виразом об'ємно-просторової структури, потім, при знайденні об'ємно-просторової структури, можна переходити до наступного етапу макетування – до пошуку більш точного вираження проектного задуму.

Пошукові макети можуть бути виготовлені зі значним зменшенням (масштабні макети) в інтересах оперативності роботи і зручності всіляких маніпуляцій. *Доводочні макети* будують з метою уточнення характеристик створюваного виробу, коли вже визначені основні його властивості. Макет будується на основі одного з пошукових макетів. Процес доведення по суті являє собою систему послідовних дій від макета до креслення і від креслення до макету. *Демонстраційні макети* покликані дати максимально повне уявлення про виріб і його основні властивості, сформовані в процесі художнього конструювання. Їх широко застосовують у виставкових експозиціях, у всіх тих випадках, коли не може бути показано сам виріб.

За різновидами матеріалу макети можуть виконуватися з макетної тканини – умовної тканини, що представляє собою тканину полотняного переплетення, з вихідного матеріалу (при макетування від шматка), з будь-якого матеріалу, що служить для втілення творчого задуму (паперу, металу, пластику тощо).

Для створення гарного макета необхідний якісний підбір матеріалів та інструментів, які використовуються, як-от: манекен, модельний матеріал, кравецькі шпильки, сантиметрова стрічка, ножиці, різець кравецький копіювальний, швейна голка і нитки, кравецька крейда, лінійка, олівець або маркер для тканини, схил, браслет для кравецьких шпильок, тасьма шириною 0,5 ч 0,7 см, конструкторські лекала, міліметровий папір тощо.

Макетування форми костюма – це процес втілення ідеї композиції форми в матеріалі, це створення моделі з матеріалу. При формоутворенні одягу існує велика можливість пластичного вибору. Вид волокна (шерсть, шовк, бавовна, штучні і синтетичні волокна) і спосіб вироблення матеріалу (трикотаж, тканина, неткані полотна) по-своєму впливають на пластику матеріалів, на їх можливість утворювати м'які або жорсткі складки, щільну або м'яку форму, зберігає заданий обсяг або міняє його [1]. Тому при роботі над формою одягу в першу чергу необхідно правильно оцінити пластичні властивості матеріалу (тектоніку матеріалу) для точного втілення творчого задуму.

Під тектонікою матеріалу розуміється природна його пластика, невимушена робота, яку художник «відкриває» і застосовує для створення форми костюма, подібно до того як скульптор «відкриває» дерево, мармур, архітектор – камінь, скло та бетон. В костюмі порушення зв'язку між тектонікою матеріалу і об'ємно-просторовою структурою веде до порушення його композиційної злагодженості, гармонії, конструктивності [1].

Як матеріали для макетування одягу можуть бути використані макетна тканина (бавовна, бязь, перкаль, муслін тощо), вихідний матеріал, з якого буде виготовлено виріб, папір, неткані матеріали (флізелін), плівки та штучна шкіра (при створенні одягу зі шкіри) і будь-який інший нетрадиційний матеріал з необхідними для творчого пошуку нової форми виробу пластичними властивостями (пластик, метал тощо).

При виборі макетної тканини необхідно враховувати певні вимоги. Оскільки при наколці неприпустимий переко́с, макетна тканина повинна бути досить щільною. Для полегшення контролю за переко́сом нитки основи і качка в макетній тканині повинні добре проглядатися, тобто бажано вибирати тканину чіткої структури (полотняного переплетення). Для забезпечення кращого візуального спостереження при роботі над формою виробу макетну тканину необхідно вибирати світлих тонів. З урахуванням перерахованих вимог, як макетну тканину рекомендується використовувати досить щільну гладко пофарбовану тканину полотняного переплетення – бязь.

Якщо потрібно отримати жорстку, геометричну, статичну форму костюма, для макетування доцільно вибрати формоутворювальний непластичний матеріал типу бязі, бортівки, неопрену тощо. Для формоутворення пластичної, рухомої форми одягу

необхідно використовувати матеріали, що здатні гарно драпіруватися (шовк, віскоза, трикотаж тощо) і наголос виконувати безпосередньо з конкретною тканини.

Висновки. Отже, макетування – це, перш за все, предметно-практична діяльність, у процесі якої сприйняття і дія переходять в навик. Предметні дії в навчанні майбутнього фахівця в галузі дизайну важливі тому, що через них розвивається досвід оперування просторовими образами, формуються просторові уявлення та просторове мислення, набувається професійна компетентність.

Таким чином, вивчення макетування дає більш повне знайомство із засобами вираження творчих дизайнерських фантазій фахівця, прищеплює належну технологію роботи, дає можливість наочно представити ідеї та вільно оперувати обсягами і простором. Набуті знання будуть корисні в різноманітних творчих пошуках, в тому числі і в дизайні одягу.

References

1. Gorina G.S. *Modelirovaniye formy odezhdy* [Modeling the form of clothes. Moskva: Legkaya i pishchevaya promyshlennost', 1981. 184 p.
2. Danylenko V.Ya. *Dyzayn: pidr.* [Design]. Kharkiv: KHDADM, 2003. 279 p.
3. Zayonchik V.M., Karachev A.A., Shmelev V.Ye. *Osnovy tvorcheskoy konstruktorskoj deyatel'nosti: predmetnaya sreda i dizayn* [Fundamentals of creative work: environment and design]: *ucheb. dlya vuzov* Moskva: Akademiya, 2006. 320 p.
4. Kalmykova N.V., Maksimova N.V. *Maketirovaniye iz bumagi i kartona* [Modeling of paper and cardboard]: *ucheb. posobiye*: Moskva: Knizhnyy dom "Universitet", 2000. 80 p.
5. *Kompozitsiya kostyuma: uchebnoye posobiye dlya vuzov* [Costume composition: a textbook for high schools] / G.M.Guseynov, V.V.Yermilova, D.Yu. Yermilova i dr. 2-ye izd., stereotip. Moskva: Akademiya, 2004. 432 p.
6. Litvina L.M., Leonidova I.S., Turchanovskaya L.F. *Modelirovaniye i khudozhestvennoye oformleniye zhenskoy i detskoy odezhdy* [Modeling and decorating of clothes for women and children]. Moskva: Legkaya industriya, 1972. 392 p.
7. *Moda i kroy. Kak uvidet', ponyat' modu i sozdat' kroy modnoy formy: [uchebnoye posob. dlya studentov vuzov, kolledzhey, litseyev* [Fashion and cut. How to see, understand fashion and create a fashionable form: [a manual for college students, colleges, lyceums] / Ye.M.Matuzova, R.I.Sokolova, N.S.Goncharuk ; pod red. L.A. Al'-Khabbal'. 3-ye izd., dop. Moskva: Institut Industrii Mody, 2001. 192 p.
8. *Ob'yemno-prostranstvennaya kompozitsiya* [Space composition]: *ucheb. dlya vuzov* / A.V.Stepanov, G.I.Ivanova, V.I.Mal'gin i dr. Moskva: Arkhitektura-S, 2007. 256 p.
9. *Ob'yemno-prostranstvennaya kompozitsiya v arkhitekture* [Space composition in architecture / pod red. A.V.Stepanova i M.A.Turkusa. Moskva: Stroyizdat, 1975. 192 p.

10. Panov A.B. *Praktika metodiki prepodavaniya maketirovaniya // Sovremennyye nauchnyye issledovaniya i innovatsii* [Practice of teaching methods of modeling. *Modern scientific researches and innovations*. 2015. No. 3: URL: <http://web.snauka.ru/issues/2015/03/49411>
11. Puzanov V.I. *Maketuvannya. Osnovni polozhennya*. [Breadboarding in design]. *Tekhnicheskaya éstetyka*. 1983. No. 4. P. 26.
12. Sosnina N.O. *Maketirovaniye kostyuma. Osnovy maketirovaniya. Modul'naya sistema: uchebnoye posobiye. Part 1*. [Breadboarding. Bases of prototyping. Modular system: a tutorial. Part 1]. Omsk: Omskiy gosud. in-t servisa, 2007. 69 p. URI : <http://www.twirpx.com/file/1039000/>:
13. Cheremnykh, A.I. *Osnovy khudozhestvennogo konstruirovaniya zhenskoy odezhdy* [Fundamentals of artistic design of clothing for women]. 2-ye izd. Moskva: Leg. i pishch. prom-st'. 1983. 192 p.
14. Humeniuk Tetiana. Modern visions of competences for vocational education teacher. *Topical questions of contemporary science*: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. P. 422–429.
15. Humeniuk Tetiana. The training masters of professional education in modern European integration processes. *Intellectual Archive*. Toronto : Shiny Word.Corp. (Canada). 2017. March/April. Vol. 6. No. 2. PP. 113–119.
16. Pet'ko L.V. Brainstorming and the formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the conditions of university (for the specialties 023 «Fine Arts» and 022 «Design»). *Economics, management, law : challenges and prospects*: Collection of scientific articles. Psychology. Pedagogy and Education. – Discovery Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi, India. 2016. P. 214–217.
17. Pet'ko L.V. Formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the conditions of university for students of specialties 023 «Fine Arts» and 022 «Design». *Economics, management, law: realities and perspectives*: Collection of scientific articles. Psychology. Pedagogy and Education. – Les Editions L'Originale, Paris, France. 2016. P. 466–470.
18. Pet'ko Lyudmila. Preparing higher school graduates in foreshortening of leader competencies for 2020. *Topical questions of contemporary science*: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. P. 467–472.
19. Humeniuk Tetiana. Content and technological providing professional and pedagogical training of specialists on the basis of ahead education. *Problems of the development of modern science: theory and practice*: Collection of scientific articles. – EDEX, Madrid, España, 2018.

УДК 378.147.016: 687.01 (043. 3)

Бусленко Оксана. Формування професійної компетентності майбутнього фахівця в галузі дизайну засобом макетування.

Сьогодення вимагає від вищої школи не тільки професійно підготовлених, але і соціально активних, оригінально і творчо мислячих фахівців. Педагогіка пов'язує проблему професійної компетентності з творчою активністю студентів у процесі навчання.

У професійній підготовці майбутнього фахівця в галузі дизайну макетування набуває все більшого значення. Макет в сукупності з ортогональними і перспективними проекціями становить ті основні цінності, якими оперує дизайнер у своїй професійній діяльності; відкриває можливість більш повного і правильного зорового сприйняття композиційного задуму.

У статті проаналізовано використання методу макетування у професійному дизайні. Розглянуто особливості застосування вищезазначеного методу в дизайні одягу. Наголошено на важливості використання макетування для формування професійної компетентності майбутніх фахівців в галузі дизайну, оскільки макетування – це предметно-практична діяльність, в процесі якої сприйняття і дія переходять в навик.

Ключові слова: вища освіта, професійна компетентність, майбутній фахівець в галузі дизайну, макетування, макет.

Література

1. Горина Г.С. Моделирование формы одежды. Москва: Легкая и пищевая промышленность. 1981. 184 с.
2. Даниленко В.Я. Дизайн: підручник. – Харків: ХДАДМ, 2003. 279 с.
3. Заёнич В.М., Карачев А.А., Шмелев В.Е. Основы творческо-конструкторской деятельности: предметная среда и дизайн [Текст]: учеб. для вузов. Москва: Академия, 2006. 320 с.
4. Калмыкова Н.В., Максимова Н.В. Макетирование из бумаги и картона [Текст]: учеб. пособие. Москва: Книжный дом «Университет», 2000. 80 с.
5. Композиция костюма: уч. пособие для вузов / Г.М.Гусейнов, В.В.Ермилова, Д.Ю.Ермилова и др. Изд. 2-е, стереотип. Москва: Академия, 2004. 432 с.
6. Литвина Л.М., Леонидова И.С., Турчановская Л.Ф. Моделирование и художественное оформление женской и детской одежды. Москва: Легкая индустрия, 1972. 392 с.
7. Мода и крой. Как увидеть, понять моду и создать крой модной формы: [уч. пособие для студ. вузов, колледжей, лицеев] / Е.М.Матузова, Р.И.Соколова, Н.С.Гончарук ; под ред. Л.А.Аль-Хаббаль. Изд. 3-е доп. Москва: Ин-т Индустрии Моды, 2001. 192 с.
8. Объемно-пространственная композиция: уч. для вузов / А.В.Степанов, Г.И.Иванова, В.И.Мальгин и др. Москва: Архитектура-С, 2007. 256 с.
9. Объемно-пространственная композиция в архитектуре [Текст] / под ред. А.В.Степанова и М.А.Туркуса. Москва: Стройиздат, 1975. 192 с.
10. Панов А.Б. Практика методики преподавания макетирования. *Современные научные исследования и инновации*. 2015. № 3
URL: <http://web.snauka.ru/issues/2015/03/49411>

11. Пузанов В.І. Макетування. Основні положення. *Техническая эстетика*. 1983. № 4. С. 26.
12. Соснина Н.О. Макетирование костюма. Основы макетирования. Модульная система: уч. пособие. Ч. 1. Омск: Омский гос. ин-т сервиса. 2007. 69 с. URI <http://www.twirpx.com/file/1039000/>:
13. Черемных А.И. Основы художественного конструирования женской одежды. Изд. 2-е. Москва: Лег. и пищ. пром-сть. 1983. 192 с.
14. Humeniuk Tetiana. Modern visions of competences for vocational education teacher. *Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles*. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. P. 422–429.
15. Humeniuk Tetiana. The training masters of professional education in modern European integration processes. *Intellectual Archive*. Toronto : Shiny Word.Corp. (Canada). 2017. March/April. Vol. 6. No. 2. PP. 113–119.
16. Pet'ko L.V. Brainstorming and the formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the conditions of university (for the specialties 023 «Fine Arts» and 022 «Design»). *Economics, management, law : challenges and prospects: Collection of scientific articles. Psychology. Pedagogy and Education*. – Discovery Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi, India. 2016. P. 214–217.
17. Pet'ko L.V. Formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the conditions of university for students of specialties 023 «Fine Arts» and 022 «Design». *Economics, management, law: realities and perspectives: Collection of scientific articles. Psychology. Pedagogy and Education*. – Les Editions L'Originale, Paris, France. 2016. P. 466-470.
18. Pet'ko Lyudmila. Preparing higher school graduates in foreshortening of leader competencies for 2020. *Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles*. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. P. 467-472.
19. Humeniuk Tetiana. Content and technological providing professional and pedagogical training of specialists on the basis of ahead education. *Problems of the development of modern science: theory and practice: Collection of scientific articles*. – EDEX, Madrid, España, 2018.

Criteria, Key Indicators and Preparedness Levels in Future Food Technicians for Professional Self-Realization

Maiatina Natalia

Senior lecturer

Kyiv Cooperative Institute of Business and Law (Kyiv, Ukraine)

Matviienko Olena

Doctor of Pedagogical Sciences, professor

Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

Abstract

The article considers the whole essence of the concept "readiness for professional activity", its types in future food technicians. The existing approaches to structuring of future food technicians' readiness for professional activity and definition of its indicators and preparedness levels are analyzed. The author stresses that food scientists and technologists use a variety of methods to study the content of food. They use the information that they find to develop new food products or improve the value, production, packaging, and selection of existing food products. They may evaluate methods used in food production facilities to make sure that food safety standards are met, and enforce regulations when necessary. Other activities may include discovering new sources of food, testing for contaminants or harmful additives. The structural components of future food technicians' readiness for professional self-realization are formulated taking into account psychological and pedagogical essence of the concept "readiness for professional activity" because food technicians perform standardized tests for quality assurance, quality control, and content analysis of food products. Food Science Technicians compile and maintain data obtained from their laboratory tests. Food technicians may be responsible for preparing reports based on their results. Technicians are involved in cleaning and maintaining laboratory equipment. The main criteria, key indicators, and preparedness level of future technicians-technologists for food technology for professional self-realization are defined.

Key words: future food technicians, preparedness, professional self-realization, readiness structure, criteria, indicators and levels.

Актуальність. В умовах підготовки України до входження у європейське співтовариство питання готовності майбутніх фахівців до плідної професійної діяльності [5; 6; 9; 10; 11; 12] є дуже актуальним. Сучасні економічні умови формують нові запити, які, в свою чергу, ставлять відповідні завдання перед професійною освітою щодо підготовки майбутніх фахівців. Для ефективного вирішення проблеми формування готовності молодих спеціалістів до успішної професійної самореалізації необхідно правильно визначити критерії, показники та рівні сформованості цієї готовності.

Загальне поняття «готовності до діяльності» досліджувалося О.Г.Асмоловим, С.Д.Максименком, О.Г.Морозом, А.С.Прангішвілі, С.Л.Рубінштейном, Л.О.Кандиловичем, М.І.Дьяченком, М.К.Дурай-Новаковою, О.М.Пелехом, І.С.Коном,

В.Т.Лісовським, А.Ф.Ліненком, Д.М.Узнадзе та ін. Формування готовності до професійної діяльності, а також критерії та показники цієї готовності розглядали Л.В.Антонюк, Г.А.Білецька, А.Н.Бистрюкова, Л.Е.Бекірова, А.В.Гурман, Л.Є.Гусак, М.І.Замелюк, І.С.Коваль, Т.О.Ковалькова, Л.В.Козак, К.Ч.Кончович, О.В.Олійник, Е.О.Остапенко, Н.П.Плахотнюк, С.М.Решетник, Л.Б.Служинська, А.Л.Федорчук, Л.О.Хоменко-Семенова, Н.В.Чорнобрива та ін.

Проблема професійної підготовки майбутніх фахівців харчової галузі цікавила І.А.Дрозіч, Л.В.Козловську, Т.П.Сергєєва, І.А.Філімонову. Питанням професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі харчових технологій займалися А.Ю.Шаура, Н.В.Волкова, Ю.В.Гвоздецька, Н.С.Недосєкова, О.Я.Сердюкова, С.І.Ткачук. Дослідження підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової галузі до професійної діяльності проводили А.В.Долуда, Т.А.Лазарєва. Формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів харчової промисловості досліджували О.Ф.Мельник, Н.С.Сичевська. Проблему формування готовності до інноваційної діяльності майбутніх технологів у коледжах аграрного профілю вивчала В.М.Кобзар.

Проаналізувавши наукові праці, які стосуються професійної підготовки майбутніх фахівців з технології харчування ми дійшли до висновку, що проблема формування готовності до професійної самореалізації майбутніх техніків-технологів з технології харчування не була предметом спеціального наукового дослідження. Також, останнім часом, зростають потреби держави у висококваліфікованих фахівцях з технології харчування, а реальний рівень підготовки названих спеціалістів бажає бути кращим. Отже, вивчення та вирішення даної проблеми є нагальним питанням професійної освіти.

Метою даної статті є вивчення та узагальнення наукових досліджень вчених, які розглядали проблему підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності, систематизація власних доробок з даного питання та визначення структурних компонентів, критеріїв, показників і рівнів сформованості готовності майбутніх техніків-технологів з технології харчування до професійної самореалізації.

Виклад основного матеріалу. Саме поняття «готовність» є предметом вивчення як психології, так і педагогіки. Воно вживається в структурі таких понять як «готовність до діяльності», «готовність до професійної діяльності», «професійна

готовність», «психологічна готовність» та ін. В педагогіці його визначають «як загальну характеристику навчання, виховання та розвитку особистості». В психології дане поняття розглядають «як здатність до адаптації, саморегуляції поведінки та розвитку, мобілізації сил, що є передумовами цілеспрямованої діяльності» [1].

Білоруські дослідники М.І.Дьяченко та Л.А.Кандилович, які вперше ввели до наукового обігу поняття «психологічна готовність до діяльності», розглядають психологічні основи формування готовності студентів до трудової діяльності після закінчення вузу, а саме: дають психологічну характеристику готовності студентів до трудової діяльності, висвітлюють її психологічні передумови та шляхи формування. Уявлення про готовність до професійної діяльності саме в інтерпретації цих науковців стало найбільш поширеним в педагогіці. На їхню думку готовність як професійно важлива якість – це складне психологічне утворення, що включає в себе наступні компоненти: 1) мотиваційний (інтерес та позитивне ставлення до професії, а також інші досить стійкі професійні мотиви); 2) орієнтаційний (знання та уявлення про особливості й умови до професійної діяльності та її вимоги до особистості); 3) операційний (володіння способами та прийомами професійної діяльності, процесами аналізу, порівняння, узагальнення та необхідними знаннями й навичками); 4) вольовий (самоконтроль, управління власними професійними діями); 5) оцінювальний (самооцінка своєї професійної підготовки) [2].

Розрізняють різні види готовності в залежності від специфіки діяльності. Так, наприклад, Е.О.Остапенко під поняттям «готовність до професійного саморозвитку» розуміє «інтегральне утворення, що одночасно є усвідомленим результатом процесу підготовки та сформованою настановою на певний результат (отримання професійних знань і самовдосконалення)» [1]. В.М.Кобзар визначає «готовність технолога аграрного профілю до інноваційної діяльності» як «особистісний стан, який полягає в усвідомленні потреби запроваджувати інновації в професійній діяльності, здатності розробляти нові методи та технології виробництва продуктів харчування, переробки продуктів тваринництва та рослинництва і прагненні долати труднощі, що виникають під час запровадження нового» [3]. Т.В.Шестакова розуміє готовність до професійно-педагогічного самовдосконалення цілісним відносно стійким особистісним утворенням, що «містить комплекс взаємопов'язаних мотиваційно-ціннісних, когнітивно-

інтелектуальних та операційно-діяльнісних детермінант неперервного професійного зростання учителя-вихователя, які забезпечують оптимальну реалізацію самоосвіти, самовиховання, самоактуалізації та самоменеджменту у професійній діяльності педагога» [4]. Наведемо також і авторське визначення готовності майбутнього вчителя до продуктивної педагогічної діяльності В.М.Вакуленко – це «складне структурно-динамічне утворення, системну якість особистості й діяльності педагога, яка має певну структурну композицію й складається з особистісного, теоретичного й технологічного компонентів, сформованих унаслідок професійної підготовки у ВНЗ та самоосвіти» [7].

Також, при вивченні психолого-педагогічної літератури, зустрічаємо різні підходи стосовно структурування готовності майбутніх спеціалістів до професійної діяльності: 1) мотиваційно-цільовий, пізнавально-операційний, професійно-орієнтовний і особистісно-регулятивний – компоненти готовності до професійного саморозвитку (О.Е.Остапенко) [1]; 2) мотиваційний, когнітивно-змістовий, пошуково-творчий – компоненти готовності майбутніх технологів до інноваційної діяльності (В.М.Кобзар) [3]; 3) мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інтелектуальний та операційно-діялісний – компоненти готовності до професійно-педагогічного самовдосконалення (Т.В.Шестакова) [4]; 4) мотиваційний, когнітивний, творчо-діялісний, результативно-рефлексивний – компоненти готовності майбутніх учителів до формування конструктивних умінь молодших школярів (О.М.Олійник); 5) цілемотиваційний, предметно-практичний, особистісний, змістовий, рефлексивний – компоненти готовності майбутніх менеджерів-економістів до професійної самореалізації (Л.Б.Служинська); 6) мотиваційно-ціннісний, когнітивно-комунікативний, продуктивно-діялісний, емоційно-рефлексивний – компоненти готовності вчителів-філологів ІМ до педагогічного спілкування (К.Т.Кончович); 7) мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інтелектуальний, нормативно-операційний та особистісно-комунікативний – компоненти професійної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах (І.С.Коваль).

Виходячи із представлених визначень, ми дійшли висновку, що окремим напрямом дослідження виступає готовність до професійної самореалізації майбутніх техніків-технологів з технології харчування. Вивчивши спільні тенденції у працях науковців щодо розкриття структурних компонентів готовності майбутніх фахівців до

різних видів діяльності, визначимо **структуру готовності майбутніх техніків-технологів з технології харчування до професійної самореалізації**, виділивши її наступні компоненти та їх складники: 1) мотиваційно-ціннісний (визначає сформованість мотивації та інтересу студентів до професійної діяльності, сформованість їхньої ціннісної потреби у професійній самореалізації, а також ціннісного ставлення до здоров'я); 2) когнітивний (визначає накопичення студентами професійних знань і сформованість професійної компетентності); 3) творчо-операційний (визначає розвиток здібностей та оволодіння прийомами професійної діяльності; сформованість у студентів вмінь і навичок, здатність до творчості); 4) оцінно-регулятивний (визначає рівень самооцінки та самоуправління студентів).

Визначення структури готовності у контексті дослідження здійснювалося за певними критеріями, на основі яких були виокремлені певні компоненти готовності. Критерії мають відповідні якісні та кількісні прояви – показники, які розкривають суть процесу формування готовності майбутніх техніків-технологів з технології харчування до професійної самореалізації (таблиця 1).

Враховуючи ознаки прояву показників критеріїв, в яких зосереджено зміст описаних компонентів готовності, ми розробили три рівні сформованості готовності майбутніх техніків-технологів з технології харчування до професійної самореалізації: високий, середній і низький.

Високий рівень сформованості готовності студентів до професійної самореалізації характеризується: міцно сформованою професійною компетентністю, глибокими знаннями та досконалим володінням практичними вміннями і навичками, що сприяє високому рівню виконання завдань професійної спрямованості; наявністю усвідомлених мотивів до професійної діяльності та ціннісної потреби у професійній самореалізації; сформованістю ціннісного ставлення до здоров'я та потребою в збереженні і зміцненні свого здоров'я та здоров'я оточуючих, сформованістю мотивації на здоровий спосіб життя та здоров'язбережувальну поведінку; яскраво вираженою здатністю до аналізу професійної інформації, до творчого мислення і генерування нових ідей. Також, студенти, з даним рівнем розвитку готовності, мають високу адекватну самооцінку та високий рівень самоуправління.

**Структура готовності майбутніх техніків-технологів з технології
харчування до професійної самореалізації**

Компоненти готовності	Критерії	Показники
Мотиваційно- ціннісний	Сформованість мотивації до професійної діяльності	Розвиненість Міцність Якість Урівноваженість Стійкість
	Сформованість ціннісного ставлення до здоров'я	Розвиненість Міцність Стійкість Осмисленість Самостійність
	Сформованість ціннісної потреби у професійній самореалізації	Розвиненість Міцність Стійкість Осмисленість Самостійність
Когнітивний	Сформованість професійної компетентності	Повнота Цілісність Міцність Поповнюваність Використовуваність
Творчо- операційний	Сформованість вмінь і навичок	Якість Комплексність Поповнюваність Використовуваність
	Розвиненість здатності до творчості	Оригінальність Самостійність Гнучкість Надситуативність Фантазійність
Оцінно- регулятивний	Розвиненість рівня самооцінювання	Адекватність Міра сталості Автономність Міра критичності Ступінь узагальненості Рівень домагань
	Розвиненість рівня самоуправління	Автономність Міра сталості

При **середньому рівні** сформованості готовності майбутніх фахівців до професійної самореалізації у них в основному сформовано професійну компетентність; рівень знань, вмінь та навичок є достатнім для розв'язання основних навчальних завдань професійного спрямування. Цей рівень також характеризується наявністю усвідомлених мотивів до професійної діяльності та ціннісного ставлення до здоров'я, але за умови постійного контролю. Потреба у професійній самореалізації є ситуативною. На цьому рівні сформованості готовності також потребує часткового контролю зі сторони викладача і здатність до пошуку та аналізу професійної інформації. Необхідним для студентів з середнім рівнем сформованості готовності до професійної самореалізації є стимулювання творчого мислення, інтересу до нового та генерування ідей. Такі студенти не завжди оцінюють себе адекватно та мають нестабільний рівень самоуправління.

Низький рівень сформованості готовності студентів до професійної самореалізації характеризується слабо сформованою професійною компетентністю; невисоким рівнем знань, вмінь та навичок, що тягне за собою помилки при виконанні завдань професійного спрямування та потребу у сторонній допомозі. У таких студентів система ціннісних орієнтацій недостатньо сформована і потребує постійного контролю викладача. У них відсутня здатність до вирішення проблемних виробничих ситуацій та генерування нових ідей. Також такі студенти мають неадекватну самооцінку(частіше занижену), їм притаманний низький рівень саморегуляції.

Виходячи з вищесказаного можна зробити наступні **висновки**:

1. Визначення *структури готовності* майбутніх техніків-технологів з технології харчування до професійної самореалізації у контексті дослідження здійснювалося за визначеними критеріями. До *мотиваційно-ціннісного* компоненту готовності студентів ми віднесли критерії сформованості мотивації до професійної діяльності, ціннісної потреби у професійній самореалізації та ціннісного ставлення до здоров'я. Сформованість професійної компетентності, на нашу думку, визначає *когнітивний* компонент готовності. Також вважаємо, що *творчо-операційний* компонент повинен включати в себе такі критерії: сформованість вмінь і навичок та розвиненість здатності до творчості. Критерії розвиненості рівня самооцінювання та самоуправління окреслюють *оцінно-регулятивну* складову готовності.

2. До кожного *критерія* ми визначили відповідні якісні та кількісні *показники*, які розкривають суть процесу формування готовності до професійної самореалізації.

3. Враховуючи ознаки прояву показників критеріїв ми описали три рівні сформованості готовності: високий, середній і низький.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямі буде робота над створенням моделі формування готовності майбутніх техніків-технологів з технології харчування до професійної самореалізації у коледжах.

References

1. Vakulenko V.M. *Akmeolohichniy pidkhid u teorii y praktytsi vyshchoi pedahohichnoi osvity Ukrainy, Bilorusi, Rosii* [Acmeological approach in the theory and practice in higher pedagogical education of Ukraine, Belarus, Russia]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia dokt. : spets. 13.00.01 "Zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky". Luhansk, 2008. 46 p.

2. D'yachenko M.I., Kandybovich M.I. *Psihologiya vysshej shkoly* [Psychology of higher education]: Ucheb. posobie dlya vuzov. Minsk: BGU, 1981. 383 p.

3. Kobzar V.M. *Formuvannia hotovnosti do innovatsiinoi diialnosti maibutnikh tekhnolohiv u koledzhakh ahrarnoho profilu* [Formation of preparedness for innovative activity of future technicians in colleges of agricultural profile]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. : spets. 13.00.04 "Teoriia i metodyka profesiinoi osvity". Moskva. Ternopil, 2015. 21 p.

4. Ostapenko E.O. *Formuvannia hotovnosti maibutnikh ekonomistiv do profesiinoi diialnosti* [Formation of future economists' readiness for professional activity]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. : spets. 13.00.04 "Teoriia i metodyka profesiinoi osvity". Kyiv, 2015. 22 p.

5. Petko L.V. *Vyklyky XXI stolittia dlia osvitnoho prostoru Ukrainy. Naukovi pratsi ChNU: nauk. zhurnal* [The challenges of educational space in the 21st century] .Mykolaiv: Vyd-vo ChNU imeni Petra Mohyly, 2017. T. 303. Issue 291. P. 10–14.

6. Pet'ko L. V. «Nevyznachenist' yakosti» z ogljadu na modernizaciju systemy osvity v Ukrai'ni [Uncertainty on quality" to the modernization of the education system in Ukraine] / Dyrektor shkoly, liceju, gimnazii'. 2012. No. 3. P. 56–62.

7. Shestakova T.V. *Formuvannia hotovnosti maibutnikh pedahohiv do profesiinoho samovdoskonalennia* [Formation of future teachers' readiness for professional self-improvement]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. : spets. 13.00.04 "Teoriia i metodyka profesiinoi osvity". Kyiv, 2006. 22 p.

8. Matviienko Olena. Pedagogy of partnership in the process of setting new Ukrainian school. *Challenges and opportunities of scientific thought development: Collection of scientific articles.* – GPG Publishing Group, Pretoria, South Africa, 2017. P. 151–156.

9. Matviienko Olena. Pedagogical situations and tasks as means of training for professional activity. *Economics, management, law: challenges and prospects*: Collection of scientific articles. Psychology. Pedagogy and Education. – Discovery Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi, India. 2016. P. 204–208.

10. Matvienko O.V. Theoretical bases of teacher's professional formation. *Economics, management, law: socio-economic aspects of development*: Collection of scientific articles. Vol 2. Edizioni magi, Roma, Italy, 2016. P. 237–239.

11. Maiatina N., Matviienko O. Self-realization as one of the factors of preparedness for professional activities. *Problems of the development of modern science: theory and practice*: Collection of scientific articles. – EDEX, Madrid, España, 2018. P. 213–218.

12. Pet'ko Lyudmila. Developing students' creativity in conditions of university = Розвиток креативності студентів в умовах університету. *Research: tendencies and prospects*: Collection of scientific articles. – Editorial Arane, S.A. de C.V., Mexico City, Mexico, 2017. P. 272–276.

Translation of the Title, Abstract and References to the Author's Language

УДК 377.5

Маятіна Н.В., Матвієнко О.В. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх технологів з технології харчування до професійної самореалізації.

У статті розкрито суть поняття «готовність до професійної діяльності» та розглянуто деякі її види. Проаналізовано та узагальнено існуючі підходи стосовно структурування готовності майбутніх спеціалістів до професійної діяльності та визначення її показників і рівнів сформованості. Сформульовано структурні компоненти готовності майбутніх техніків-технологів з технології харчування до професійної самореалізації з урахуванням психолого-педагогічної сутності поняття «готовність до професійної діяльності». Визначено критерії, показники і рівні сформованості готовності майбутніх техніків-технологів з технології харчування до професійної самореалізації.

Ключові слова: майбутні технологи з технології харчування, готовність, професійна самореалізація, структура готовності, критерії, показники та рівні сформованості.

Література

1. Вакуленко В.М. Акмеологічний підхід у теорії й практиці вищої педагогічної освіти України, Білорусі, Росії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт.: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Луганськ, 2008. 46 с.

2. Дьяченко М.И., Кандыбович М.И. Психология высшей школы: учеб. пособие для вузов. Минск: БГУ, 1981. 383 с.

3. Кобзар В.М. Формування готовності до інноваційної діяльності майбутніх технологів у коледжах аграрного профілю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Тернопіль, 2015. 21 с.

4. Остапенко Е.О. Формування готовності майбутніх економістів до професійної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2015. 22 с.

5. Петько, Л. В. Виклики ХХІ століття для освітнього простору України. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Серія : Педагогіка : наук. журн. / Чорном. держ. ун-т імені Петра Могили; ред. кол. : О. П. Мещанінов (голова) [та ін.]. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ імені Петра Могили, 2017. Т. 303. Вип. 291. С. 10–14.
6. Петько Л.В. «Невизначеність якості» з огляду на модернізацію системи освіти в Україні. *Директор школи, ліцею, гімназії*: всеукр. наук.-практ. журнал / засн. МОНмолодьспорту України, НАПН України, НПУ імені М.П.Драгоманова ; голов. ред. О.І. Виговська. 2012. № 3. С. 56–62.
7. Шестакова Т.В. Формування готовності майбутніх педагогів до професійного самовдосконалення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2006. 22 с.
8. Matviienko Olena. Pedagogy of partnership in the process of setting new Ukrainian school. *Challenges and opportunities of scientific thought development*: Collection of scientific articles. – GPG Publishing Group, Pretoria, South Africa, 2017. P. 151–156.
9. Matviienko Olena. Pedagogical situations and tasks as means of training for professional activity. *Economics, management, law: challenges and prospects*: Collection of scientific articles. Psychology. Pedagogy and Education. – Discovery Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi, India. 2016. P. 204–208.
10. Matvienko O.V. Theoretical bases of teacher's professional formation. *Economics, management, law: socio-economic aspects of development*: Collection of scientific articles. Vol 2. Edizioni magi, Roma, Italy, 2016. P. 237–239.
11. Maiatina N., Matviienko O. Self-realization as one of the factors of preparedness for professional activities. *Problems of the development of modern science: theory and practice*: Collection of scientific articles. – EDEX, Madrid, España, 2018. P. 213–218.
12. Pet'ko Lyudmila. Developing students' creativity in conditions of university = Розвиток креативності студентів в умовах університету. *Research: tendencies and prospects*: Collection of scientific articles. – Editorial Arane, S.A. de C.V., Mexico City, Mexico, 2017. P. 272–276.

Manuscript Guidelines

1. All submitted papers **must** contain the Title, Name of author(s), Affiliation (if any), Abstract and List of References (Literature) **written in English**. The Abstract must count not less than 100 and not more than 300 words and must be the good representation of your article. Optionally paper may also contain this information duplicated in another language.
2. **Font faces**. Arial, Times, Times New Roman, Courier New and Helvetica.
3. **Language**. You may use any language for your paper text, however English is MUCH preferable.
4. **Title**. Font size - 16, bold. Position - central alignment.
5. **The author's name**. Font size - 14, bold. Position - central alignment.
6. **The affiliation** (your University etc). Font size - 14, regular (not bold). Position - left alignment.
7. **The word "Abstract"**. Font size - 12, bold-italics. Position - central alignment.
8. **The text of the abstract**. Font size - 10, regular (not bold).
9. **The word "Keywords"** (if any). Font size - 10, bold. Position - left alignment.
10. **The text of keywords** (if any). Font size - 10, regular (not bold). Position - left alignment.
11. **Text of article**. Font size - 14. Position - left alignment or fully justified. Line spacing - 1.5 lines.
12. **The word "References"** (if any). Font size - 12, bold-italics. Position - central alignment.
13. **The text of References** (if any). Font size - 12, regular (not bold).

In all other cases please use your own good judgment or contact our Editorial Board.

Where to find us

The "IntellectualArchive" is distributed to major libraries across Canada and the US, including
Library of Congress, USA (<http://lccn.loc.gov/cn2013300046>) ,
Library and Archives Canada
(http://collectionsCanada.gc.ca/our/res.php?url_ver=Z39.88-2004&url_tim=2012-09-05T01%3A46%3A54Z&url_ctx_fmt=info%3Aofi%2Ffmt%3Akev%3Amtx%3Actx&rft_dat=40904933&rft_id=info%3Aid%2FcollectionsCanada.gc.ca%3Aamicus&lang=eng) and others.

The references to articles published in the "IntellectualArchive" are available in the
Google Scholar, (<http://scholar.google.ca/scholar?q=%22IntellectualArchive%22>) ,
Arxiv.org (<http://search.arxiv.org:8081/?query=%22Intellectual%20Archive%22&in=>) ,
WorldCat.org (<https://www.worldcat.org/search?q=n2%3A1929-4700&qt=advanced&dblist=638>) ,
Academia.edu
(http://www.academia.edu/15503799/Light_diffraction_experiments_that_confirm_the_STOE_model_and_reject_all_other_models)
The National Research Council (Italy) (<http://data.cnr.it/data/cnr/individuo/rivista/ID658222>)
Наукова бібліотека of the University named after Dragomanov, Ukraine
(<http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7974?mode=full>)
Google.com (<https://www.google.ca/#q=site:IntellectualArchive.com>) thousands of links etc.